

ΕΞ

μηνιαίο βήμα ανάλυσης, κριτικής και διαλόγου

ΥΠΑΡΧΗΣ

φεβρουάριος 2002 ■ τεύχος 31ο ■ τιμή: £3.00

Μια απολιθωμένη
τάξη που πρέπει
να αλλάξει

Συνομιλίες και
ενταξιακή πορεία:
Το τελευταίο
ραντεβού

Η πιο κρίσιμη
φάση από το 1974

Τα εξωτικά
νησιά Άλαντ
και η Κύπρος

Θα πρέπει
το όραμά μας
για το μέλλον
να ξεπεράσει
τις μνήμες μας

Η Κύπρος και ο
Συνταγματικός
Καβάφης

Αποκριάτικος χορός Εξ υπαρχής στην ωραία Αγγλантиά

Μπανανία: **Ρεύμα
μούχτιν**

Ο χορός των σκανδάλων

Οι υποτελείς της μπα... νανίας ξεφραντώνουν...

**Εκσυγχρονισμός
για κάθε χρήση**

**Οι θεσμοί
στο σφυρί
και μπόλικες
μπανάνες**

**Όλες οι αξίες
σε πλειστηριασμό**

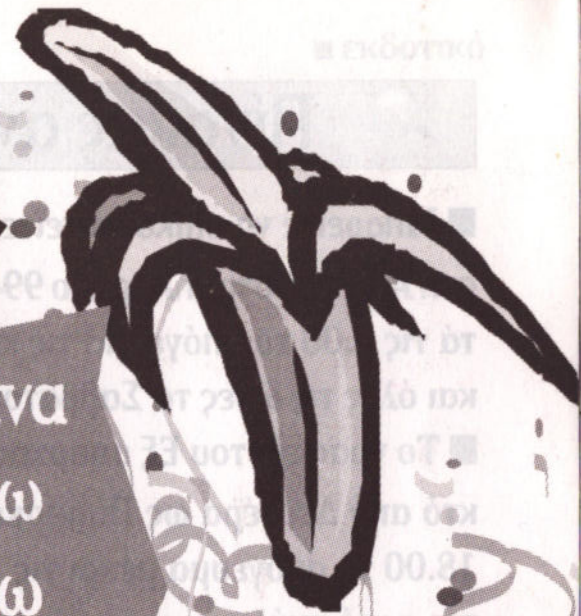

€15.00 Κύπρος φαί + ποτό + χορός + ελεύθερη σκανδαλολογία και σκανδαλολαγνία

**Γειτονιά των ασμάτων
Παρασκευή 15 Μαρτίου
8.30 μ.μ.**

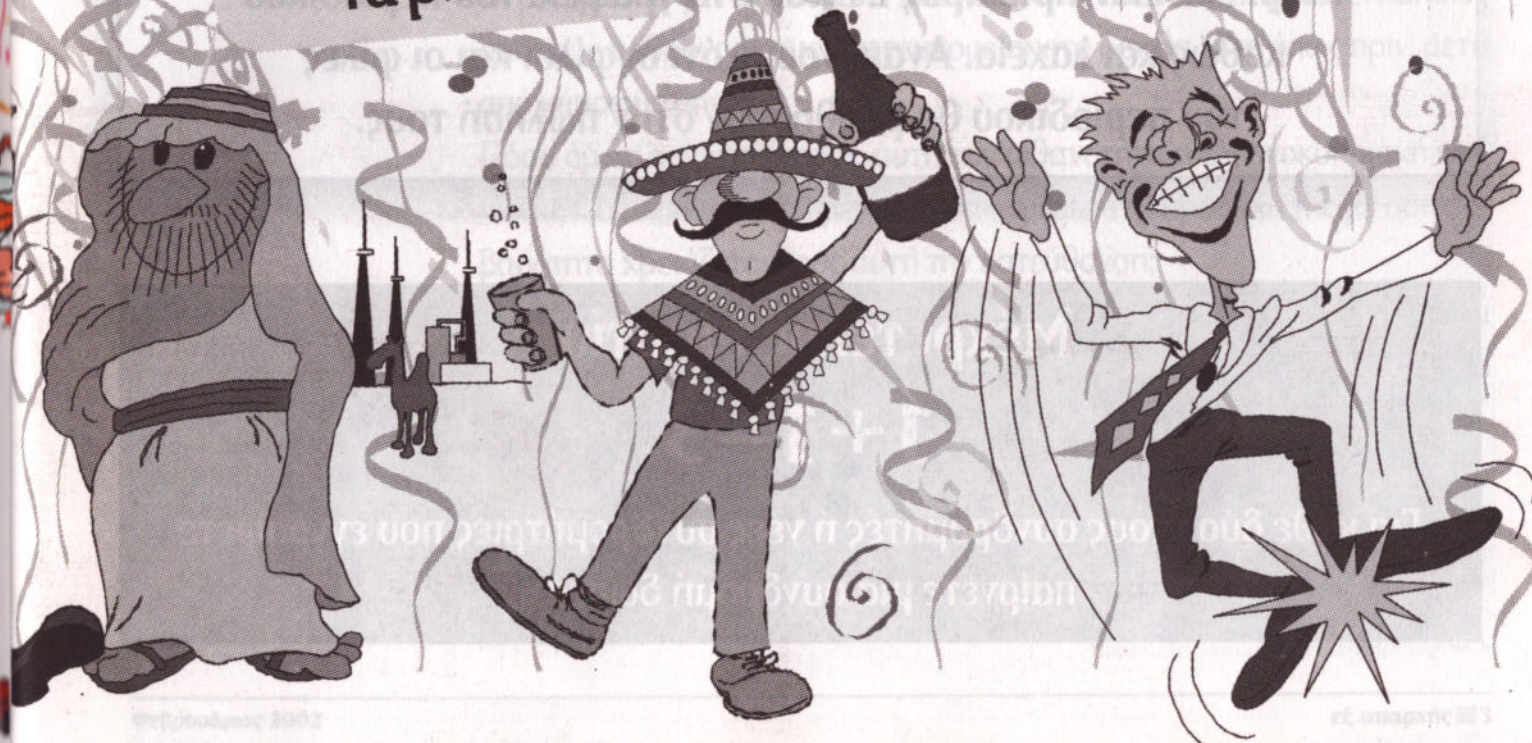
Όλοι και όλες
σύσσωμες για τα
δίκαια του κυπριακού
Εξ υπαρχής

Την μπανάνα
ουκ ελάττω
παραδώσω

Πωλείται γη με
ξένα κοτσάνια
Ροζ βίζες
για όλα
τα βίτσια

Πεντακάθαρα
δολάρια σε
καλές τιμές

Πίνακας ανακοινώσεων Εξ υπαρχής

- Μπορείτε να επικοινωνείτε με τον Κωστή Αχνιώτη στο τηλέφωνο 99-517413 μετά τις 2.00 το απόγευμα τις καθημερινές και όλες τις ώρες τα Σαββατοκύριακα.
- Το γραφείο του Εξ υπαρχής είναι ανοικτό από Δευτέρα ως Παρασκευή από τις 18.00 το απόγευμα μέχρι τις 19.00 ή και πιο αργά ανάλογα με τα κέφια μας.
- Όσοι θέλουν να γίνουν μέλη του περιοδικού, είτε για να το ενισχύσουν, είτε για να συμμετέχουν ενεργά στη ζωή του - όσο και όποτε θέλουν- μπορούν να το κάνουν καταβάλλοντας 100 λίρες το χρόνο. Είναι μια ιδέα του Σοφοκλή Σοφοκλέους, ο οποίος ηγείται της συγκεκριμένης προσπάθειας.
- Η μεγάλη μηνιαία συντακτική συνέλευση για το επόμενο τεύχος θα γίνει την Τρίτη 12 Φεβρουαρίου στις 19.00 το απόγευμα.
- Όσοι ενδιαφέρονται να συμμετέχουν σε μικρές ομάδες εργασίας για το περιοδικό, οικολογία, πολιτιστικά, έκδοσης κ.λπ. είναι ευπρόσδεκτοι.

Για να ενισχύσουμε οικονομικά το περιοδικό και για να **ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΟΥΜΕ** οργανώνουμε το μεγαλύτερο πολιτικο-σατυρικό γεγονός της χρονιάς: τον αποκριάτικο χορό του Εξ υπαρχής την Παρασκευή 15 Μαρτίου στις 8.30 το βράδυ στην Αγλαντζιά στο κέντρο Γειτονιά των Ασμάτων. Υπάρχουν εισιτήρια προς £15.00 στα γραφεία του περιοδικού καθώς και λαχεία. Αναμένουμε ότι οι φίλοι και οι φίλες του περιοδικού θα βοηθήσουν στην πώλησή τους.

Μέχρι τέλος Μαρτίου

1+1=3

Για κάθε δύο νέους συνδρομητές ή νέες συνδρομήτριες που εγγράφετε παίρνετε μια συνδρομή δωρεάν

Η εικόνα της διεφθαρμένης πολιτείας εμπεδώνεται καθημερινά στη συνείδηση του κάθε Κύπριου. Μέχρι πριν από λίγα χρόνια μερικά κείμενα του ξένου τύπου που εκφράζονταν με περιφρόνηση για τη χώρα μας θεωρούνταν υποβολιμαία από τον προαιώνιο εχθρό ή τους κακούς ιμπεριαλιστές. Τώρα τα δικά μας μίντια μας πληροφορούν καθημερινά ότι κυκλοφορούμε μέσα σε μια ατέλειωτη βρωμιά. Η πραγματικότητα, όπως όμως καταλαβαίνει ο καθένας είναι πολύ πιο σκληρή. Ο κόσμος όπως πάντα μαθαίνει μόνο ότι δεν μπορεί πια να αποκρυφτεί. Οι νέες γενιές των Κυπρίων μεγαλώνουν μέσα σε μια κουλτούρα διαφθοράς και αναξιοπρέπειας. Η πολιτική όταν δεν εμφανίζεται ένοχη και πλεγμένη είναι αναποτελεσματική και ανίκανη.

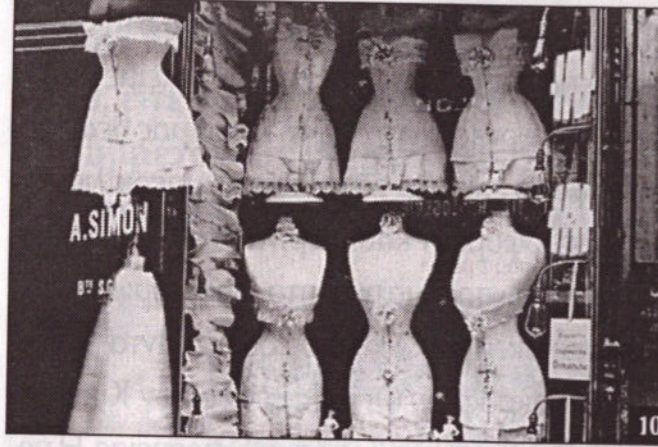
Μέσα σ' αυτή την κατάσταση το Κυπριακό μπαίνει σε μια πολύ κρίσιμη καμπή η οποία μαζί με την ένταξη ή όχι στην Ε.Ε. θα διαμορφώσει ριζικά τη μορφή του για τα επόμενα χρόνια. Όπως εύστοχα σημειώνει κάποιος από τους αρθρογράφους του τεύχους τίποτα δεν θα είναι όπως πριν, μετά από κάποιους μήνες.

Πόσο όμως συνειδητοποιεί αυτή την πιθανότητα η ελληνοκυπριακή κοινωνία; Πόσος χώρος της μένει για να στρέψει την προσοχή της με όση σοβαρότητα χρειάζεται προς αυτή την κατεύθυνση;

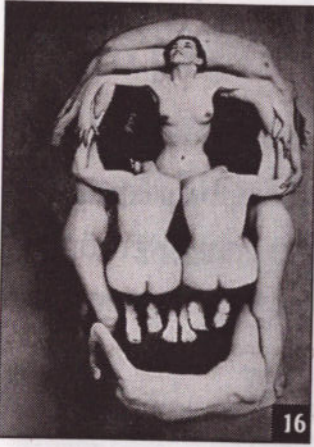
Αλλά και η ίδια η πολιτική ηγεσία με ποιο θαυματουργό τρόπο μπορεί να επιδείξει μια σοβαρότητα στο Κυπριακό την ίδια στιγμή που εμφανίζει ένα γελοίο εαυτό σε τόσα άλλα;

Αλλά και η ίδια η ιστορία της στο Κυπριακό πόσο σοβαρή μπορεί να θεωρηθεί;

... με τον Κω...
... 99-517417...
... 2.00...
...
... Το γραφείο του...
... από Δευτέρα...
... 19.00...
... απόγευμα...

• Μια απολιθωμένη τάξη που πρέπει να αλλάξει

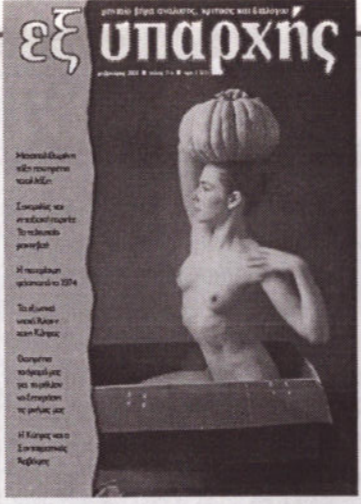
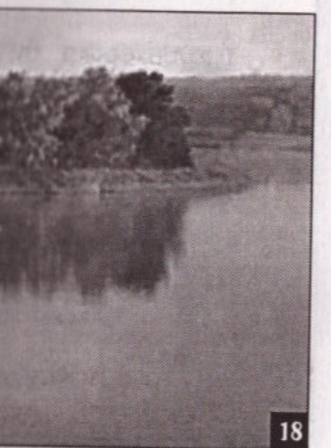

• Η πιο κρίσιμη φάση από το 1974

• Μάριος Ηλιάδης: Θα πρέπει το όραμά μας για το μέλλον να ξεπεράσει τις μηνίες μας

• Η Κύπρος και ο Συνταγματικός Καβάφης

Περιοδικό "εξ υπαρχής"
Μηνιαίο βήμα ανάλυσης κριτικής και διαλόγου

Φεβρουάριος 2002-Τεύχος 31ο

Διεύθυνση:
Αρχ. Μακαρίου Γ' 127,
Καϊμακλί, Λευκωσία 1021
Τηλ. 22346061 - 22346160

E-mail:
yparhis@spidernet.com.cy

Υπεύθυνος για τον Νόμο:
Δώρος Κακουλλής

Εκδίδεται από
την Επικοινωνία Πολιτών
Γέφυρα Λτδ

Για την σύνταξη του τεύχους εργάστηκαν οι:
Σοφοκλής Σοφοκλέους
Ανθούλλα Παπαδοπούλου
Ιωσήφ Παγιάτας
Λούης Ηγουμενίδης
Σταύρος Τομπάζος
Κωστής Αχνιώτης
Ζήνωνας Ποφαιδής
Χριστίνα Καρατζιά

Για τα υπογραμμένα κείμενα ευθύνονται οι συγγραφείς τους

Εκτύπωση:
Τυπογραφεία ΕΡΜΗΣ
τηλ. 22482361

- 6 ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ
- 8 Δεν πρόκειται να εκλείψουμε Αντιδράσεις των Τουρκοκυπρίων του Ιμπραχίμ Αζίζ
- 9 Ένας αγώνας που διεξάγεται και για μας του Τζους Παγιάτα
- 10 Μια απολιθωμένη τάξη που πρέπει να αλλάξει του Τάκη Χατζηδημητρίου
- 13 Συνομιλίες και ενταξιακή πορεία: Το τελευταίο ραντεβού του Παύλου Μ. Παύλου
- 16 Η πιο κρίσιμη φάση από το 1974 του Τουμάζου Τσιελεπί
- 18 Τα εξωπικά νησιά Άλαντ και η Κύπρος του Ζήνωνα Ποφαιδής
- 22 Το Κυπριακό ως ζήτημα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς και του Ευρωπαϊκού Εναλλακτικού Κινήματος των Σοφοκλή Ρούσου - Κωστή Αχνιώτη
- 24 Μάριος Ηλιάδης: Θα πρέπει το όραμά μας για το μέλλον να ξεπεράσει τις μηνίες μας
- 31 Αρκάς: Από το άλμπουμ "Μετά την καταστροφή"
- 32 Αργεντινή και Παγκοσμιοποίηση: Μανιφέστο Γυναίκων SAC - Sindacato de Amas de Casa, Santa Fe
- 35 Ένας θλιβερός κατάλογος του Ιωσήφ Παγιάτα
- 38 Μαρία Δαμανάκι: Το Θηλυκό Πρόσωπο της εξουσίας
- 41 ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ Μέσα από το βλέμμα του Ελλαδικού Μοντερνισμού: Η Κύπρος και ο Συνταγματικός Καβάφης του Κωνσταντή Σιδώνη
- 54 Ένας επιβεβλημένος έπαινος ή «έχει ο καιρός γυρίσματα» του Σώτου Σύζινου
- 57 ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: "Η άνοδος Ντενκτάς στην κορυφή" από τον Σοφοκλή Σοφοκλέους
- 58 Κρατικά βραβεία λογοτεχνίας για εκδόσεις 2000
- 60 ΘΚΙΑΝΕΜΑΤΑ 14 του Σάββα Μενοίκου
- 62 ΚΑΦΕΝΕΙΟ: Το γήρας ουκ έρχεται μόνον

Έρκος οδόντων: Σάμπως να μην υπάρχει...

Δυό αναφορές επωνύμων τον περασμένο μήνα, είχαν ως αποτέλεσμα να τροφοδοτήσουν τα διαρκώς καιροφυλακτούντα και σκανδαλοθηρεύοντα μίντια με υλικό. Πρώτα ο Υπουργός Εξωτερικών Γ.Κασουλίδης, απαντώντας σε σχετική ερώτηση, επαπατήρησε ότι στην περίπτωση που θα θελήσει η Ε.Ε. να προχωρήσει μόνο με την ένταξη της Ελευθέρης Κύπρου, εμείς θα πούμε «όχι ευχαριστώ». Τη δήλωση αυτή χαρακτήρισε στη συνέχεια ως ατυχία ο Πρόεδρος του ΔΗΣΥ, θέτοντας τον εαυτό του στην όξινη συνθήκη αλλά ευχάριστη θέση, να συμφωνούν μαζί του τόσο πολλοί...

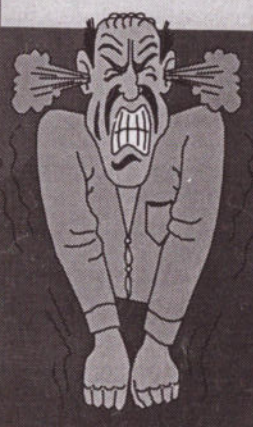
Στη συνέχεια ακολούθησε η δήλωση του διευθυντή της Χαραυγής και υπεύθυνου τύπου του ΑΚΕΛ Ν. Κατσουριδίου, για το ενδεχόμενο ματαιώσεως της ένταξής μας στην Ε.Ε., σε περίπτωση που η Τουρκία είναι αποφασισμένη να υλοποιήσει τις απειλές της για προσαρτησιμότητα των κατοχικών ταυτόχρονα με την ένταξη. Τη δήλωση ακολούθησε η προσπάθεια του Γ.Γ. του ΑΚΕΛ να κολάσει τα πράγματα, ενώ ο ίδιος ο κ. Κατσουριδής έσπευσε να δηλώσει ότι εξέφραζε προσωπικές απόψεις.

Και οι δυό δηλώσεις έτυχαν αμέσως ερμηνειών: η μεν πρώτη ως αναδιόρθωση αρχηγισμού και σαφή ένδειξη του κ. Κατσουριδίου για το ενδιαφέρον του για την Προεδρία, ενώ η δεύτερη ως «εξυπηρέτηση κάποιων σκοπιμοτήτων, αγνώστων προς το παρόν σε μας τους υπολοίπους, ... ώστε το κόμμα [το ΑΚΕΛ] να μείνει αλώβητο από τις αντιδράσεις. Να μας υπενθυμίσει δηλαδή ότι το ΑΚΕΛ είναι εναντίον της ένταξης στην Ευρώπη άσχετα αν για κομματικούς λόγους τον τελευταίο καιρό δημόσια λέει το αντίθετο». Δυσκολεύομαι να πιστέψω ότι, ότι παρά το ότι η προσπάθεια για τον δήθεν ανευρωπαϊσμό του ΑΚΕΛ δεν «πούλησε» στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές, η Δεξιά είναι δυνατόν να την επαναλάβει και πάλιν σε μια προσπάθεια να πλήξει το μεγαλύτερο κοινοβουλευτικό κόμμα και μάλλον τείνω να αποδώσω αυτή την αντίκρουση σε δημοσιογραφικούς κύκλους αθεράπευτων αντικομμουνιστών. Όπως επανειλημμένα εδήλωσε ο κ. Χριστόφιας, το ΑΚΕΛ δεσμεύεται από τις τελευταίες συνεδριακές του

αποφάσεις που μιλούν για την ανάγκη ένταξης της χώρας μας στην Ε.Ε. Είναι γεγονός ότι η σχέση της Ε.Ε. με το ΝΑΤΟ και η αποδοχή της «Νέας Τάξης», δεν μπορούν να κάμνουν ευτυχία τον οποιονδήποτε φιλελεύθερο ευρωπαίο ή ευρωπαϊκό και ακόμα λιγότερο τον αριστερό. Ωστόσο έχει αρκετό ρεαλισμό και φρόνηση το ΑΚΕΛ - που σαφώς δεν ακολουθεί τη γραμμή του ελληνικού ΚΚΕ - ώστε να συνειδητοποιεί ότι, ιδιαίτερα αυτή την ώρα, δεν έχει η Κύπρος την πολυτέλεια να αποστασιοποιηθεί από την Ευρώπη. Δεν έχει το ΑΚΕΛ τόση πολιτική μωπία, ώστε να μην αντιλαμβάνεται ότι απέναντι στις τουρκικές βλέψεις θα πρέπει να προτάξουμε κάποιο αντιστάθμισμα, που δεν μπορεί να είναι τίποτε άλλο από την ένταξη στην Ε.Ε. Η ένταξη της Κίνας στο ΠΟΕ, η συμπίεση της Ρωσίας με τη Δύση στα όσα διαδραματίστηκαν στο Αφχανιστάν και η δεινή οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται η Κούβα μετά από το περισσότερο από 40 χρόνια ανελέητο εμπάργκο από μέρους των Αμερικανών, δεν επιτρέπουν στο ΑΚΕΛ να αναζητήσει αλλού τα ερείσματα του για τη σωτηρία της χώρας. Κι αυτό χωρίς καθόλου να αμφισβητείται η ένθερμη και συνεπής στήριξη των κυπριακών θέσεων από μέρους και των τριών χωρών. Άλλωστε την Ευρώπη δεν απαρτίζουν μόνο οι κκ. Blair, Chirac και Berlusconi. Στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, τα αριστερά κόμματα αποτελούν τον τρίτο μεγαλύτερο σχηματισμό, στον οποίο από το 2004 θα μπορεί να μετέχει και το ΑΚΕΛ.

Ωστόσο ορισμένα πράγματα είτε από τα αριστερά είτε από τα δεξιά προέρχονται, θα ήταν καλά να μην εκφεύγουν του έρκους οδόντων. Πιο πολύ τη στιγμή που δεν ακούγονται «παράσιτα» όσον αφορά την ένταξή μας από μέρους των Ευρωπαίων και η ανάγκη ένταξης ή εντύπωσης έστω έναρξης των ενταξιακών συνομιλιών, δεν επιτρέπει στην Τουρκία επαύξηση των αυθαιρεσιών της και πάρα πέρα αποστασιοποίηση από τα κριτήρια της Κοπεγχάγης. Κι αυτό χωρίς τη ψευδαισθηση ότι δεν ελλοχεύουν κάποιοι κίνδυνοι για την Κύπρο...

Τ.Π.

Μόνο το ΔΗΣΥ;

Δυο φορές σε ένα δεκαήμερο ο Νίκος Κατσουριδής δήλωσε ότι το ΑΚΕΛ αποκλείει οποιαδήποτε συνεργασία με το ΔΗΣΥ για τις προεδρικές εκλογές. Επειδή ο κ. Κατσουριδής αναφέρθηκε μόνο στο ΔΗΣΥ, να υπολογίσω ότι το ΑΚΕΛ δεν αποκλείει συνεργασία με τους Νέους Ορίζοντες; Η "παρέλαση" πάντως αξιωματικών των ΝΕΟ από τα μικρόφωνα του "Αστρα", σε συχνότητα μάλιστα που τείνει να ξεπεράσει και τον κ. Ματοάκη, αυτό δείχνει.

ΧρΧρ

ΕΠΙΣΗΜΑ

ΕΠΙΣΗΜΑ

Τα νοητά αδιανόητα

Για την οποιαδήποτε επίθεση της Χαμάς εναντίον Ισραηλινών, ένας συνήθης τρόπος καταφυγής σε αντίποινα εναντίον των Παλαιστινίων στο γεγονότο μας Ισραήλ, είναι και η κατεδάφιση από μέρους του των σπιτιών των Παλαιστινίων. Ένα φαινόμενο που συνεχίζει για χρόνια τώρα και όπου η τελευταία «συγκομιδή» στη Ράφα απέφερε σ' ένα βράδυ και καταχεμώνα 600 άστεγους Παλαιστίνιους.

Φτάνουν κάποια ώρα σε κάποια παλαιστινιακή συνοικία οι ισραηλινές μπουλντόζες συνοδευόμενες από μερικά τανκς και σε λίγη ώρα μερικές δεκάδες σίπια ανύποπτων Παλαιστινίων βρίσκονται κατεδαφισμένα, ενώ οι ίδιοι και τα παιδιά τους ψάχνουν να βρουν στα χαλάσματα κάποιο αντικείμενο που διέφυγε του «έργου» των μπουλντόζων. Στη συνέχεια - κι αυτό όχι πάντα - θα σπεύσει ο Ερυθρός Σταυρός να προσφέρει στέγη σε σκηνές. Έτσι ξαφνικά, δεκάδες οικογένειες, από την άνεση - τρόπο του λέγεται - του σπιτιού τους βρίσκονται μέσα στο κρύο και την παγωνιά μέσα σε μια σκηνή, στριμωγμένες σαν σαρδέλες. Και ούτε γάτα ούτε ζημιά αφού «αμύνονται» έτσι οι Ισραηλινοί και αυτό τον τρόπο «άμυνας», τους τον αναγνωρίζουν και οι φίλοι τους οι Αμερικανοί και προφανώς και οι υπόλοιποι μας που σιωπούμε...

Την ίδια στιγμή, παρά τις ανηρρήσεις της νέας κυβέρνησης που οι ίδιοι φρόνησαν να εγκατασταθεί, συνεχίζονται οι βομβαρδισμοί των Αμερικανών στο Αφχανιστάν. Δεν πειράζει αν χάνονται ολόκληρα χωριά, φτάνει να βρουν τον Μουλλά Ομάρ και τον Μπιν Λάντεν. Και άρχισαν οι Αμερικανοί να μεταφέρουν από το Αφχανιστάν στην Κούβα - και στην Κούβα - τους συλληφθέντες Ταλιμπάν και μέλη της

Αλ Κάϊτα, για ανάκριση. Μάλιστα, κατά τη μεταφορά τους με το αεροπλάνο, τους έδεσαν με αλυσίδες στα καθίσματά τους και τους νάρκωσαν! Και δηλώνουν οι Αμερικανοί ότι τους μεταφέρουν στο Γκουαντανάμο όχι για να τους δικάσουν αλλά για να τους ανακρίνουν. Μπορεί κανείς να φανταστεί με ποιους τρόπους, αφού δεν τους αναγνωρίζουν σπάτους αιχμαλώτων... Και εδώ ούτε γάτα ούτε ζημιά, αφού το θέμα μας απασχολεί όλους, «προσπάτες του ελεύθερου κόσμου», ενταγμένους και υπό ένταξη στην Ε.Ε., μόνο ειδησεογραφικά.

Δεν διανοείται ο μέσος πολίτης και ακόμα λιγότερο η «διεθνής κοινότητα» της Νέας Τάξης, ποια διεθνής νομοθεσία επιτρέπει την κατεδάφιση σπιτιών ως αντίποινα ή ποιο μέρος του διεθνούς δικαίου νομιμοποιεί τη μεταφορά απόμυων από τη χώρα τους σε κάποια στρατιωτική βάση στο άλλο ημισφαίριο, σε συνθήκες που θυμίζουν σκλάβους που κωπυλάτουσαν παλιά στα καράβια, για να «ανακριθούν». Όχι να τους «φέρουν ενώπιον της δικαιοσύνης», κάτι που δίκην γραμμοφώνου αναμασά διαρκώς ο ανεκδιήγητος αμερικανός Πρόεδρος, που δεν άκουσε τη μαμά του και του στάθηκε πρόσφατα το πρέτσελ στο λαιμό και λιποθύμησε!

Μα έχουν γίνει πια στον κόσμο όλα τα αδιανόητα νοητά, φτάνει να τα διαπράττουν οι Αμερικανοί και να έχουν την επίταση του νεφελώματος της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Προφανώς, εν όψει μιας κακοποιημένης ρεάλ πολιτικής δεν θέλουν τα κράτη να δουν την πραγματικότητα. Αλλά δεν βλέπουμε ούτε εμείς οι πολίτες πόσο έχουν γίνει πατσάβουρα το διεθνές δίκαιο και οι συμβάσεις περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων;

Τ.Π.

Δύο σοβαρότατα λάθη

Αγαπητή σύνταξη,
Ως συγγραφέας του άρθρου "Υπέρ και κατά του Big Brother" (Εξ υπαρχής, Ιαν 2001), θα ήθελα να σας ευχαριστήσω που δημοσιεύσατε το άρθρο, αλλά και να επισημάνω δύο ολισθήματα. Πρώτον, ο τίτλος αντικαταστάθηκε με δικό σας τίτλο, χωρίς καν να ενημερωθώ προηγουμένως. Δεύτερον, ονομάζομαι Στέφανος Σταυριδής και όχι Κώστας Σταυριδής. Όσον αφορά το πρώτο, πιστεύω ότι η διατήρηση του τίτλου που δίνεται από τον συγγραφέα αποτελεί στοιχειώδη σεβασμό στο πρόσωπό του. Θα μπορούσατε ίσως να κρίνετε ακατάλληλο τον τίτλο (ή και το ίδιο το κείμενο) και να τον απορρίψετε, αλλά οπωσδήποτε, πιστεύω, ότι να τον αλλάξετε χωρίς να με ενημερώσετε, προτού εκδοθεί, τηλεφωνικώς ή με άλλο τρόπο.

Όσον αφορά το δεύτερο, νομίζω ότι οποιοδήποτε σχόλιο είναι περιττό. Γνωρίζετε κι εσείς τη διαφορά ανάμεσα στον Γλαύκο Κληρίδη και τον Τάκη Κληρίδη, ανάμεσα στον Τάκη Χατζηγεωργίου και τον Τάκη Χατζηδημητρίου. Θα ήμουν περιεργός να ακούσω τη δική σας άποψη γι' αυτά τα δύο (κατά τη γνώμη μου) σοβαρά λάθη. Αναμένοντας την απάντησή σας,

Στέφανος Σταυριδής

Απάντηση

Για τα δύο βαρύτατα λάθη απολογούμαι εκ βαθέων. Απολογούμαι επίσης στον άγνωστό μου Κώστα Σταυριδίδη, τον οποίον άθελά μου ενέπλεξα με τον Μεγάλο Αδελφό.

Κωστής Αχιωτίης

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ ΤΗΣ "ΑΦΡΙΚΑ" (ΠΡΩΗΝ ΑΝΥΡΑ) ΤΗΣ 23.1.2002

Δεν πρόκειται να εκλείψουμε

Του Ιμπραχίμ Αζίζ

Μετά την επιστροφή του από την Αμερική, επαπατήρησε σε δηλώσεις του ο Ετζιεβίτ ότι «Η Τουρκία είναι πια μια χώρα του κόσμου». Η χωρίς νόημα αυτή θέση του Ετζιεβίτ από κανέναν δεν σχολιάστηκε. Μήπως μέχρι τώρα ήταν η Τουρκία εξωκοσμική; Τι θέλει να πει ο Ετζιεβίτ πλάθοντας αυτή την ορολογία; Μήπως καθυστερημένες χώρες όπως το Σουδάν και η Σομαλία δεν είναι και αυτές χώρες του κόσμου; Τι σημασία προσπαθεί να προσδώσει στην Τουρκία με αυτή την ορολογία;

Λόγω της αρρώστιας του δεν θα πρέπει να παίρνουμε στα σοβαρά όλα όσα λέει. Εν τούτοις μιλά διαρκώς, κάμνει δηλώσεις και φαίνεται ότι δεν έχει πρόθεση να εγκαταλείψει την πρωθυπουργική καρέκλα. Χθές έκαμε και πάλιν δηλώσεις για το Κυπριακό, τονίζοντας ότι μια είναι η προϋπόθεση για να καταλήξουν οι συνομιλίες: να γίνουν αποδεκτές οι πραγματι-

κόπτες. Τι όμως εξυπακούει κάτι τέτοιο για τον Ετζιεβίτ; Απλά, δυο χωριστά κράτη και δυο χωριστά έθνη. Με τη λογική αυτή, αν οι Ελληνοκύπριοι αποδεχτούν τα δυο χωριστά κράτη, που ως τώρα δεν έχουν δεχτεί, θα γίνουν όλα μέλι-γάλα. Έτσι λέει ο Ετζιεβίτ... Τι όμως ανηπαρθέτουμε εμείς [οι Τουρκοκύπριοι] σ' αυτό; Εμείς κύριε Μπουλέντ, δεν θέλουμε δυο χωριστά κράτη. Θέλουμε ένα κοινό κράτος. Ο Ντενκτάς και ο περιγυρός του θά 'θελαν δυο χωριστά κράτη όπως και σεις. Εμείς όμως δεν θέλουμε, και μη νομίζετε ότι ο αριθμός μας δεν ξεπερνά τα πέντε δάκτυλα του χεριού... Κοντά στα άλλα, εμείς είμαστε Κύπριοι. Εσείς Τούρκοι εκ Τουρκίας. Για την τύχη αυτής της χώρας, δικαίωμα να μιλούμε έχουμε πρώτα εμείς, όχι εσείς. Και αν κάποιος πρέπει να υποβάλουν όρους είμαστε εμείς και όχι εσείς. Αν θα ζήσουμε σε ένα κοινό ή ενωμένο κράτος δεν είστε εσείς που

θα το αποφασίσετε κ. Ετζιεβίτ αλλά εμείς. Ούτε η Ελλάδα αποφασίζει, ούτε η Αγγλία, ούτε η ΕΕ, ούτε η Αμερική. Γιατί αυτά τα χώματα δεν είναι δικά σας αλλά δικά μας. Ναι μεν εκάμετε εισβολή σε αυτό το νησί αλλά δεν μπορείτε να μας έχετε υποθηκωμένους σε όλη μας τη ζωή. Για χρόνια τώρα διατείνεστε ότι μας απελευθερώσατε. Όμως μέσα από την «απελευθέρωσή» μας βγήκαν τα στρατηγικά σας συμφέροντα. Άλλωστε, σε πρόσφατη δήλωσή σας αναφέρατε ότι «δεν θα εγκαταλείψετε τα στρατηγικά σας συμφέροντα, ακόμα και αν δεν μείνει ένας Τούρκος στο νησί». Σας λέμε όμως κι εμείς το εξής: η ζωή μας και του τελευταίου Τουρκοκύπριου στο νησί, έχει για μας μεγαλύτερη σημασία από τα δικά σας στρατηγικά συμφέροντα... Και μην πιστέψετε σε αυτά που λεν, ότι πάμε να εκλείψουμε. Εμείς δεν εκλείψουμε...

Αντιδράσεις των Τουρκοκυπρίων

Ως γνωστόν, ο Μουμτάζ Σουζάλ, συνταγματολόγος καθηγητής πανεπιστημίου της Τουρκίας, αποτελεί τον μόνιμο σύμβουλο του κ. Ντενκτάς στο Κυπριακό και στις σχετικές με αυτό διαπραγματεύσεις. Ωστόσο είναι γνωστές οι θέσεις του Σουζάλ για μη λύση του Κυπριακού... Σχετικά εδήλωσε πρόσφατα ότι «έστω και αν οι Ελληνοκύπριοι δεχτούν τη συνομοσπονδία, λύση στο Κυπριακό δεν θα υπάρξει μέχρι να μπει η Τουρκία στην ΕΕ». Την θέση αυτή επανέλαβε και πρόσφατα στο Λονδίνο. Πράγματι, σε συζήτηση που παρεβρίσκονταν Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι δήλωσε χωρίς καθόλου αναστολές ότι «Δεν θα επιτρέψουμε να μπει [οι Κύπριοι] στην ΕΕ, πριν μπει η Τουρκία». Αυτός είναι λοιπόν ο Σουζάλ με τη βοήθεια του οποίου ο κ. Ντενκτάς αναζητά στις παρούσες συνομιλίες λύση του Κυπριακού!

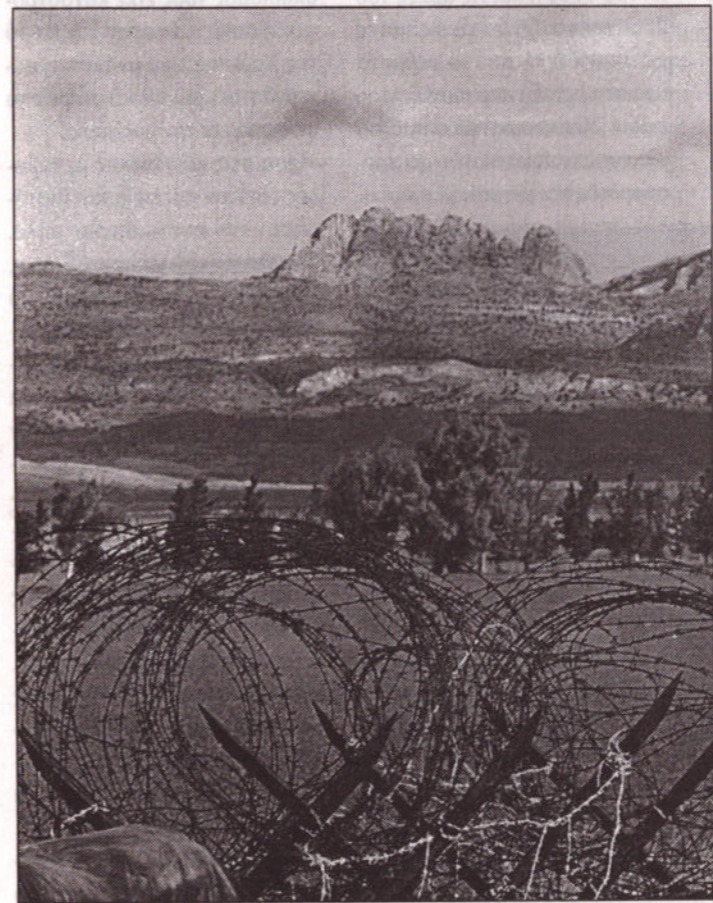
Δεν είναι ως εκ τούτου εκπληκτικό, που αρθρογράφοι του κύρους των Σιρχάτ Ιντζιηλί (στο Λονδίνο) και Αρίφ Ταχσίν, Τουργούτ Αφισιάρογλου και Σιενέρ Λεβέντ, διαρκώς επαναλαμβάνουν ότι δεν μπορεί ο Σουζάλ να εκπροσωπεί τους Τουρκοκύπριους στις διαπραγματεύσεις

που έχουν αρχίσει. Παρατηρούν μάλιστα ότι στη διαπραγματευτική ομάδα, ο κ. Ντενκτάς θα πρέπει να συμπεριλάβει Τουρκοκύπριους που ενδιαφέρονται για λύση. Μάλιστα, ο Ιντζιηλί φτάνει στο σημείο να δηλώνει απερίφραστα ότι «εμένα στις συνομιλίες με εκπροσωπεί ο Παπαπέτρου και όχι ο Σουζάλ». Θέλοντας έτσι να τονίσει ότι περιλαμβάνοντας τον κ. Παπαπέτρου στη διαπραγματευτική ομάδα, δείχνει ο Πρόεδρος Κληρίδης τις προθέσεις του για λύση, σε αντίθεση με τον κ. Ντενκτάς που στηρίζεται στον μη επιδιώκοντα λύση Σουζάλ.

Ένας αγώνας που διεξάγεται και για μας

Του Τζους Παγιάτα

Δυο εκπαιδευτικοί στα Κατεχόμενα πλήρωσαν πρόσφατα τον κυπριωτισμό τους και τον αγώνα τους εναντίον των τουρκικών διχοτομικών θέσεων, χάνοντας τις δουλειές τους: Η Νιλγκιούν Ορχόν και ο Ουμίτ Ινατσιή. Η πρώτη είναι καθηγήτρια της ιστορίας στη μέση εκπαίδευση ενώ ο δεύτερος είναι πανεπιστημιακός. Δε γνωρίζω τη Νιλγκιούν, ωστόσο γνωρίζω πολύ καλά τον Ουμίτ που άλλωστε χρημάτισε ειδικός καθηγητής για τέσσερα χρόνια στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Ακόμα γιατί συγκαταλέγεται στους αξιόλογους Κύπριους ζωγράφους και πριν μερικά χρόνια, το '93, τιμήσε την Κύπρο κερδίζοντας το πρώτο βραβείο ζωγραφικής στην 1η Διεθνή Biennale της Sharjah, χωρίς βέβαια το Κυπριακό Υπουργείο Πολιτισμού να θελήσει να δώσει την πρέπουσα σημασία στο γεγονός, κάτι που πίκρανε τον καλλιτέχνη. Αφότου γύρισε στα κατεχόμενα, δεν έπαψε ο Ουμίτ να μάχεται, άλλοτε γράφοντας άρθρα σε σοβαρά περιοδικά στην Τουρκία, άλλοτε παρουσιάζόμενος σε ραδιοοπτικοκά προγράμματα, άλλο-

τε παίρνοντας μέρος σε πολιτικό περιεχομένου σεμινάρια και άλλοτε αρθρογραφώντας στον εγκώριο τουρκοκυπριακό τύπο και πρόσφατα στην Αντυρα. Ακόμα συμμετέχοντας στο Σύνδεσμο για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στα κατεχόμενα. Παρόλο που οι φίλοι του προέτρεπαν τον Ουμίτ «να προσέχει» συνέχισε τις δραστηριότητές του, πιστεύοντας ότι αυτό ήταν το καθήκον του και όπως έλεε ο ίδιος, αυτός έπρεπε να είναι ο τρόπος συμπεριφοράς του για να είναι συνεπής με τις ιδέες του και τα πιστεύω του.

Οι γραμμές αυτές σύρονται γιατί πιστεύω πως θα ήταν καλά να συνειδητοποιηθεί στην ελληνοκυπριακή πλευρά ο αγώνας που κάμνουν κάποιοι Τουρκοκύπριοι για να διατηρήσει την ανεξαρτησία της η μικρή μας χώρα και κοινή μας πατρίδα. Όπως είχα αναφέρει στο παρελθόν, για την Κυπριακή Ανεξαρτησία δεν μετρούμε μάρτυρες η ελληνοκυπριακή πλευρά, ενώ οι Τουρκοκύπριοι μετρούν (Γκιουρκάν, Χικμέτ, Ανταλί). Ακόμα εμείς δεν αντιμετωπίζουμε τον κίνδυνο να χάσουμε τις δουλειές μας, ούτε και κινδυνεύει η ζωή μας από τις απειλές των θερμοκέφαλων της Volkari ή της μετασχηματισμένης Τ.Μ.Τ., του αυτοαποκαλούμενου «Εθνικού Λαϊκού Κινήματος» των κατεχομένων. Σε μας μέχρι την ώρα, οι ιδέες επισύρουν χαρακτηρισμούς όπως του αφελλούς, του ουτοπιστή, πιο παλιά του ανθέλληνα και κάποτε και του εθνικού μειοδότη. Από 'κει η ρετσίνα του προδότη ή του πράκτορα των Ελληνοκυπρίων βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη και όπως δείχνουν οι περιπτώσεις των Ουμίτ Ινατσιή και Νιλγκιούν Ορχόν η πιθανότητα να χάσουν τη δουλειά τους, με όλα τα συνεπακόλουθα, δεν είναι απομακρυσμένη.

Είναι η άποψή μου ότι, ανεξάρτητα από τις διεξαγόμενες συνομιλίες, η Κυπριακή Πολιτεία δεν θα πρέπει να συνεχίσει να βλέπει με απάθεια ή μοιρολατρικά αυτές τις καταστάσεις αλλά θα πρέπει να προβεί στα κατάλληλα διαβήματα στα κατάλληλα φόρα του εξωτερικού. Ακόμα θα πρέπει να συνειδητοποιήσει ο μέσος Ελληνοκύπριος ότι κάποιος στα κατεχόμενα παλαιών όπως δεν παλαιούμε εμείς στις ελεύθερες περιοχές. Και αν δεν έχουμε βρει τον τρόπο να τους βοηθήσουμε πρακτικά, το λιγότερο που μπορούμε να κάνουμε είναι, να τους δείξουμε, είτε με τα γραφτά μας, είτε με ραδιοοπτικές εκπομπές, είτε άλλως πως, ότι συνειδητοποιούμε και εκτιμούμε τον αγώνα τους που γίνεται και για μας, αφού γίνεται εν ονόματι μιας ενωμένης και ανεξάρτητης Κύπρου, που κανενός να μην είναι προτεκτοράτο. Για κάποιους Τουρκοκύπριους όπως τη Νιλγκιούν Ορχόν, τον Ουμίτ Ινατσιή, τον Σιενέρ Λεβέντ και αρκετούς άλλους, ο αγώνας δεν είναι «αγώνας» που διεξάγεται εκ του ασφαλούς αλλά με σημαντικό κόστος και κινδύνους.

Μια απολιθωμένη τάξη που πρέπει να αλλάξει

Του Τάκη Χατζηδημητρίου

Του Τάκη Χατζηδημητρίου

Στην Κύπρο των βίαιων γεγονότων, που έζησε τον φασισμό και το πραξικόπημα, την προσφυγιά και την κατοχή, εξακολουθεί να επιβιώνει και να κυριαρχεί μια αμετακίνητη οικονομική και κοινωνική τάξη. Την ανατροπή της κοινωνικής συγκρότησης, τη λαϊκή δυστυχία και την ανθρώπινη τραγωδία, δεν συνόδευσε καμία αλλαγή. Τα θύματα της συμφοράς ήταν οι άτυχοι της ιστορίας, οι άλλοι που διέσωσαν τα σπίτια του και τις περιουσίες του ήταν οι τυχεροί. Με τις υπεραξίες της γης στα ελεύθερα εδάφη η ομάδα των τυχερών έγιναν πλούσιοι και προστέθηκαν πλάι ή μαζί με τους προνομιούχους, όπως και μας τους κληροδότησε ο χρόνος.

Υπάρχουν κόμματα, υπάρχει πολιτική ζωή, υπάρχουν ηλεκτρονικά μέσα και μάλιστα σε αφθονία, υπάρχει τύπος με πολυσέλιδες και πολυτελείς εκδόσεις, αντί όμως όλα αυτά, το καθένα από τη σκοπιά του, να κρίνει, να αμφισβητεί και να προτείνει νέες ιδέες, συνυπάρχει, αν δεν υπηρετεί, μιαν απολιθωμένη τάξη πραγμάτων. Στην κορυφή αναπαράγεται η ίδια ομάδα ανθρώπων και οι ίδιες δυνάμεις που εμφανίστηκαν στα τέλη του 19ου ή και τις αρχές του 20ου αιώνα. Οι δυνάμεις αυτές εμπλουτίζονται από τα ρεύματα που στο μεταξύ παρουσιάζονται, ενώ οι ίδιες χαρακτηρίζονται από μια εντυπωσιακή ικανότητα προσαρμογής και μετασχηματισμού.

Συνεργάστηκαν με την Αγγλοκρατία, συντάχτηκαν με τη συντήρηση, καταπολέμησαν κάθε ανανεωτική πρωτοβουλία, έγιναν όργανα της δεξιάς στην εμφύλια διαμάχη στην Ελλάδα, διχάσαν το λαό στο εσωτερικό, απουσίασαν από αγώνες, εκμεταλλεύτηκαν τις ευκαιρίες που η Κυπριακή Δημοκρατία πρόσφερε για το δικό τους συμφέρον, χωρίς οι ίδιοι να ενδιαφερούνται για τη στήριξή τους. Εκεί που ο καιροσκοπισμός τους είχε καταστροφικές συνέπειες ήταν τον καιρό της Χούντας, που ανάκτηκε, συνεργάστηκε και τελικά στήριξε το φασισμό και την προδοσία. Μέσα στις κοινωνικές μεταβολές έδειξαν ευελιξία και διατήρησαν τον ηγετικό τους ρόλο. Εμφανίστηκαν ως τοκογλύφοι, αξιοποίησαν την επιστημονική τους κατάρτιση μέσα σε ένα αμόρφωτο και φτωχό πληθυσμό, εκμεταλλεύτηκαν τις ευκαιρίες και ξεζούμισαν τους ανθρώπους στην ώρα της ανάγκης. Αυτοί οι άνθρωποι έγιναν αργότερα οι έμποροι, οι τραπεζίτες και στη συνέχεια οι επιχειρηματίες και οι χρηματιστές. Ζουν μέσα στο δικό τους κλειστό κύκλωμα που αναπαράγεται με συνεργασίες και γάμους. Συνενώνονται έτσι, οικογένειες και ενώνουν τα πλούτη τους ή προσθέτουν νέα μέλη από ανερχόμενους και προσοντούχους νέους ή νέες. Κάποιοι νεόπλοτοι γίνονται αναπόσπαστο τμήμα της τάξης που

Τους τελευταίους καιρούς πλάι στην παραδοσιακή ηγετική ομάδα αναδύθηκε μια νέα ισχυρή οικονομικά, ομάδα, μέσα από ύποπτες χρηματιστηριακές πράξεις, τα δημόσια έργα ή τις προμήθειες.

κυβερνά είτε με σταδιακή απορρόφηση, είτε ως δύναμη δορυφορική που ονειρεύεται την ένταξη της στην ομάδα. Αν λογαριάσουμε ότι λίγες δεκάδες οικογένειες ελέγχουν τον πλούτο της Κύπρου δεν θα πέσουμε πολύ έξω. Όλους αυτούς του προνομιούχους δεν μπορούμε να τους ορίσουμε ως αστική τάξη γιατί μας λείπει η ιστορική βάση, το κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο. Ούτε μπορούμε να πούμε ότι η κατάκτηση πλούτου και ενός ανώτερου βιοτικού επιπέδου αποτελεί στοιχείο για τον χαρακτηρισμό κάποιου ως αστού, με την κουλτούρα και την υπόσταση του αστού των βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών. Και ούτε μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι στην Κύπρο αυτοί που συγκροτούν την ηγετική ομάδα έχουν μια κοινή συλλογική αστική συνείδηση και ότι αποτελούν μέλη μιας συγκροτημένης τάξης. Όμως αυτές οι παραδοσιακές οικογένειες με τα παρακλάδια που

τις περιβαλλουν, συγκροτούν ένα ισχυρό πόλο έλξης, γύρω από τον οποίο συνωθούνται άτομα και ομάδες που δέχονται τους δικούς τους όρους και κανόνες. Υπάρχουν οι ιδιαίτερες τους συναναστροφές, οι ξεχωριστοί τόποι για εξοχές, οι ξεχωριστοί τόποι για εξοχικά και ξενοδοχεία, τα ψώνια στο εξωτερικό, ο συναγωνισμός ή και ανταγωνισμός για εντυπωσιακή επίδειξη. Τα ανακτορικού τύπου σπίτια, τα πολυτελή εξοχικά και τα σπίτια στην Αθήνα ή το Λονδίνο είναι ένας κοινός τρόπος κοινωνικής συμπεριφοράς και έκφρασης. Επιπλέον, έχουν τα δικά τους αξιωματικά κριτήρια, τα δικά τους παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά συνήθεια που στο τέλος μεθοδεύουν την προώθηση και επιβολή τους ως μηχανισμό αποδοχής και ανέλιξης σε ολόκληρη την κοινωνία. Είναι για αυτό το λόγο που βρίσκονται πάντα σε προνομιακή θέση τα παιδιά από την ανώτερη

εισοδηματική κλίμακα, έναντι των άλλων παιδιών των εργαζόμενων και των βιοπαλαιστών. Οι θέσεις και οι ευκαιρίες προσφέρονται σε εκείνους που έχουν τα προσόντα που ορίζονται από την ηγετική ομάδα που στο τέλος ελέγχει και καθοδηγεί την ανώτερη κρατική γραφειοκρατία. Τα ανάκτορα, οι θαλαμηγοί, οι δεξιώσεις και οι εκδρομές εντυπωσιάζουν, δεσμεύουν και κολακεύουν πάντα τους αξιωματούχους του κράτους. Με την οργάνωση και τους τρόπους ζωής τους, διατηρούν μιαν προνομιακή θέση μέσα στο σύστημα και δεν θλιβονται καθόλου για τη φθορά της δημόσιας εκπαίδευσης, της δημόσιας υγείας, ούτε ακόμη για την κατάρρευση των αξιών, για τη σήψη και την αποσύνθεση που πλήττει το ευρύτερο αξιωματικό σύστημα. Ίσως μάλιστα, να αισθάνονται ότι μέσα σε αυτές τις συνθήκες πολιτικής και θεσμικής καλάρωσης εξυπηρετούνται καλύτερα τα συμφέροντα τους. Αν θέλουν να βελτιώσουν την εικόνα τους γίνονται ενέργειες, με λίγα σχετικά χρήματα ή προστάτες του πολιτισμού και των τεχνών. Τους τελευταίους καιρούς πλάι στην παραδοσιακή ηγετική ομάδα αναδύθηκε μια νέα ισχυρή οικονομικά, ομάδα, μέσα από ύποπτες χρηματιστηριακές πράξεις, τα δημόσια έργα ή τις προμήθειες. Η ομάδα αυτή στήριζε τη δύναμη και τις προοπτικές της στη χαλάρωση των θεσμών και των διαδικασιών και στην παράκαμψη των νόμων και των κανόνων. Με την ισχύ και τις διασυνδέσεις της επιτυγχάνει πολλές φο-

ρίς να ζητούν τιμωρία των κλεπτών των περιουσιών τους. Οι οργανώσεις των εμπόρων και επιχειρηματιών είναι ισχυρές και ενισχύονται όλο και περισσότερο μέσα σε ένα διεθνές κλίμα που τους ευνοεί. Αντίθετα ο συνδικαλισμός υφίσταται πλήγματα, οι ιδιωτικοί υπάλληλοι είναι ανοργάνωτοι, με χαμηλούς μισθούς και στη διάθεση των εργοδοτών μέσα στα πλαίσια της απορρύθμισης της εργασίας.

Η κεφαλαιοποίηση που οι τρεις τράπεζες συγκεντρώνουν, σύμφωνα με τα στοιχεία του χρηματιστηρίου, ανέρχεται στο 1,5 δισεκατομμύριο λίρες. Και αυτά βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο λίγων οικογενειών και της εκκλησίας. Αν σε αυτά προσθέσουμε ένα άλλο δισεκατομμύριο λίρες που ανήκουν μέσα από άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες στις ίδιες οικογένειες, καταλαβαίνουμε σε πόσο λίγα χέρια ανήκει ή έχει εκχωρηθεί ο πλούτος της Κύπρου.

Ενώ ο ρόλος και η θέση των οικονομικά ισχυρών γίνεται όλο και πιο επικρατέστερος μέσα από μηχανισμούς συλλογικής δράσης και συντονισμού ενεργειών, τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα εξασθενίζουν και γίνονται όλο και πιο ευάλωτα μέσα σε συνθήκες ελεύθερης αγορά και απροστάτευτης εργασίας. Γύρω μας η πολιτική πραγματικότητα δείχνει σημαία κόπωσης και προχωρεί, όχι σε αλλαγές αλλά σε τακτικές κινήσεις χειρισμού των προβλημάτων ή ακόμη κατάκτησης της εξουσίας. Αντί της αντιπαράθεσης και της διεκδίκησης μιας διαφορετι-

κής κοινωνίας, έχουμε φαινόμενα προσαρμογής και ανοχής που εξουδετερώνουν το ίδιο το νόημα της πολιτικής.

Η πάλη στο εσωτερικό μας μέτωπο συγκεντρώνεται στο ερωτηματικό: θα αφήσουμε αδιατάρακτη μια κοινωνικά και οικονομικά ηγεμονική ομάδα να διαφεντεύει και να εκμεταλλεύεται και τελικά να οδηγεί σε οπισθοδρόμηση τον τόπο ή θα πρέπει να λογαριάσουμε μια άλλη κοινωνική τάξη που να βγάλει στο προσκήνιο τις ικανότητες των ανθρώπων, να στηρίζει τη συλλογική δράση, να αναζητά το κοινωνικό σύνολο, να οικοδομεί αξίες προόδου και δημιουργίας;

Σίγουρα δεν μπορεί να είμαστε ικανοποιημένοι με ότι γίνεται γύρω μας, όμως η παρέμβαση δεν μπορεί να είναι μια επανάληψη παλαιών συνταγών, πρέπει να στηρίζεται σε νέα δεδομένα, στη γνώση, την ανάπτυξη, την έρευνα και την τεχνολογία. Ο τόπος έχει ανάγκη από πρωτοβουλία που θα τον βγάλουν από το τέλμα της στασιμότητας και θα τον οδηγήσουν στον ευρύ κόσμο της συνάντησης των επιτευγμάτων άλλων ανθρώπων και άλλων πολιτισμών. Και αυτό δεν μπορεί να γίνει μέσα από κλειστά κυκλώματα, αλλά με την απελευθέρωση δυνάμεων και την άντληση ταλέντων και ικανοτήτων μέσα από τη μεγάλη δεξαμενή του λαού. Ήρθε η ώρα που θα πρέπει να αποκτήσει ρόλο και συμμετοχή στο νέο γίγνεσθαι του σύγχρονου κόσμου ο κάθε άνθρωπος απίτης της μικρής και βασιανισμένης πατρίδας. ■

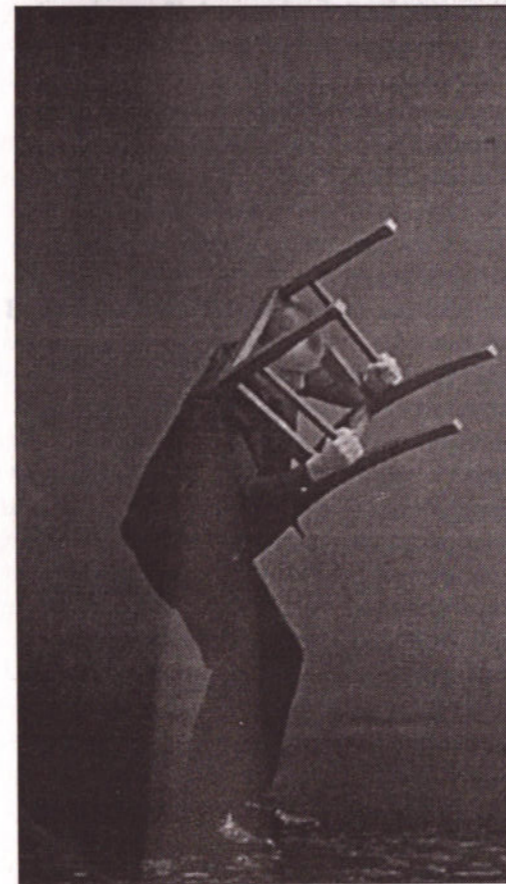
Συνομιλίες και ενταξιακή πορεία: Το τελευταίο ραντεβού

Του Παύλου Μ. Παύλου

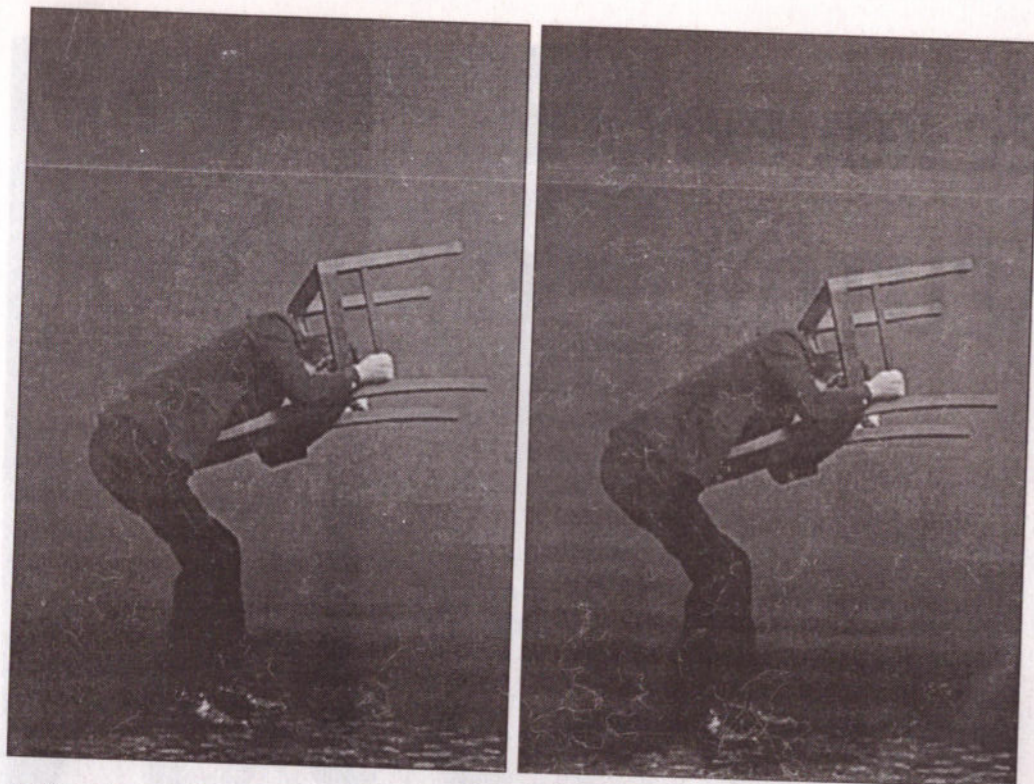
Αυτή τη φορά, ακόμη και οι πιο δύσπιστοι το αισιόθυμοι. Οι συνομιλίες μπορεί να μην οδηγήσουν οπωσδήποτε σε λύση του Κυπριακού, αλλά μετά απ' αυτό το γύρο τίποτε δεν θα είναι όπως προηγουμένως. Το γνωστό σκηνικό με την

τουρκική αδιαλλαξία να κρύβει βολικά για μας το πραγματικό πλαίσιο των συνομιλιών και της ενδεχόμενης λύσης, δεν θα υπάρχει πια. Αυτός ο νέος γύρος συνομιλιών έχει όλες τις προδιαγραφές να φέρει στην επιφάνεια τα δικά μας προβλήματα, τις δικές μας αντιφάσεις και αδιέξοδα.

Τόσο η συμπεριφορά των ειδικών απεσταλμένων για το Κυπριακό, όσον και οι πρόσφατες επισκέψεις Σημίτη και Ετζεβίτ στην Ουάσιγκτων, μας πείθουν ότι κανένας διεθνής παράγοντας δεν τρέχει πια να πιέσει για λύση. Σε κανέναν από τους λιγότερο ή περισσότερο περιπούδαστους απολογισμούς - και στην Ελλάδα και στην Τουρκία - αυτών των επισκέψεων, δεν υπάρχει ο ισχυρισμός ότι ασκήθηκε η οποιαδήποτε μορφή πίεσης για το Κυπριακό. Κακώς δίνεται η ερμηνεία ότι αυτό συνδέεται με ενός είδους υποβάθμιση του Κυπριακού. Ο πραγματικός λόγος φαίνεται να είναι ότι στη θέση του παλιού μοντέλου της άσκησης απευθείας πιέσεων προς Ελλάδα, Τουρκία και Κύπρο (κλασικότερη περίπτωση ο πατέρας Μπούς), την τελευταία τριετία πρωτάνευσε στις ΗΠΑ και στη Βρετανία μια διαφορετική λογική: Αντί να πιέζουν

Γύρω μας η πολιτική πραγματικότητα δείχνει σημαία κόπωσης και προχωρεί, όχι σε αλλαγές αλλά σε τακτικές κινήσεις χειρισμού των προβλημάτων ή ακόμη κατάκτησης της εξουσίας.

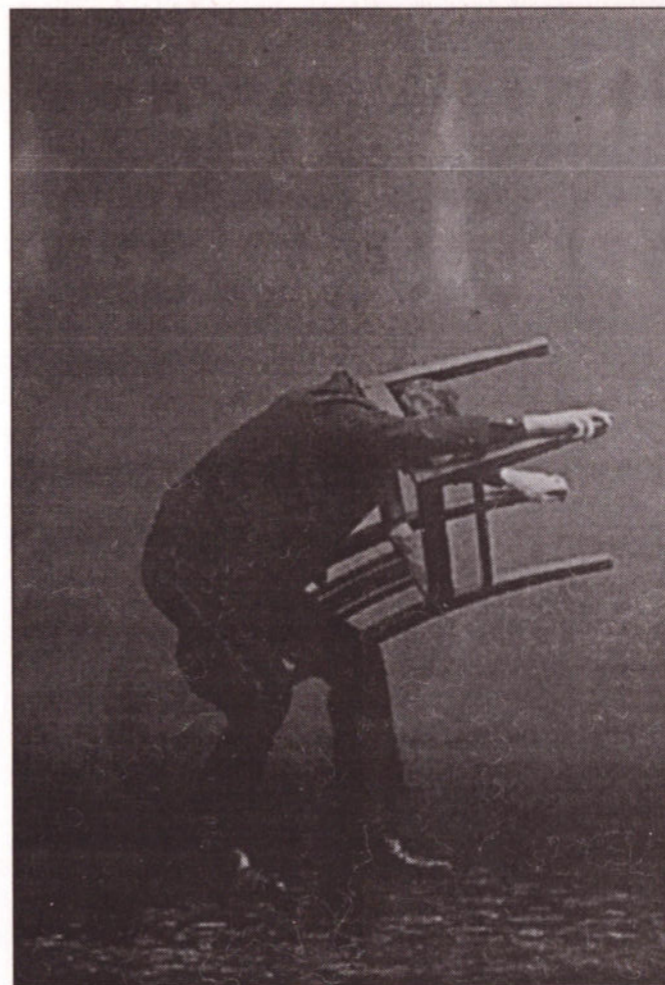
Είτε θα συναινέσουμε σε στοιχεία της λύσης θεωρούμενα μέχρι τώρα ως απαράδεκτα, είτε θα αποδεχθούμε στην πράξη μια κατάσταση λίγο-πολύ οριστικής διχοτόμησης.

για λύση, δημιουργούν τις συνθήκες, το πλαίσιο, που θα ασκεί από μόνο του την απαραίτητη διαρκή πίεση. Κι αυτό το πλαίσιο αφορά τη χημεία που παράγουν οι προοπτικές Κύπρου και Τουρκίας για ένταξη στην ΕΕ, σε συνδυασμό με τα ελληνοτουρκικά και τις «κουρέζ» των περιφερειακών συστημάτων ασφαλείας, π.χ. τον Ευρωστρατό. Αυτό το διάλυμα έχει ανάμικτες γεύσεις, ξεχωρίζει όμως μια στα σίγουρα: Ένα λίγο-πολύ αμετάθετο χρονικό όριο.

Ο παράγοντας ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι καταλυτικός. Αυτό ισχύει περισσότερο για μας και λιγότερο για την τουρκική πλευρά. Η Άγκυρα αφομοιώνει σταδιακά το ότι η Τουρκία δεν θα ενταχθεί σε μια Ε.Ε. με τη σημερινή μορφή. Και οι Βρυξέλλες έχουν αφαιρέσει την Τουρκία από το χάρτη των πραγματικά υποψήφιων χωρών. Άλλο αν αισθάνονται ότι επιβάλλεται να κρατηθεί η Άγκυρα σε τροχιά για λόγους εσωτερικούς της Τουρκίας (οριστική ήττα των ευρωπαϊστών θα ανέτρεπε δυσάρεστα για όλους τις εύθραυστες ισορροπίες της) και για λόγους οικονομικούς της Ευρώπης. Αυτή η κατάσταση προκαλεί πολλή αμηχανία σε όλα τα κέντρα

πολιτικής της Τουρκίας. Ο στρατός, για πρώτη φορά μετά από δεκαετίες, αισθάνεται ότι βρίσκεται στον πάγκο, ή καλύτερα καλείται να παίξει σε ένα γήπεδο ξένο, ένα παιγνίδι του οποίου τους κανονισμούς δεν ξέρει. Η πρώτη του αντίδραση είναι να προσπαθεί να ξαναφέρει τα πράγματα στα μέτρα του, εκεί που έχει ρόλο. Οι παραβιάσεις στο Αιγαίο είναι ίσως ένα δείγμα αυτής της προσπάθειας. Οι πολιτικοί προσπαθούν να αναστείλουν με κάθε τρόπο την εμπέδωση του σκηνικού και την εσωτερική ζωή της Τουρκίας. Σε συνεργασία με το διπλωματικό πόλο, δίνουν διαρκώς βάρος σε ευρωπαϊκές μάχες σε επιμέρους ζητήματα, που δεν έχουν βέβαια άμεση σχέση με τον καυτό πυρήνα του θέματος (ένταξη στην Ε.Ε.). Η μάχη για τον Ευρωστρατό είναι και πάλιν ένα δείγμα. Οι επιχειρηματίες, η ανερχόμενη ρυθμιστική δύναμη της τουρκικής πολιτικής, κλιμακώνουν κλίμα αντεπίθεσης των ευρωπαϊστών - ένδειξη της ανασφάλειας που νιώθουν. Εξ ου και η σκληρή στάση απέναντι στον Ντενκτάς και η επιμονή τους για ελαστικότερη πολιτική και συμμετοχή του στις συνομιλίες (με τη

βοήθεια των ΜΜΕ, που όλο και περισσότερο ελέγχουν). Κάτω όμως και πίσω απ' όλη αυτά, υπάρχουν και οι ανάγκες της πραγματικής πολιτικής. Όσο κι αν η Τουρκία βιώνει δραματικές στιγμές με την πολλαπλή αστάθεια που την απειλεί (κυρίως οικονομική και πολιτική), όσο κι αν βιώνει για πρώτη φορά μετά από δεκαετίες την απουσία μεγάλων στόχων, όλοι οι πιο πάνω παράγοντες γνωρίζουν πως πρέπει να ασκηθεί πολιτική. Γι' αυτό και δεν μπορούν να εμποδίσουν την πολιτική που ο Τζεμ και το Υπουργείο Εξωτερικών διαμορφώνουν γύρω από τον άξονα: Να «πουλήσουμε» κάτι όσο ακόμη φαίνεται ότι το έχουμε. Δηλαδή την προοπτική ένταξης στην Ε.Ε. Η τουρκική εξωτερική πολιτική βρίσκεται τώρα στη φάση της προσπάθειας εξαργύρωσης ενός άρθρου «όχι» από την Ευρώπη. Και πρώτο πεδίο αυτής της φάσης η Κύπρος: Θέλει είτε να αναστείλει την ένταξή μας, είτε να επιβάλει - με αυτό ως απειλή - μια λύση της αρεσκείας της. Έτσι, ο κύκλος έρχεται και στη δική μας πλευρά. Είπαμε, η ένταξη είναι παράγοντας καταλυτικός για το Κυπριακό, ειδικά για την πλευρά μας. Γιατί, το δίλημμα δεν το

Η κατάσταση τώρα είναι πιο πολύπλοκη, γιατί δεν θα είναι τόσο εύκολη λύση για κανένα πολιτικό γραφείο, κανενός κόμματος, να εισηγηθεί ή να επαγγελθεί «απεγκλωβισμό», όπως έγινε με τις Ιδέες Γκάλι.

διαφορά, το πλαίσιο όμως είναι τέτοιο που, όσον αφορά το Κυπριακό αυτό καθαυτό, όπως είναι τα πράγματα δεν νομιμοποιούμε να έχουμε δραματικές προσδοκίες. Άρα, λίγο ως πολύ οι πολιτικές δυνάμεις και οι πολίτες της Κύπρου, θα βρεθούν σε λίγους μήνες - ίσως και εβδομάδες - μπροστά σε κρίσιμα δεδομένα: Οι συνομιλίες - αν δεν μας σώσει ξανά η αδιαλλαξία του Ντενκτάς - θα μπουν σε επιμέρους ζητήματα και όψεις μιας πιθανής λύσης. Εκεί, όταν οι συζητήσεις θα είναι ουσιαστικά πάνω στις λεπτομέρειες διαφόρων πτυχών (π.χ. το πώς καθορίζονται οι αποζημιώσεις και ποιοι θα είναι οι δικαιούχοι) θα φανεί μεγαλειωδώς η απόσταση ανάμεσα στις γενικόλογες διακηρύξεις των κομμάτων και στο τι έχουμε μπροστά μας. Το πιθανότερο είναι να ακολουθήσει ένα αλαλούμ ανάλογο με εκείνο της δεύτερης δέσμης ιδεών Γκάλι. Η ρήξη δεν θα είναι τόσο ανάμεσα στα κόμματα, όσο στο

εσωτερικό των κομμάτων. Ο διαχωρισμός σε «μετριπαθείς» και «ανένδοτους» θα διατρέξει πιθανότατα όλα τα κόμματα λίγο-πολύ. Η κατάσταση τώρα είναι πιο πολύπλοκη, γιατί δεν θα είναι τόσο εύκολη λύση για κανένα πολιτικό γραφείο, κανενός κόμματος, να εισηγηθεί ή να επαγγελθεί «απεγκλωβισμό», όπως έγινε με τις Ιδέες Γκάλι. Ούτε κανένας υποψήφιος πρόεδρος θα μπορεί εύκολα να πείσει ότι θα το κάνει χωρίς κόστος. Γιατί τώρα, η σύνδεση του «όχι» με την οριστική διχοτόμηση είναι ορατή δια γυμνού οφθαλμού από την πλειοψηφία των πολιτών. Το «και τώρα τι κάνουμε;» θα περάσει ως κρίση υποχρεωτικά από το μυαλό του καθενός. Του κάθε πολίτη, που κατά κανόνα είναι παντελώς απροετοίμαστος, που βίωσε την κρατική μας υπόσταση ως απόλυτα ταυτισμένη με την εθνική, που μόνο θεωρητικά (και αν...) αποδέχεται τη συμβίωση, που εθιστηκε σε συνθήματα αντιφατικά, που ψή-

φιζε μέχρι τώρα αμφίσημες ή άσημες πολιτικές, εθισμένος από τις κομματικές ηγεσίες στους πιο απαίριστους ιδεολογικούς γάμους και στις πιο ανάλαφρες και χαρωπές προσεγγίσεις. Κι όλη αυτή, ενώ θα αρχίζει και ο αμανές των Προεδρικών εκλογών. Μείγμα για γερά νεύρα. Ένα μείγμα που αν ο νόμος των πιθανοτήτων δικαιωθεί, παράγει ένταξη της μισής Κύπρου στην Ε.Ε. και οριστική διχοτόμηση. Εκτός και αν αυτός ο νόμος ανατραπεί από μια απροσδόκητη κρίση ωριμότητας της πολιτικής μας ηγεσίας, για να μιλήσει έγκαιρα και ανοικτά στο λαό. Έστω και τη δωδεκάτη. Δικαιούμαστε να είμαστε αισιόδοξοι; Η ελπίδα πεθαίνει πάντα τελευταία. Με την απαισιοδοξία εξαλλου δεν οδηγούμαστε πουθενά. Φτάνει να μη συνεχίσουμε να θεωρούμε ως αντίθετο της απαισιοδοξίας την αβάσταχτη ελαφρότητα του χαζοχαρούμενου είναι.

23. 1. 2002

Η πιο κρίσιμη φάση από το 1974

Του Τουμάζου Τσιελεπί

Οι αμέσως επόμενοι μήνες είναι οι κρίσιμότεροι για το Κυπριακό από το 1974. Και τούτο επειδή πλησιάζει ο χρόνος για την υπογραφή της Συνθήκης Προσχώρησης

της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο Ντενκτάς και η Άγκυρα έχουν αντιληφθεί ότι η αποχώρησή τους από τις συνομιλίες το Νοέμβριο του 2002 καθώς και η απόρριψη της πρόσκλησης του Γ.Γ. για επιστροφή σ' αυτές το περασμένο καλοκαίρι, ήταν μια πολιτική που ευνοούσε την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση με άλυτο το πολιτικό της πρόβλημα. Αυτός ήταν ο πιο βασικός λόγος που ανάγκασε τον Ντενκτάς να προσέλθει σε απευθείας συνομιλίες.

Πρώτος στόχος της δικής μας πλευράς δεν μπορεί να είναι άλλος από τη λύση του Κυπριακού γιατί θέλουμε να ανατρέψουμε το σημερινό διχοτομικό στάτους κβο. Οι συνομιλίες είναι ο μόνος προσιτός τρόπος για ειρηνική διευθέτηση του προβλήματος. Έχοντας, όμως, υπόψη τις θέσεις του Ντενκτάς και τις μέχρι στιγμής όχι και τόσο ενθαρρυντικές ενδείξεις, εκ των πραγμάτων είμαστε αναγκασμένοι να θέτουμε και ένα δεύτερο στόχο. Αν, παρ' ελπίδα, προκύψει ένα νέο αδιέξοδο, η ευθύνη γι' αυτό πρέπει να ανήκει αποκλειστικά στην τουρκική πλευρά. Σε μια τέτοια περίπτωση να μην το πρόβλημα

θα παραμείνει άλυτο, αλλά τουλάχιστον θα προχωρήσει απρόσκοπτα η ενταξιακή μας πορεία. Αντίθετα, αν οι συνομιλίες ναυαγήσουν και επιρριφθούν ευθύνες και στη δική μας πλευρά, μεταξύ άλλων αρνητικών συνεπειών θα αντιμετωπίσουμε δυσκολίες στην προσπάθειά μας για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτός ο δεύτερος στόχος, η αποφυγή ευθυνών σε περίπτωση ναυαγίου, φαίνεται σήμερα δύσκολο να επιτευχθεί για λόγους που αναλύονται πιο κάτω.

Μέχρι τα μέσα του 1999 μόνο ο Ντενκτάς και η Άγκυρα αμφισβητούσαν την πάγια αναφορά στα ψηφίσματα, τις εκθέσεις και τις προτάσεις του ΟΗΕ ότι η λύση του Κυπριακού πρέπει να βασίζεται σε "ένα κράτος, με μια και μόνη κυριαρχία, διεθνή προσωπικότητα και ιθαγένεια, με διασφαλισμένες την ανεξαρτησία και εδαφική του ακεραιότητα, και αποτελούμενο από δύο πολιτικά ίσες κοινότητες όπως καθορίζεται στα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, σε μια δικαιοδική και διζωνική ομοσπονδία, και ότι τέτοια διευθέτηση πρέπει να απαιτείται με οποιαδήποτε άλλη χώρα ή

οποιαδήποτε μορφή διχοτόμησης ή απόσχισης".

Ασφαλώς οι προτάσεις του ΟΗΕ είχαν πάντα και τα αρνητικά τους σημεία. Ωστόσο, το ξεκάθαρο πλαίσιο που αυτές καθόριζαν, διασφάλιζε το κύριο και το βασικό, το ένα και μόνο κράτος και επέτρεπε στην πλευρά μας να επικαλείται αυτό το πλαίσιο στην προσπάθειά της για διόρθωση των επιμέρους αρνητικών προνοιών.

Σήμερα η κατάσταση έχει διαφοροποιηθεί. Από τότε που η G8 και στη συνέχεια το Συμβούλιο Ασφαλείας με το ψήφισμα 1250 - που συνιστά πλέον τη βάση της διαπραγματεύσεως - υιοθέτησαν το περιβάλλον "όλα στο τραπέζι", το πλαίσιο που αναφέραμε πιο πάνω έχει αντικατασταθεί με ασαφείς και αμφιλεγόμενες ορολογίες. Το ομοσπονδιακό κράτος ονομάζεται πλέον "κοινό κράτος", τα ομόσπονδα κρατίδια βαπτίσθηκαν σε "συστατικά κράτη", οι κοινότητες έγιναν "μέρη", το σύνταγμα λέγεται "βασικός νόμος", αντί μια και μόνη ιθαγένεια έχουμε τώρα και εσωτερική ιθαγένεια, κ.ο.κ. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ακόμη και στη μακροσκελή δήλωση του Γ.Γ. της 8ης Νοεμβρίου του 2000 δεν συναντάται πουθενά η λέξη ομοσπονδία.

Δεν ισχυριζόμαστε ότι ο ΟΗΕ έχει υιοθετήσει πλέον τη συνομοσπονδία. Είναι, όμως, πλίου φαινότονον ότι το ξεκάθαρο ομοσπονδιακό πλαίσιο του παρελθόντος, αυτό που κάποιοι υποβάθμιζαν και το θεωρούσαν αυτονόητο, δεν είναι πλέον και τόσο αυτονόητο. Υπάρχουν ευθύνες γι' αυ-

τή την αρνητική εξέλιξη, αλλά αυτά δεν είναι της ώρας. Πέραν της απόκλισης από το ορθό πλαίσιο, έχουμε να αντιμετωπίσουμε μια ακόμη σημαντική δυσκολία. Έχει μεγάλη σημασία και ο τρόπος ίδρυσης της ομοσπονδίας, δηλαδή το κατά πόσον αυτή θα δημιουργηθεί με αλλαγή της πολιτειακής δομής της Κυπριακής Δημοκρατίας ή με τη δημιουργία νέου κράτους. Ίσως να διερωτάται κανείς, τι σημασία έχει ο τρόπος δημιουργίας της ομοσπονδίας αφού και στις δύο περιπτώσεις το αποτέλεσμα θα είναι το ίδιο; Και όμως, το ζήτημα δεν είναι καθόλου θεωρητικό. Η κρατική διαδοχή, δηλαδή η διάλυση της Κυπριακής Δημοκρατίας και η αντικατάστασή της με ένα νέο κράτος, θα ήταν μια εξαιρετικά επικίνδυνη ενέργεια, για τρεις λόγους. Πρώτο, αν οι συνομιλίες ναυαγήσουν, τότε το ψευδοκράτος θα θεωρηθεί αναγνωρισμένο από εμάς τους ίδιους.

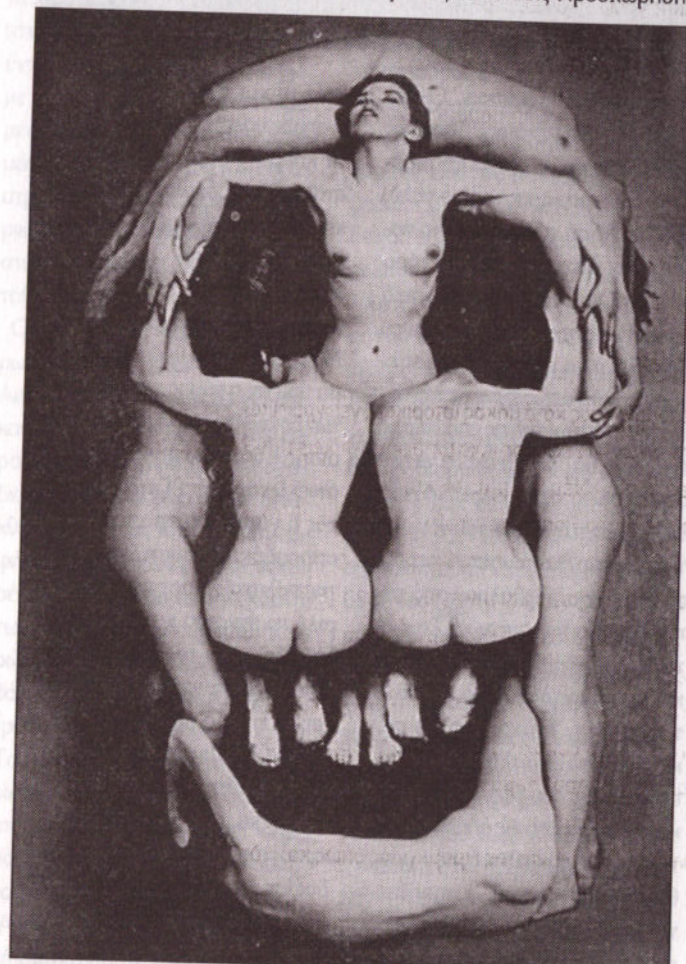
Δεύτερο, κι αν ακόμη φθάσουμε σε λύση, θα είναι ασύγκριτα πιο

εύκολη η νέα απόσχισή και η διεθνής αναγνώριση του ψευδοκράτους. Το τραγικό παράδειγμα της Γιουγκοσλαβίας ενισχύει αυτούς τους φόβους. Εκεί αναγνωρίστηκαν διεθνώς οι αποσχίσεις της Κροατίας και της Σλοβενίας με το διάτηρο επιχείρημα ότι η αποχώρησή τους από την ομοσπονδία ισοδυναμούσε με διάλυση του ομοσπονδιακού κράτους και αυτή η προσέγγιση ενισχυόταν από το γεγονός ότι οι εν λόγω δημοκρατίες ήταν ανεξάρτητες οντότητες πριν από τη δημιουργία της Ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας. Ο Ντενκτάς επιβεβαιώνει πλέον με τον πιο σαφή τρόπο αυτές τις ανησυχίες. Δημοσιογραφικές πληροφορίες, αλλά και δηλώσεις του κατοχικού ηγέτη τον φέρουν να επιμένει στη θέση ότι τα δύο μέρη θα εκχωρήσουν μέρος της "κυριαρχίας" τους για τη δημιουργία του νέου κράτους και σε περίπτωση διάλυσής του "νέου συνεταιρισμού" θα πάρουν πίσω αυτή την κυριαρχία και θα θεωρούνται έτσι ως αναγνωρισμένα χω-

ριστά κράτη. Αυτά τα απαιτεί για να μην πάθει ό,τι και στο παρελθόν, όπως πάντα ο ίδιος δηλώνει. Κοντολογίς, ζητά δικαίωμα απόσχισης.

Ακόμη και να δεχθούμε την πλέον αισιόδοξη εξέλιξη, να φθάσουμε σε λύση και να μην επιχειρηθεί νέα απόσχισή, η διαδοχή κράτους εξ αντικειμένου δημιουργεί πληθώρα δισεπίλυτων διεθνοοικονομικών και πραγματικών προβλημάτων: Τι θα γίνει με τις διεθνείς συμφωνίες και τη νομοθεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, με τα κρατικά αρχεία, τα περιουσιακά της στοιχεία και τόσα άλλα; Είναι, ίσως, περιττό να τονίσουμε ότι πλέον ο ΟΗΕ κάθε άλλο παρά αποκλείει ξεκάθαρα τη διαδοχή και το νέο κράτος.

Αναφέραμε τα πιο πάνω προβλήματα όχι για να στείλουμε μήνυμα αποθουμίας για διαπραγματεύση, αλλά γιατί πιστεύουμε ότι πρέπει να έχουμε πλήρη επίγνωση των προβλημάτων που θα αντιμετωπίσουμε στη δύσκολη προσπάθεια για λύση του Κυπριακού μέσα στο ορθό πλαίσιο. Όσο δύσκολος και αν είναι ο στόχος μας, δεν είναι ακατόρθωτος. Έχουμε κι εμείς τα διαπραγματευτικά μας όπλα. Είναι το διεθνές δίκαιο, τα ψηφίσματα του ΟΗΕ, οι συμφωνίες Υψηλού Επιπέδου, το κοινοτικό κεκτημένο. Είναι, ακόμη, το γεγονός ότι η τουρκική πλευρά γνωρίζει πως αν οι συνομιλίες αποτύχουν με δική της ευθύνη, η Κύπρος θα ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση με άλυτο το πολιτικό της πρόβλημα.

Τα εξωτικά νησιά Άλαντ και η Κύπρος

Η λέξη «εξωτικός» είναι σύμφωνη με τα λεξικά της ελληνικής γλώσσας αντιδάνειο. Παρόλο που ετυμολογικά η ρίζα της λέξης είναι ελληνική, έχει εισαχθεί στο λεξιλόγιό μας από το εξωτερικό και χρησιμοποιείται για να περιγράψει όντα και περιοχές απομακρυσμένες, περιέργες μέχρι μαγευτικές. Τις περισσότερες φορές παραπέμπει σε μέρη τροπικά. Ωστόσο, τα νησιά Άλαντ δεν είναι καθόλου τροπικά, αφού βρίσκονται εγκατεστημένα στο ψυχρό και συχνά παγωμένο αρχιπέλαγος ανάμεσα στη Σουηδία και τη Φινλανδία.

Όμως ποιος τα γνωρίζει τούτα τα νησιά; Πώς και γιατί η ειρωνεία της ιστορίας τα έχει εισαγάγει στη ζωή μας και στην έγνοια της υπεύθυνης πολιτικής ηγεσίας αλλά και των εγκρίτων δημοσιογράφων; Με μια ανπιστροφή της συνήθως δυπλότροπης έννοιας του εξωτικού, μπορούμε με δικαιολογημένη απορία να διερωτηθούμε: Τι έχει αυτή τη φορά στο νου να εμφανίσει το πολυμήχανο δυπλό τελώνιο επιστρατεύοντας την περίπτωση των νησιών Άλαντ;

Τα νησιά Άλαντ θεωρούνται από τους ειδικούς ως ιδιόζουσα και ίσως μοναδική περίπτωση από τη σκοπιά του διεθνούς δικαίου. Ο μικρός πληθυσμός τους (περίπου 25000 κάτοικοι) είναι Σουηδικής καταγωγής και κουλτούρας, όπως Σουηδικά είναι η γλώσσα που μι-

λεί. Παρά τις προσπάθειες που στο παρελθόν έκαναν οι κάτοικοι τους για να ενωθούν με τη μητέρα πατρίδα Σουηδία, η Κοινωνία των Εθνών – ατυχής προπάτορας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών – παρεκώρπησε μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο την κυριαρχία των νησιών στη Φινλανδία, παραχωρώντας, όμως, ταυτόχρονα σ' αυτά πρωτοφανή αυτονομία και επιβάλλοντας την αποστρατικοποίηση τους.

Η περίπτωση των νησιών Άλαντ είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα γιατί η διεθνής νομική ρύθμιση που επινοήθηκε το 1921 φαίνεται, σε ορισμένες πτυχές της, να προσφέρει επιχειρήματα και νομικό προηγούμενο στην τουρκική πλευρά σε σχέση με τη συνταγματική διευθέτηση του Κυπριακού. Συγκεκριμένα η αυτονομία των νησιών προνοεί μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

- Οι κάτοικοι έχουν περιφερειακή υπηκοότητα (regional citizenship), η οποία δύσκολα παραχωρείται σε Φινλανδούς και ακόμα δυσκολότερα σε πολίτες τρίτων χωρών.
- Περιορίζεται το δικαίωμα απόκτησης περιουσίας και επαγγελματικών δραστηριοτήτων η παραχώρηση του οποίου εναπόκειται στις αυτόνομες αρχές.
- Η αυτόνομη περιοχή Άλαντ έχει τη δική της σημαία και άλλα συμβόλα και σε ορισμένες περιπτώ-

Του Ζήνωνα Πορφίδη

σεις είναι υποκείμενο του διεθνούς δικαίου. Τα νησιά Άλαντ συμμετέχουν για παράδειγμα στο Συμβούλιο Βορείων Χωρών (Nordic Council), όπως άλλωστε τα νησιά Φαρόε.

Παρά το μεγάλο βαθμό αυτονομίας της περιοχής, η ρύθμιση δεν περιγράφεται ως ομοσπονδιακή και πολύ λιγότερο μπορεί να χαρακτηριστεί ως συνομοσπονδιακή, αφού καταγράφεται ρητώς ότι η κυριαρχία ανήκει στη Δημοκρατία της Φινλανδίας, η οποία ασκεί εκτεταμένες κρατικές εξουσίες στην περιοχή, έστω και αν χρειάζεται ανάλογα με το ζήτημα η σύμφωνη γνώμη της τοπικής Βουλής των Άλαντ.

Από την κυπριακή σκοπιά αλλά και την οπτική γωνία της διπλωματίας που αναπτύσσεται, το ζήτημα απέκτησε σημασία εξαιτίας του χειρισμού που η περίπτωση Άλαντ έτυχε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την ίδια τη Φινλανδία, όταν η δεύτερη διαπραγματεύεται την ένταξή της στην πρώτη. Ως τελικό αποτέλεσμα η Ευρωπαϊκή Ένωση αποδέχτηκε το περιεχόμενο της ισχύουσας διεθνούς ρύθμισης και παραχώρησε εξαιρεση από το κοινοτικό κεκτημένο, διατηρώντας έτσι το καθεστώς πραγμάτων που αποσκοπούσε στην κατοχύρωση της διαφορετικότητας της περιοχής και της ξεχωριστής πολιτιστικής της ταυτότητας. Οι εξαιρέσεις από

το κοινοτικό κεκτημένο αφορούν κυρίως σε δύο κεντρικά σημεία:

- Στον περιορισμό στην απόκτηση και κατοχή περιουσίας (οπότε απαιτείται η έγκριση των αυτόνομων αρχών της περιοχής Άλαντ).
- Στον περιορισμό του δικαιώματος εγκατάστασης και παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών (οπότε πάλι απαιτείται η ίδια έγκριση).

Και στα δύο σημεία τονίζεται ότι η άσκηση αυτής της εξουσίας δεν μπορεί να γίνεται στη βάση δυσμενών διακρίσεων. Οι εξαιρέσεις αυτές ενσωματώθηκαν στο πρωτόκολλο αρ.2 της συνθήκης προσχώρησης της Φινλανδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1994. Παραθέτουμε πιο κάτω τη σχετική παράγραφο στο πρωτότυπο αγγλικό κείμενο της συνθήκης, δεδομένου του προφανούς ενδιαφέροντος και σημασίας που παρουσιάζει:

" PROTOCOL No 2 ON THE ALAND ISLAND

Taking into account the special status that the Aland islands enjoy under international law, the Treaties on which the European Union is founded shall apply to the Aland islands with the following derogations:

Article 1

The provision of the EC Treaty shall not preclude the application of the existing provisions in force on 1 January 1994 on the Aland islands on:

- restrictions, on a non-discriminatory basis, on the rights of natural persons who do not enjoy hembygdsratt/kotiseutuoikeus (regional citizenship) in Aland, and for legal persons, to acquire and hold real property on the Aland islands without permission by the competent authorities of the Aland islands;

restrictions, on a non-discriminatory basis, on the right of establishment and the right to provide services by natural persons who do not enjoy... (regional citizenship) in Aland, or by legal persons without permission by the competent authorities of the Aland islands."(1).

Με τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Κύπρου να εισέρχονται στην τελική ευθεία και τις συνομιλίες Κληρίδη-Ντενκτάς να έχουν, ως αποτέλεσμα, επαναρχίσει, οι δύο αυτές παρεκκλίσεις από το κοινοτικό κεκτημένο αποκτούν κατ' αναλογία ιδιαίτερη σημασία στα διπλωματικά παρασκήνια γύρω από το Κυπριακό για λόγους που είναι προφανείς. Δεν είναι συμπτωματικό άλλωστε το γεγονός ότι στην περίπτωση των νησιών Άλαντ αναφέρονται τουρκοκύπριοι δημοσιογράφοι, διανοούμενοι και πολιτικοί. Σε δηλώσεις του ύστε-

ρα από συνάντηση που είχε με τον πρεσβευτή της Φινλανδίας, ο Μουσταφά Ακιντζι- κατείχε τότε το αξίωμα του αναπληρωτή πρωθυπουργού στην παράνομη κυβέρνηση των κατεχομένων- ανέφερε ότι η περίπτωση της ένταξης της Φινλανδίας θα πρέπει να ληφθεί ως παράδειγμα και στην περίπτωση της διαδικασίας ένταξης της Κύπρου λόγω των ρυθμίσεων που η Ευρωπαϊκή Ένωση εισήγαγε σε σχέση με τα νησιά Άλαντ, παρά το γεγονός ότι αυτές δεν συνάδουν με το κοινοτικό κεκτημένο (2). Παρόμοια, σε άρθρο τους για τις επιπτώσεις της ένταξης στη βόρεια Κύπρο οι ακαδημαϊκοί Φατμά Γκουβέν και Λ.Ροντρίγκεζ διαπιστώνουν ότι σε μια λύση χαλαρής ομοσπονδίας, θα πρέπει να επιβληθούν περιορισμοί στην ελευθερία των Ελληνοκυπρίων σχετικά με την εφαρμογή του δικαιώματος εγκατάστασης και ιδιοκτησίας. «Ένταξη στην Ε.Ε. θα απαιτούσε σημαντικές εξαιρέσεις από το κοινοτικό κεκτημένο. Υπάρχει το προηγούμενο εξαιρέσεων στην εφαρμογή αυτών των ελευθεριών στην Ε.Ε. Τα νησιά Άλαντ στη Φινλανδία εξασφάλισαν μόνιμες εξαιρέσεις όσον αφορά στην ελευθερία εγκατάστασης και ιδιοκτησίας στη βάση συμφωνίας που υπήρξε ανάμεσα στη Φινλανδία και τα νησιά(3). Οι συγγραφείς αναγνωρίζουν ότι, σε περίπτωση που οι εξαιρέσεις παραχωρηθούν, θα πρέπει να εφαρμοστούν για όλους τους πολίτες της Ε.Ε., σύμφωνα με την αρχή της απαγόρευσης δυσμενών διακρίσεων, πράγμα που θα έχει αρνητικές οικονομικές επι-

Τα εξ...

πτώσεις, αφού μ' αυτό τον τρόπο θα δυσχεραίνεται η εισροή ξένων επενδύσεων.

Οι αναφορές στα νησιά Άλαντ σε σχέση με την αναζητούμενη λύση στο κυπριακό πρόβλημα είναι κατ' ανάγκη επιλεκτικές, πρώτα γιατί οι παράμετροι του Κυπριακού είναι ολότελα διαφορετικές. Η ίδια η Ε.Ε. παραχώρησε τις εξαιρέσεις αυτές στην περίπτωση των νησιών Άλαντ γιατί απολαμβάνουν, όπως αναφέρεται στο σχετικό πρωτόκολλο, ειδικό καθεστώς στο διεθνές δίκαιο. Στην Κύπρο, αντίθετα, ένα τέτοιο «δίκαιο» δεν έχει (ακόμα) δημιουργηθεί, το οποίο εξάλλου απαιτεί τη συγκατάθεση της ελληνικής πλευράς. Τα νησιά Άλαντ είχαν ανέκαθεν σουηδικό πληθυσμό και κουλτούρα, στοιχεία τα οποία όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη δεν έχουν ποτέ αμφισβητήσει, ενώ στην περίπτωση της βόρειας Κύπρου τα προ του 1974 δημογραφικά δεδομένα δεν ήταν, όπως είναι διεθνώς γνωστό, καθόλου ανάλογα.

Οι αυτόνομες αρχές των νησιών Άλαντ δεν αμφισβητούν τη διεθνή κυριαρχία του Φινλανδικού κράτους, το οποίο όπως αναφέρθηκε πιο πάνω ασκεί εκτεταμένες εξουσίες στην περιοχή(4). Το ειδικό καθεστώς που συμφωνήθηκε μετά τις σαρωπικές εξελίξεις του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, και ενδυναμώθηκε στη συνέχεια με τη συγκατάθεση των ενδιαφερομένων μερών, αποσκοπούσε στην πραγματικότητα στην εξασφάλιση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των νησιών και των μειονοτικών δικαιωμάτων του σουηδικού καταγωγής πληθυσμού. Η βάση μιας ενδεχόμενης διευθέτησης του Κυπριακού δεν μπορεί, βέβαια, να είναι η ίδια, προ πάντων αφού η

τουρκοκυπριακή κοινότητα έχει πάψει από το 1960 να είναι νομικά μειονότητα. Ιδιαίτερα, στη σημερινή συγκυρία προβάλλει ως κύριο αίτημα την αναγνώριση της «πολιτικής ισότητας» των δύο κοινοτήτων ή των δύο «λαών» ή ακόμα των δύο «εθνών» καθώς και τη δημιουργία ενός νέου συνταγματικού. Είναι φανερό ότι η λογική των ρυθμίσεων στα νησιά Άλαντ δεν είναι και δεν μπορεί να είναι η ίδια στην περίπτωση της Κυπριακής πραγματικότητας, όπου με απαίτηση της τουρκικής πλευράς, αναζητείται η οικοδόμηση ενός κρατικού μορφώματος στο οποίο η τουρκοκυπριακή οντότητα θα αποτελέσει ένα από τα δύο ισόσημα μέρη.

Εγείρεται, επιπρόσθετα, το ερώτημα κατά πόσο το αίτημα για μόνιμες εξαιρέσεις από το κοινο-

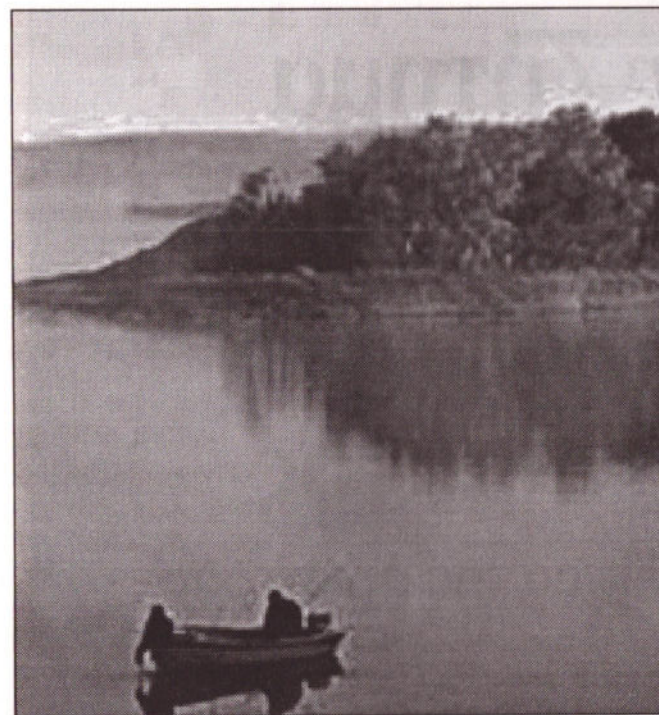
τικό κεκτημένο θα διέπεται από την αρχή της συμμετρικότητας, αν δηλαδή οι ίδιοι περιορισμοί θα ισχύουν και για τους Τουρκοκύπριους σε σχέση με τη δυνατότητα πρόσβασης τους στο ελληνοκυπριακό τμήμα σε μια μελλοντική ομοσπονδιακή Κύπρο. Και αν σε μια τέτοια περίπτωση η Ε.Ε. θα είναι διατεθειμένη να συναίνεσει σε τέτοιες ρυθμίσεις που θα παρέχουν την ευχέρεια στις δύο περιφερειακές αρχές να περιορίζουν κατά τρόπο ριζικό τις βασικές ελευθερίες όλων των ευρωπαίων πολιτών. Οι δηλώσεις κοινοτικών αξιωματούχων, οι οποίες παρουσιάζουν την Ε.Ε. πρόθυμη να αποδεχτεί οιαδήποτε διευθέτηση στην οποία θα καταλήξουν οι δύο πλευρές, δεν μπορεί να ερμηνεύονται χωρίς όρια, γιατί απλούστατα η μόνιμη καταστρα-

τήγηση των βασικών αρχών και παραγνώριση θεμελίων της ίδιας της Ε.Ε. δεν είναι δυνατό να γίνει αποδεκτή. Εξάλλου, τέτοιου είδους δραστηριότητες γελοιοποιούν την ίδια την έννοια της έστω στοιχειώδους ενοποιητικής διαδικασίας που επιβάλλεται από τη λογική της αναγκαιότητας μιας λύσης συνύπαρξης. Αναφύονται επίσης σε μεγάλο βαθμό τη λογική της ίδιας της ένταξης στο ευρύτερο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Κρατών.

Η κυπριακή διένεξη έχει, από την άλλη πλευρά, δημιουργήσει και στις δύο κοινότητες μεγάλους αριθμούς προσφύγων, που είναι ιδιοκτήτες σημαντικών εκτάσεων περιουσιών, τα δικαιώματα των οποίων δεν είναι δυνατό να παραβιαστούν κατάφωρα. Μέρος, ακριβώς, του προβλήματος και της

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

Τα νησιά Άλαντ αποτελούνται από 6500 νησιά και βραχονησίδες και βρίσκονται στο αρχιπέλαγος μεταξύ της Σουηδίας και της Φινλανδίας. Τα περισσότερα νησιά είναι ακατοίχιστα, το 90% του πληθυσμού κατοικεί στο μεγαλύτερο νησί (Fasta Åland) του οποίου πρωτεύουσα είναι η μόνη υπάρχουσα πόλη, η Mariehamn. Ο πληθυσμός των νησιών είναι περίπου 25000 και είναι αμιγώς Σουηδικής καταγωγής. Τα νησιά Άλαντ ανήκαν μέχρι τον πόλεμο του 1808-09 στο Βασίλειο της Σουηδίας, οπότε η Σουηδία υποχρεώθηκε να τα παραχωρήσει στον τσάρο της Ρωσίας μαζί με την ίδια τη Φινλανδία που αποτελούσε επίσης τμήμα του σουηδικού βασιλείου. Τα νησιά Άλαντ έγιναν τότε μέρος του Μεγάλου Δουκάτου της Φινλανδίας. Μετά το ξέσπασμα της επανάστασης του 1917, τόσο η Φινλανδία όσο και τα νησιά Άλαντ επικαλέστηκαν την αρχή της αυτοδιάθεσης για να διεκδικήσουν την απόσχιση τους από την υπό διάλυση τσαρική αυτοκρατορία. Η Φινλανδία ανακηρύχθηκε σε ανεξάρτητο κράτος ενώ οι κάτοικοι των Άλαντ αποφάσισαν να ξεκινήσουν αγώνα για την ένωση των νησιών με τη Σουηδία. Σε έγγραφο το οποίο υπέγραψε η μεγάλη πλειοψηφία και το οποίο υποβλήθηκε στο βασιλέα της Σουηδίας απαίτησαν την επανένωση, αίτημα το οποίο όμως δεν ήταν διατεθειμένη να δεχτεί η Φινλανδία. Αντίθετα, παραχώρησε ένα βαθμό αυτονομίας στα νησιά που, όμως, απέρριψαν οι ενδιαφερόμενοι κάτοικοι. Λόγω του διεθνούς του χαρακτήρα, το ζήτημα παραπέμφθηκε στην Κοινωνία των Εθνών, η οποία παραχώρησε την κυριαρχία επί της περιοχής στη Φινλανδία, ενώ ταυτόχρονα επεξεργάστηκε εγγυήσεις που διασφάλιζαν τη χρήση της σουηδικής γλώσσας και τη διατήρηση του ιδιαίτερου πολιτιστικού χαρακτήρα των νησιών. Επιβλήθηκε, επίσης, η αποστρατικοποίηση των νησιών και παράλληλα υπογράφηκε σχετική συνθήκη μεταξύ Σουηδίας και Φινλανδίας για τον τρόπο διασφάλισης της πολιτιστικής αυτονομίας της περιοχής. Η πράξη αυτονομίας που η Φινλανδική Βουλή θέσπισε το 1920, τέθηκε από το 1922 σε εφαρμογή και από τότε έτυχε τροποποιήσεων προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης του βαθμού αυτονομίας που αρχικά είχε δοθεί.

επιδικώμενης λύσης έγκεται στην αναγκαιότητα εξεύρεσης θεραπείας σ' αυτό το ακανθώδες ζήτημα, λαμβάνοντας βέβαια υπόψη τις πραγματικότητες που δημιουργήθηκαν μετά το 1974 και τις ευαισθησίες των Τουρκοκυπρίων στο κεφάλαιο της ασφάλειας.

Όπως πιο πάνω επισημάνθηκε η ρύθμιση για τα νησιά Άλαντ προνοεί, επίσης, την αποστρατικοποίηση τους, την οποία στην κυπριακή περίπτωση η τουρκική πλευρά ούτε καν συζητά, πρωταρχικά γιατί αυτό θα σήμαινε τη νομική κατάργηση του δικαιώματος ανάμιξης της Τουρκίας στην Κύπρο και το τέλος της συνθήκης εγγυήσεων.

Συμπερασματικά, λοιπόν, η επίκληση των εξαιρέσεων που η Ε.Ε. παραχώρησε στα νησιά Άλαντ είναι επιλεκτική. Στην κυπριακή πραγματικότητα, η αποδοχή πάνω σε μόνιμη βάση τέτοιων παρεκκλίσεων θα καταστρέψει οιαδήποτε ελπίδα επανένωσης του

κυπριακού χώρου και θα δώσει ένα βολικό μανδύα στις τουρκικές θέσεις για ίδρυση συνομοσπονδίας. Δυστυχώς, το αίτημα για μόνιμες παρεκκλίσεις από το κοινοτικό κεκτημένο, ιδιαίτερα όσον αφορά στο δικαίωμα εγκατάστασης και απόκτησης περιουσίας, είναι ευρύτατα διαδεδομένο μέσα σε μεγάλα τμήματα της τουρκοκυπριακής κοινής γνώμης, το οποίο οι Τουρκοκύπριοι θεωρούν ότι συνδέεται με το θέμα της ασφάλειας. Η ελληνική πλευρά μπορεί, βέβαια, να αποδεχτεί τη συζήτηση μεταβατικών περιόδων για να διευκολύνει την επίτευξη λύσης, πράγμα που ευκολότερα θα γινόταν αποδεκτό και από την ίδια τη Ε.Ε. Είναι, όμως, αδύνατο να συγκατατεθεί στην εσαεί εγκατάλειψη των βασικών ελευθεριών γιατί, πέρα από οιαδήποτε νομικά και άλλα επιχειρήματα, σε μια τέτοια περίπτωση, θα αποκλίνει επικίνδυνα από τις επιθυμίες της κοινής γνώμης.

Σημειώσεις:

- 1) Treaty of accession of Finland to the European Union 1994, Protocol No 2, On the Åland Islands.
- 2) Kibris 9.12.00, Cyprus PIO: Turkish Cypriot Press and Other Media.
- 3) Fatma Guven-Lisaniler and Leopoldo Rodriguez: The social and economic impact on North Cyprus of accession to the EU.
- 4) Act on the Autonomy of Åland 1994, Parliament of Finland.

Μασάτε καλά, γιατί παχαίνει

Πολύ μετρημένα και σεμνά, θα έλεγε κανείς ότι μεταδόθηκε από τα κυπριακά ΜΜΕ η είδηση για το γάμο του Νορβηγού υπουργού Οικονομικών. Αφού μας ενημέρωσαν πρώτα ότι παρόλο που ο Νορβηγός υπουργός δήλωσε προ πολλού ότι είναι ομοφυλόφιλος χαιρεί εκτίμησής στη χώρα του, προχώρησαν στην είδηση του γάμου, για να καταλήξουν, τα πλείστα τουλάχιστον, περίπου στο ότι "αυτά συμβαίνουν σε κοινωνίες που σέβονται την ιδιαιτερότητα του άλλου".

Αν επικεντρωθεί κανείς στην τελευταία φράση και διαβάσει πίσω από τις γραμμές, εύκολα θα οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι, εκούσια ή ακούσια, τα μέσα ενημέρωσης θέτουν το ερώτημα: τι γυρεύουμε εμείς, που πόρρω απέχουμε από τέτοιες νοοτροπίες και αντιλήψεις, στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Μήπως κάναμε λάθος και αλλού πρέπει να ενταχθούμε, αν πρέπει τελοσπάντων να ενταχθούμε κάπου;

Προσπάθησα να απαντήσω στα πιο πάνω ερωτήματα, αρχίζοντας από το δεύτερο, αφού, κατά τη γνώμη μου, πρέπει πρώτα να αποφασίσουμε αν πρέπει να ενταχθούμε και μετά πού. Σκεφτείτε δηλαδή να σπάσετε το κεφάλι σας να βρείτε πού πρέπει να ενταχθούμε και, άμα καταλήξετε, να αποφασίσετε ότι δεν είναι ανάγκη να ενταχθούμε πουθενά. Οπωσδήποτε, κατέληξα, για πολλούς και διάφορους λόγους -το μικρό μας μέγεθος, η νέα τάξη πραγμάτων, το ότι θα ανήκουμε σε κάποιο σύνολο κ.λπ.-, ότι είναι προτιμότερο να ενταχθούμε κάπου παρά να μείνουμε μόνοι μας.

Πού, όμως; Σίγουρα όχι στην Ευρώπη, μια που τέτοιες νοοτροπίες και αντιλήψεις, όπως είπαμε και πιο πάνω, δεν έχουμε, ούτε μας βλέπω να αποκτούμε σύντομα. Λέω λοιπόν, γιατί όχι στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, αφού κι οι Αμερικανοί τέτοιοι ψευτοπουριτανό και υποκριτές σαν κι εμάς είναι. Που καμίνονται ότι είναι προοδευτικοί και ανεγκλίτοι σε κάθε τι νέο, μόνο όμως αν αφορά άλλους. Σκεφτείτε δηλαδή αυτό που συνέβη στη Νορβηγία να συνέβαινε στην Αμερική. Θα τον έστελλαν σίτη του τον άνθρωπο, όχι να τον άφηναν να διαχειρίζεται ακόμη την οικονομία της χώρας. Αυτοί αποκλείουν κάποιον και από υποψήφιο ακόμη, αν μαθευτεί ότι στα νιάτα του δοκίμασε μαρικουάνα, όχι να ανεκτούν και την ομοφυλοφιλία! Από την άλλη, όπως κι εμείς, είναι διατεθειμένοι να ανεκτούν σκάνδαλα και σκάνδαλα χωρίς να απαιτήσουν την παραίτηση οποιουδήποτε.

Είναι και σε άλλα πολλά που μοιάζουμε με τους Αμερικανούς, και δεν εννοώ τα διπλοκάμπια, που μόνο εδώ και στην Αμερική κυκλοφορούν τόσα πολλά, ούτε βέβαια ότι αυτοί κυνηγούν τον μπιν Λάντεν και δεν τον βρίσκουν, ενώ εμείς καλούμε τον Κίλερ τον Γιουγκοσλάβο να παραδοθεί μόνος του. Τι έχουν θεοποιήσει οι Αμερικανοί; Το χρήμα φυσικά! Το ίδιο και 'μεις, και κάνουμε οτιδήποτε για να το αποκτήσουμε, νόμιμα και παράνομα. Οι Αμερικανοί θεωρούν πως πάντα αυτοί έχουν δίκιο και πως δεν πρέπει να πληρώνουν κανένα κόστος για ό,τι κάνουν. Το ίδιο και 'μεις, μόνο που στην περίπτωση μας, αφού δεν έχουμε τη δύναμη των Αμερικανών, σπάζουμε συνεχώς τα μούτρα μας, χωρίς να αλλάζουμε μυαλά.

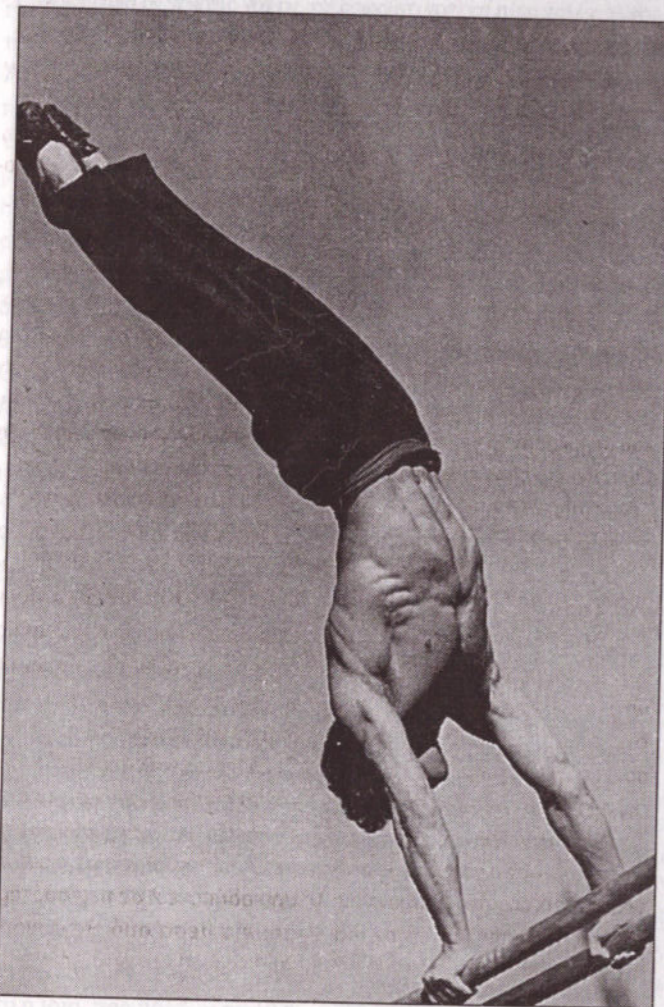
Ποιοι εκλέγονται στα διάφορα αξιώματα στην Αμερική; Όσοι έχουν μακρά παράδοση στην πολιτική, όπως συμβαίνει στην Ευρώπη; Όχι δα! Εκλέγονται και κυβερνούν όσοι έχουν λεφτά. Το ίδιο κι εδώ. Βλέπεις ξαφνικά να εκλέγονται βουλευτές και δήμαρχοι κάποιιοι που είχαν ή αποκτούν λεφτά, χωρίς να είχαν προηγουμένως καμιά ανάμιξη με την πολιτική. Ψάξτε ακόμη πόσο σε δημόσιες θέσεις, ως μόνο τους προσόν, έχουν τη θητεία τους σε αθλητικά πόστα.

Οι σκέψεις μου αυτές επιβεβαιώθηκαν όταν ο Αμερικανός πρόεδρος Μπους κατάπτε το κουλουράκι του ενώ παρακολουθούσε τηλεόραση. Αντί λοιπόν να παραπτηθεί, αφού αποδέχτηκε ότι δεν μπορεί να κάνει δυο πράγματα ταυτόχρονα, πήρε σβάρνα την Αμερική για να πείσει το λαό ότι πρέπει να μασά καλά πριν καταπιεί. Αυτό του έλεγε η μάνα του. Τρεις μέρες αργότερα, όταν δικός μας πολιτικός ρωπήθηκε για την ελευθεροποίηση της τιμής του ψωμιού, μας συμβούλεψε να μην τρώμε ψωμί γιατί παχαίνει. Αυτό του είπε ο γιατρός του! ΧρΧρ

Το Κυπριακό ως ζήτημα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς και του Ευρωπαϊκού Εναλλακτικού Κινήματος

Πρόταση για ένα δικοινοτικό δίκτυο της Αριστεράς

Σοφοκλή Ρούσου - Κωστή Ακνιώτη

Το Κυπριακό έχει μπλεχθεί σε ατέλειωτους διπλωματικούς δαιδαλούς και έγινε έρμαιο των συσχετισμών δυνάμεων των εμπλεκόμενων κρατών με αποτέλεσμα να αποξενωθούν από τη διαδικασία επίλυσης του οι ίδιοι οι πολίτες των κυπριακών κοινοτήτων οι οποίοι ζουν μέσα σε μία κατάσταση αδιεξόδων και κρίσεων εδώ και δεκαετίες και οι οποίοι βέβαια θα κληθούν να πάρουν στους ώμους τους την ευθύνη της λειτουργίας μιας λύσης αν αυτή εξευρεθεί μέσα από τις τρέχουσες διαδικασίες.

Είναι ωστόσο φανερό πλέον ότι οι άρχουσες τάξεις έχουν βουλευτεί μέσα στο υφιστάμενο στάτους κβό και εκείνο που τις κρατεί σε μια διαδικασία επίλυσης του προβλήματος είναι ο φόβος μιας πιθανής κατάρρευσης του παρά μια ουσιαστική και ενεργητική επιθυμία λύσης. Μαζί τους ένα σημαντικό μέρος των Κυπρίων και των δύο μεγάλων κοινοτήτων έχουν μάθει να ζουν ξεχωριστά και να διαμορφώνουν εκ των πραγμάτων χωριστική συνείδηση.

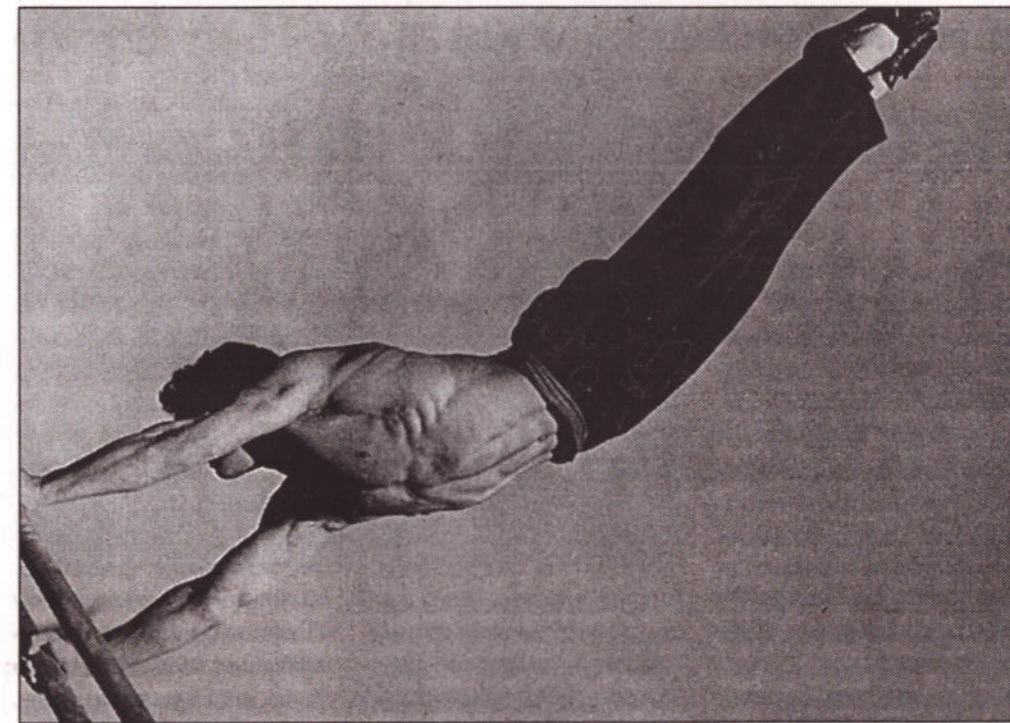
Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένα γεγονός που διαφοροποιεί ουσιαστικά την κατάσταση και κινητοποιεί τις δύο πλευρές και τα εμπλεκόμενα κρά-

τη στη διαδικασία των συνομιλιών με στόχο πραγματικό ή φαινομενικό, ανάλογα με την ανάλυση που μπορεί κάποιος να κάνει, την εξεύρεση λύσης και οπωσδήποτε τουλάχιστον την αποφυγή ζημιωγόνων για την κάθε πλευρά εξελίξεων και βέβαια την αποκόμιση κάποιων κερδών αν είναι δυνατόν.

Στο χώρο της Τουρκοκυπριακής Αριστεράς η οποία ασφυκτά κάτω από τις ανελεύθερες συνθήκες που επικρατούν η επανάληψη των συνομιλιών έχει ξαναζωντανέψει την ελπίδα και η αποτυχία τους θα αποτελέσει θανάσιμο πλήγμα στον ηρωικό αγώνα που διεξάγει εξ ονόματος όλων των Κυπρίων, τα τελευταία ιδιαίτερα χρόνια, κάτω από τη σημαία του κινήματος «αυτή η γη είναι δική μας».

Στην ελληνοκυπριακή κοινότητα υπάρχει ωστόσο μια τεράστια δυστοκία στην υλοποίηση ενός αντίστοιχου κινήματος και στην έκφραση μιας έστω στοιχειώδους αλληλεγγύης.

Ωστόσο βασική ιστορική συνιστώσα του κυπριακού προβλήματος είναι οι εθνικιστικές αντιπαράθεσεις και οι αντιθέμενοι εθνικοί στόχοι που συγκάλυπταν και συγκαλύπτουν την αντιπαράθεση του ελληνικού και του τουρκικού κρά-

τους στη Κύπρο. Η ουσιαστική επομένως επαναπροσέγγιση των κοινοτήτων στη Κύπρο αποτελεί εκ των πραγμάτων ευθύνη και σχεδόν αποκλειστική δυνατότητα της Αριστεράς, πράγμα το οποίο βέβαια ήδη εκφράζεται στο υφιστάμενο Κίνημα της Επαναπροσέγγισης. Το εργαλείο για την ουσιαστική επαναπροσέγγιση των κοινοτήτων είναι εν δυνάμει αυτό το κίνημα το οποίο θα πρέπει να στοχεύσει στην ηγεμονία της κυπριακής πολιτικής, όπως περίπου έγινε κατορθωτό στη τουρκοκυπριακή πλευρά. Αν μία συμφωνία κορυφής για το Κυπριακό είναι αναγκαία μια φορά, ο κοινός αγώνας για συνύπαρξη στη βάση της κοινότητας είναι αναγκαίος δυο φορές.

Οι κύριοι Κληρίδης και Ντενκτάς, ηγέτες των κοινοτήτων τους εμφανίζονται αυτή την στιγμή ως οι άνθρωποι που επιδιώκουν μια συμβιβαστική λύση του Κυπριακού κάτω από την αιγίδα του ΟΗΕ. Όμως και οι δύο τους ηγούνται πολιτικών ρευμάτων στις κοινότητες τους που δημιούργησαν και εξέθρεψαν την δικοινοτική αντιπαράθεση και αποτελούν οι ίδιοι μέρος του προβλήματος. Κατά καιρούς και αναλόγως της συγκυρίας, των διεθνών πιέσεων και των διεθνών τους βλέψεων προσέρχονται ή και σύρονται

σε διαπραγματεύσεις αναλόγως και της πολιτικής των ούτω καλουμένων μητέρων πατρίδων. Ωστόσο η καθημερινή τους πολιτική πρακτική, είδωλο η μια της άλλης, είναι πολιτική οικοδόμησης δύο χωριστών εθνικών κρατών.

Η πολιτική της Παιδείας για παράδειγμα και των δύο είναι ταυτόσημες. Στη κάθε πλευρά καλλιεργείται η ιδέα του ανάδελφου έθνους και του «βάρβαρου χαρταπόνη» του άλλου και συστηματικά απαλείφεται από την Ιστορία η όποια θετική συμβολή του.

Ανάλογη συνείδηση σε μια ακόμα πιο βάρβαρη εκδοχή καλλιεργείται στα στρατιωτικά σώματα, τα οποία πλέον μέσα από το θεσμό της εφεδρείας διαδραματίζουν ρόλο και συνεχόμενο ρόλο μέσα στη κοινωνία και «στρατιωτικοποιούν τη σκέψη», γεγονός που εκφράζεται έντονα πλέον και στο δημόσιο λόγο.

Ο εκλογικός λόγος των περισσότερων κομμάτων απευθύνεται σε ένα εθνικά ομοιογενές κοινό και οι κάποιες αναφορές στην άλλη κοινότητα γίνονται για να επιβεβαιώσουν παρά για να σπάσουν τις χωριστικές συνειδήσεις. Απορρέουν δηλαδή από το στάτους κβό παρα από την αναφορά σε ένα κοινό μέλλον.

Στην οικονομία τα πράγματα είναι «φυσικά» ανάλογα κυρίως αναφορικά στα ελληνοκυπριακά κεφάλαια τα οποία επενδύονται κατά προτίμηση στις διεθνείς αγορές. Οι αγωνιστές λοιπόν της επαναπροσέγγισης κρατούν στα χέρια τους τις λιγοστές ελπίδες που υπάρχουν για να επιτύχουν αναστροφή των χωριστικών συνειδήσεων που επέβαλαν οι εθνικιστές των δύο κοινοτήτων. Για να προβάλουν και να επιβάλουν στη κοινωνία το όραμα της κοινής δικοινοτικής δράσης για ένα κοινό μέλλον στην ίδια πατρίδα. Πράγμα το οποίο είναι και η ουσιαστική λύση του Κυπριακού προβλήματος.

Οι επαναπροσέγγιστες πρέπει επομένως τώρα να αποκτήσουν συνείδηση και των δυνατοτήτων και των ευθυνών τους στην υπόθεση της Κύπρου.

Θα πρέπει να πάψουν να βλέπουν τον εαυτό τους σαν αξεσουάρ ή σαν μικρό περιθώριο της πολιτικής, σαν διοργανωτές γιορτών ή σεμιναρίων, σαν μια εκσυγχρονιστική νότα σε πολιτικές που η ιστορία έχει πετάξει στον κάλαθο των ακρήτων και να επεξεργαστούν νέες πολιτικές προτάσεις οι οποίες να βάλουν τους πολίτες των κοινοτήτων σε μια ουσιαστική και παραγωγική συζήτηση για την επίλυση των προβλη-

μάτων τους. Προς αυτή την κατεύθυνση μερικοί άξονες πολιτικής που θα μπορούσαν να υποστηριχθούν από ένα δικοινοτικό δίκτυο της Αριστεράς είναι οι ακόλουθοι.

- Α) Ενάντια στον πόλεμο και σε όλες τις πολεμικές προετοιμασίες.
- Β) Υποστήριξη των ειρηνευτικών διαδικασιών ακόμα και αν τα αποτελέσματα τους είναι περιορισμένα.
- Γ) Το κεντρικό αίτημα ακιμής ενός δικοινοτικού κινήματος της Αριστεράς θα μπορούσε να είναι η άμεση αποχώρηση των ξένων στρατευμάτων από την Κύπρο και η άμεση κατάργηση της στρατιωτικής θητείας και των κυπριακών στρατιωτικών σωμάτων.
- Δ) Μέσα σε συνθήκες Ειρήνης να εκλεγούν δύο κοινοτικά αντιπροσωπευτικά σώματα τα οποία με διαφάνεια να ασχολούνται με την επίλυση του Κυπριακού. Όταν και όπου τα δύο σώματα συμφωνούν να εφαρμόζονται από κοινού τα σημεία της συμφωνίας τους.
- Ε) Οι δύο κοινότητες να δεχτούν και να διασφαλίσουν ότι το στάτους κβό δεν θα παραβιάζεται μέχρι να υπάρξει συμφωνία σε οποιοδήποτε ή σε περισσότερα σημεία μέσα από τις συνομιλίες των σωμάτων που αναφέραμε πιο πάνω.

Ο ΜΑΡΙΟΣ ΗΛΙΑΔΗΣ ΜΙΛΑ ΣΤΟΝ ΚΩΣΤΗ ΑΧΝΙΩΤΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Θα πρέπει το όραμά μας για το μέλλον να ξεπεράσει τις μνήμες μας

μοι γω σοι δίνω
το νομικό
οὐδ' νύτ' ἔσται κινῆσθαι
ἡ νόμιμος

μοι γω σοι δίνω
το νομικό
οὐδ' νύτ' ἔσται κινῆσθαι
ἡ νόμιμος

Η ευκαιρία που προσφέρεται για να λύσουμε το πρόβλημά μας είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, προσφέρει πραγματικά δυνατότητες που ίσως στο παρελθόν δεν έχουν προσφερθεί.

Να αρχίσουμε κ. Ηλιάδη, εισηγούμαι, με την εκτίμησή σου για την πορεία του Κυπριακού.
- Η εντύπωση που έχω είναι ότι το Κυπριακό έχει όντως μπει, και παρ' όλο που είναι κοινός στόχος το επαναλαμβάνω και εγώ, σε μια πάρα πολύ ενδιαφέρουσα φάση της ιστορίας σαν πολιτικό πρόβλημα. Πιστεύω ότι πρώτη φορά έχει αναληφθεί τόσο σοβαρή πρωτοβουλία. Εκτιμώ ότι ο διεθνής παράγοντας έχει δραστηριοποιηθεί στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό στα τελευταία 25 χρόνια που είναι σε εκκρεμότητα το Κυπριακό μετά την τουρκική εισβολή, και νομίζω ότι και η Ελλάδα και η Τουρκία, όπως επίσης και οι δυο κοινότητες του νησιού συνειδητοποιούν αυτή την πραγματικότητα ότι ο διεθνής παράγοντας επιθυμεί έντονα λύση του πολιτικού μας προβλήματος. Παράλληλα νομίζω ότι ενδιαφέρονται και η Ελλάδα και η Τουρκία, όπως και οι δυο κοινότητες στο νησί να αναζητήσουν με επιμονή και σοβαρότητα λύση στο πολιτικό πρόβλημα που μας ταλαινίζει εδώ και ένα τέταρτο του αιώνα. Οι συνομιλίες που έχουν αρχίσει πριν από δέκα τόσες μέρες, νομίζω ότι προσφέρουν μια εξαιρετικά μεγάλη ευκαιρία για το σύνολο του κυπριακού λαού, Έλληνες και Τούρκους της Κύπρου, για να αναζητήσουν και να βρουν μια λύση συμβιβαστική στη βάση των ψηφισμάτων του ΟΗΕ, των συμφωνιών που έχουν καταρτιστεί ανάμεσα στις ηγεσίες

των δυο κοινοτήτων, όπως επίσης και στη βάση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που θα πρέπει να διέπουν μια τέτοια λύση εάν θα έχει προοπτική σε βάθος χρόνου. Για να είναι βιώσιμη και ανθεκτική στη δοκιμασία του χρόνου, η πεποίθησή μου είναι ότι πρέπει να στηρίζεται πάνω σε αυτές τις τρεις βασικές παραμέτρους, η οποία λύση θα αναζητήσουμε στο πρόβλημά μας.
- Επειδή πολλές φορές στο παρελθόν μιλήσαμε περίπου με τα ίδια λόγια για την προοπτική μιας λύσης, και χωρίς να υποβαθμίζω το ρόλο που παίζει σε αυτή τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή η ένταξη, νομίζω ότι μια στάση επιφύλαξης χρειάζεται. Το κλίμα ευφορίας που κατά καιρούς δημιουργείται και κατακλύζει τα πάντα, και κάνει να φαίνεται ότι όπου να 'ναι έρχεται λύση, είναι ένα πακνίδι που παύτηκε πολλές φορές.
- Ναι, δεν θα ήθελα οπωσδήποτε να σταθώ στο δίπολο αισιοδοξία ή απαισιοδοξία, ευφορία ή έλλειψη ελπίδας για το μέλλον. Εγώ θα ήθελα να σταθώ σε αυτό που θα πρέπει να αυτή την ώρα να χαρακτηρίζεται, νομίζω, και τις δυο πλευρές. Στην σοβαρή διάθεση, στην εμπειδωμένη πεποίθηση ότι αυτή η ευκαιρία που προσφέρεται για να λύσουμε το πρόβλημά μας είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, προσφέρει πραγματικά δυνατότητες που ίσως στο παρελθόν δεν έχουν προσφερθεί. Και το λέω αυτό γιατί είναι ξεκάθαρο ότι η προοπτική

να ενταχθεί το νησί, η Κύπρος, στην ΕΕ είναι μια ψηλαφητή, είναι ξεκάθαρη μετά τις αποφάσεις της επιτροπής της ΕΕ για τη διευρύνση, μετά τις ξεκάθαρες δηλώσεις τόσο του Υπεύθυνου για τη διευρύνση, Φερχόικεν, όσο και του Ρομάνο Πρόπ, στη διάρκεια της τελευταίας τους επίσκεψης εδώ. Ακόμη ήταν επιβεβαιωτική η ξεκάθαρη δήλωση που είχε κάνει η τότε Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κα. Φονταίν. Αυτή λοιπόν η προοπτική του, να ενταχθεί η Κύπρος στην ΕΕ, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι ήδη μέλος, η Τουρκία επίμονα χτυπά την πόρτα της Ευρώπης και προσδοκά σύντομα να αρχίσει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις, οι Τουρκοκύπριοι στην μεγάλη τους πλειοψηφία προσδοκούν, ελπίζουν και τοποθετούνται υπέρ της ΕΕ, νομίζω ότι δημιουργείται τεράστια ευκαιρία που δεν θα πρέπει να αφήσουμε να χαθούν εύκολα.
- Σωστό, όμως ενώ η Τουρκία χτυπά επίμονα, ή φαίνεται να χτυπά επίμονα την πόρτα της ΕΕ, ταυτόχρονα είναι πολύ εμφανές ότι βρίσκονται πάρα πολύ μακριά. Και για πολλούς λόγους που δεν έχουν σχέση με το Κυπριακό υποχρεωτικά. Έχω την εντύπωση, και με εντυπωσιάζει το γεγονός, ότι γενικά μέσα στο δημόσιο διάλογο ελαχιστοποιούμε αυτό τον παράγοντα. Εάν δούμε προσεκτικά την Τουρκία, φαίνεται μεν ότι είναι μια χώρα που προσπαθεί να κρατή-

να ενταχθεί το νησί, η Κύπρος, στην ΕΕ είναι μια ψηλαφητή, είναι ξεκάθαρη μετά τις αποφάσεις της επιτροπής της ΕΕ για τη διευρύνση, μετά τις ξεκάθαρες δηλώσεις τόσο του Υπεύθυνου για τη διευρύνση, Φερχόικεν, όσο και του Ρομάνο Πρόπ, στη διάρκεια της τελευταίας τους επίσκεψης εδώ. Ακόμη ήταν επιβεβαιωτική η ξεκάθαρη δήλωση που είχε κάνει η τότε Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κα. Φονταίν. Αυτή λοιπόν η προοπτική του, να ενταχθεί η Κύπρος στην ΕΕ, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι ήδη μέλος, η Τουρκία επίμονα χτυπά την πόρτα της Ευρώπης και προσδοκά σύντομα να αρχίσει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις, οι Τουρκοκύπριοι στην μεγάλη τους πλειοψηφία προσδοκούν, ελπίζουν και τοποθετούνται υπέρ της ΕΕ, νομίζω ότι δημιουργείται τεράστια ευκαιρία που δεν θα πρέπει να αφήσουμε να χαθούν εύκολα.

Μέσα στο εσωτερικό της Τουρκίας υπάρχει μια έντονη αυτή τη στιγμή ανηπαλότητα ανάμεσα σε αυτούς οι οποίοι θα ήθελαν να δουν την Τουρκία να εκσυγχρονίζεται.

σει στενές επαφές με την Ευρώπη, φαίνεται όμως να μην έχει ψευδαισθήσεις για τη δυνατότητα της να ενταχθεί τις επόμενες δεκαετίες στην ΕΕ και φαίνεται ότι και από την πλευρά της η ΕΕ ούτε που σκέφτεται. Λοιπόν, είναι σαφές ότι η Τουρκία και η ΕΕ θα κάνουν κάποιου είδους στενότερη σχέση αλλά δεν ξέρουμε ποια.
- Νομίζω ότι όταν εξετάζουμε το κυπριακό πρόβλημα και όταν εξετάζουμε και επισκοπούμε τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και το πλέγμα των σχέσεων στη δικιά μας περιοχή, στο τρίγωνο Ελλάδα-Τουρκία-Κύπρος νομίζω ότι πρέπει να παρατηρούμε προσεκτικά και να αναλύουμε σε βάθος κατά το δυνατό τις μεταβλητές αυτού του προβλήματος, μια από τις οποίες είναι ασφαλώς η Τουρκία. Η Τουρκία είναι, νομίζω, κοινός στόχος ότι αποτελεί ένα σύνθετο, πολύπλοκο πολιτειακό μάρφωμα, είναι μια πολυεπίπεδη και σύνθετη κοινωνία και νομίζω ότι μόνο εάν αναλυθεί αυτή η πραγματικότητα που χαρακτηρίζει την Τουρκία και το τουρκοικό έθνος σήμερα, θα μπορούσαμε να εξάγουμε τα σωστά συμπεράσματα για να καθορίσουμε και εμείς την πορεία μας. Μέσα στο εσωτερικό της Τουρκίας υπάρχει μια έντονη αυτή τη στιγμή ανηπαλότητα ανάμεσα σε αυτούς οι οποίοι θα ήθελαν να δουν την Τουρκία να εκσυγχρονίζεται, να προχωρά και να κινείται προς τον εξευρωπαϊσμό σαν κοινωνία, υιοθετώντας εκείνες τις αξίες που αναδεικνύουν μια ευρωπαϊκού τύπου κοινωνία με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, με τους δημοκρατικούς θεσμούς, τις ατομικές ελευθερίες, με ένα συνολικό θεσμικό πλαίσιο, τέτοιο που να δικαιολογεί το χαρακτηρισμό μιας χώρας σαν ευρωπαϊκής. Αυτές οι δυνάμεις που υποστηρίζουν και υπερασπίζονται αυτή τη γραμμή πορείας και πλευσης της Τουρκίας, νομίζω ότι αυτή τη στιγμή, σιγά-σιγά αποκτούν το πάνω χέρι, χωρίς να εισηγούμαι ότι πρέπει να παραγνωριστούν ή να υπομηθούν οι τεράστιες δυνάμεις οι οποίες θέλουν να συντηρήσουν, οπωσδήποτε, την πραγματικότητα της προ του Ελσίνκι Τουρκίας. Η αίσθηση που έχω των πραγμάτων είναι ότι τα βήματα των εκσυγχρονιστών, των φορέων, των ανθρώπων των πολιτικών δυνάμεων που υποστηρίζουν τον εκσυγχρονισμό και τον εξευρωπαϊσμό της Τουρκίας είναι πιο σταθερά, πιο γρήγορα, και πιο ασφαλή.
- Είναι γνωστές οι πολλές αντιρρήσεις, κ. Ηλιάδη, που υπάρχουν πάνω σε αυτό το θέμα αλλά εκείνο που με πρώτα ματιά μπορεί κάποιος να δει είναι ότι η Τουρκία είναι τόσο καώδης, ώστε τα επόμενα χρόνια να αδυνατεί να πάρει σημαντικές αποφάσεις. Θα έλεγα ότι ισχύει και για την πλευρά μας αυτό, αδυνατούμε να πάρουμε σημαντικές αποφάσεις διότι έχουμε στηρίξει μια ολόκληρη πολιτική πάνω στο «μη αποφασίζω», αλλά στην Τουρκία το θέμα είναι πολύ πιο μεγάλο. Η ίδια η κοινωνία είναι καώδης και επομένως η πολιτική που βγαίνει, τέλος πάντων, από την κοινωνία αυτή δεν μπορεί να οδηγήσει σε ριζοσπαστικές αποφάσεις.
- Δέχομαι οπωσδήποτε αυτό το επιχείρημα ότι υπάρχει ένα έλλειμμα

πολιτικής θέλησης στην Τουρκία και μια αδυναμία αυτή την ώρα να ληφθούν τολμηρές αποφάσεις οι οποίες θα εξασφαλίζουν ξεκάθαρα την πορεία της Τουρκίας προς το μέλλον και προς τον 21ο αιώνα, προς τη νέα εποχή. Από την άλλη πρέπει να ομολογήσουμε ότι παρουσιάζει και σημαντικές δυνατότητες αντοχής σαν κοινωνία η Τουρκία. Να δώσω ένα παράδειγμα: πριν από 3 ή 4 μήνες η κρίση η οικονομική την οποία υπέστη η Τουρκία δεν είχε προηγουμένως. Αμφιβάλλω αν υπάρχουν πολλές κοινωνίες οι οποίες αν υφίσταντο τέτοια οικονομική κατάρρευση, τέτοια απορύθμιση της οικονομίας και κατ' επέκταση της κοινωνίας, θα μπορούσαν να επιβιώσουν. Δέστε τι έγινε στην Αργεντινή. Η Αργεντινή με παρόμοιο πρόβλημα κατέρρευσε και αποδιοργανώνεται πλήρως σαν κοινωνία.
- Είναι πολύ γρήγορα να βγάλετε συμπεράσματα για την αντοχή της Τουρκίας στην οικονομική κρίση.
- Κοιτάξτε, θα το ολοκληρώσω αυτό. Επίσης θέλω να επισημάνω ότι για αντιμετώπιση αυτής της κρίσης, κατάφερε να πείσει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τη Διεθνή Τράπεζα για τη χορήγηση γιγαντιαίας οικονομικής βοήθειας για να στηρίξει την καταρρέουσα τουρκική οικονομία. Αυτό το πράγμα θα πρέπει να πιστωθεί στην τουρκική πολιτική ηγεσία και φυσικά σε ένα τεχνοκράτη Υπουργό Οικονομικών, τον οποίο έχουν φέρει από τη Διεθνή Τράπεζα, τον Κεμάλ Δερβίς, ο οποίος αποδεικνύεται ότι είναι ένας άνθρωπος ιδιαίτερα χρήσιμος για την Τουρκία αυτή την ώρα. Θέλω όμως, μετά από αυτή την κάπως επιφανειακή και γρήγορη ανάλυση που κάναμε της τουρκικής κοινωνίας, να επισημάνω κάτι που θε-

Ο ΜΑΡΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΟΝ ΚΥ

Θα πρέπει το ό...

...ωρώ ιδιαίτερα σημαντικό για τη δική μας πλευρά. Έχω την εντύπωση ότι επικαίρουμε κάθε φορά που συμβαίνει κάτι το ιδιαίτερα αρνητικό στην Τουρκία, και πιστεύουμε ότι είναι δυνατό το δικό μας πρόβλημα, τα δικά μας συμφέροντα, να τα αντιμετωπίσουμε καλύτερα μέσα από την κατάρρευση της Τουρκίας, μέσα από τη διάλυση -όπως μερικοί πιστεύουν- της τουρκικής κοινωνίας και του τουρκικού κράτους. Νομίζω ότι κάνουμε λάθος. Η εντύπωση που έχω είναι ότι το συμφέρον της Κύπρου υπαγορεύει να έχουμε ένα γείτονα με οικονομική και πολιτική σταθερότητα, και ένα γείτονα ο οποίος να διαλέγεται όχι υπό το κράτος των πολιτειακών καταναγκασμών που δημιουργεί η κατάρρευση της οικονομίας, η αποσύνθεση της κοινωνίας, αλλά ένα γείτονα ο οποίος να έχει 'νοικοκυρέψει το σπίτι του' και μπορεί να διαλέγεται με το σύγχρονο κόσμο με πολύ διαφορετικό τρόπο παρά υπό το κράτος αυτή της πίεσης. Εάν αυτή η θέση εργασίας την οποία καταθέτω είναι σωστή, πιστεύω ότι ο Ελληνισμός έχει πολλούς λόγους να θέλει να δει την Τουρκία να αγκιστρώνεται, να ενσωματώνεται όσο πιο γρήγορα και αποτελεσματικά μπορεί στο άρμα της ευρωπαϊκής οικοδόμησης. Μια Τουρκία ενσωματωμένη με τη μια ή την άλλη μορφή στην ΕΕ νομίζω ότι θα είναι μια διαφορετική Τουρκία, για δυο βασικούς λόγους. Πρώτο, γιατί για να επιτευχθεί αυτή η ενσωμάτωση πρέπει να μεταλλαχθεί σαν ανθρώπινη κοινωνία η τουρκική κοινωνία, άρα κάθε τι που μπορεί να κάνει ο Ελληνισμός για να ενθαρρύνει την μετάλλαξη της τουρκικής κοινωνίας προς μια ευρωπαϊκή κοινωνία, με σεβασμό προς τα ανθρώπινα δι-

...καιώματα, και με δημοκρατικούς θεσμούς, νομίζω ότι πρέπει να το προωθούμε. Το δεύτερο, γιατί νομίζω ότι μια Τουρκία ενσωματωμένη στην ΕΕ θα είναι μια Τουρκία η οποία θα έχει παραχωρήσει μέρος της εθνικής της κυριαρχίας σε μεταεθνικά μορφώματα όπως είναι η ΕΕ και από τη στιγμή που παραδίδει μέρος της εθνικής της κυριαρχίας σημαίνει ότι παραδίδει και την ικανότητα σε μεγάλο βαθμό, να κάνει αυστηρά εθνικές επιλογές. Μια Τουρκία, λοιπόν, η οποία μετέχει θεσμικά στα όργανα της ΕΕ όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται ύστερα από διαβούλευση, ανταλλαγή απόψεων και μέσα από συμβιβασμούς οι οποίοι γίνονται ανάμεσα στα εθνικά κράτη που μετέχουν και στο μεταεθνικό υπερεθνικό μόρφωμα που δημιουργήθηκε και λέγεται Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν μπορεί να είναι η ίδια η Τουρκία που υπήρξε και γνωρίσαμε όλα αυτά τα χρόνια.

- Καλά. Τοποθετείτε το θέμα με ένα τρόπο που αποκρυσταλλώνει κατά κάποιον τρόπο πιο εύκολα την άποψή σας, αλλά η ανάλυση της τουρκικής κοινωνίας θα πρέπει ασφαλώς να γίνεται ανεξάρτητα από το τι συμφέρει ή δε συμφέρει στην Ελλάδα ή στους Ελληνοκύπριους και το δεύτερο είναι ότι η ενσωμάτωση είναι πάρα πολύ απόμακρη. Δεν βλέπουμε από την πλευρά της ΕΕ ενδείξεις ότι ενδιαφέρεται να μην καθυστερήσει τη συζήτηση αυτού του θέματος μερικές δεκαετίες, ή εν πάση περιπτώσει τη λήψη αποφάσεων για αυτό το θέμα. Είναι πολύ σαφές ότι η Τουρκία τα επόμενα είκοσι χρόνια δεν μπαίνει.

- Νομίζω ότι δεν πρέπει να είναι και δεν μπορεί να είναι κανένας τόσο βέβαιος και τόσο κατηγορηματικός. - Μα αυτά τα πράγματα φαίνονται.

- Ναι, και αν ακόμη δεν μπει, εγώ έχω την αίσθηση ότι η ΕΕ για μια σειρά λόγους θα θελήσει να δημιουργήσει μια υπαλλακτική σχέση με την Τουρκία γιατί νομίζω ότι αυτό το πράγμα εξυπηρετεί και τα ευρωπαϊκά συμφέροντα, και τα συμφέροντα ολόκληρης της περιοχής. Εάν λοιπόν, μέσα από την οικοδόμηση μιας νέας, ιδιαίτερα στενής σχέσης ανάμεσα σε Τουρκία και Ευρώπη, η Τουρκία παύει να είναι απόλυτα κυρίαρχη και παύει να έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει αποφάσεις ερήμην της ΕΕ., νομίζω ότι αυτό το πράγμα θα εξυπηρετήσει την περιοχή, και την Ελλάδα και την Κύπρο αλλά και τις γειτονικές χώρες.

- Ωραία. Το κρατούμε αυτό, και να πω την αλήθεια συμφωνώ ότι μια θετικότερη σχέση της Τουρκίας με την ΕΕ είναι επιθυμητή. Όμως θα ήθελα να σας πάρω κάπου αλλού. Θα ήθελα να τοποθετήσω μια προβληματική γύρω από το Κυπριακό, θα έλεγα, ενός ανεξάρτητου παρατηρητή, ή αν θέλετε να θέσω μια οπτική την οποία βλέπω υιοθετούν συχνά. Ξένοι δημοσιογράφοι που συναντώ.

Λοιπόν, μια πολύ συνήθης αντίληψη που αποκτούν οι ξένοι δημοσιογράφοι που έρχονται εδώ, είναι ότι οι δυο πλευρές, και η ελληνοκυπριακή και η τουρκοκυπριακή, μπορώ να πω και η τουρκική και αφήνων πίσω την Ελλάδα, που έχει δώσει σαφή δείγματα νέας πολιτικής πάνω σε αυτό το θέμα, η ελληνοκυπριακή και η τουρκοκυπριακή κυρίως πλευρά, έχουν μάθει να υιοθετούν πολιτικές οι οποίες βασικά στηρίζουν για τριάντα τόσα χρόνια το status quo και εν πάση περιπτώσει είναι πολύ σαφές ότι δεν λαμβάνονται πρωτοβουλίες ούτε από τη μια ούτε από την άλλη πλευ-

...ρά, οι οποίες θα είχαν κάποιο ριζοσπαστισμό, οι οποίες θα έτειναν να τοποθετήσουν διαφορετικά το πρόβλημα ή να το βάλουν σε διαφορετικό πλαίσιο. Αντίθετα έχουμε κινήσεις όπως τους S300, τις μεραρχίες από τη δική μας πλευρά, τις δακοτομήσεις, τις προσαρμοστικές κτλ, από την άλλη πλευρά. Λοιπόν, πως θα μεταβληθεί ξαφνικά η πολιτική αυτών των πολιτικών κατεστημένων θα έλεγα, τα οποία έχουν τοιμενωθεί μέσα σε αυτές τις πρακτικές για τόσες δεκαετίες;

- Να μιλήσουμε περισσότερο για τη δική μας πλευρά που ξέρουμε. Νομίζω ότι είμαστε σε θέση να εισηγηθούμε και μερικά πράγματα. Είναι αλήθεια ότι η δική μας η πλευρά και φυσικά πολύ περισσότερο η τουρκοκυπριακή ηγεσία κινείται μέσα σε στερεότυπα σκέψης, τόσο βαθιά ριζωμένα στη δική τους συλλογική συνείδηση, που διερωτώμαι πως θα μπορούσαν να τα ξεπεράσουν. Όμως στη δική μας πλευρά, η ελληνοκυπριακή κοινωνία, νομίζω είναι μια κοινωνία πολύ πιο ανοικτή, με μεγαλύτερες δυνατότητες για σκέψεις πιο θαρραλέες και για βήματα και για πολιτικές πολύ πιο ριζοσπαστικές. Να δώσω ένα παράδειγμα του τι εννοούμε με αυτό: λέγεται ότι η τουρκοκυπριακή κοινότητα κινδυνεύει με αφανισμό, μόλις τώρα άκουγα ακόμη στη Βουλή των Αντιπροσώπων που συζητείται ο προϋπολογισμός, να κρούουν τα πολιτικά κόμματα τον κώδωνα του κινδύνου ότι απειλείται με αφανισμό η τουρκοκυπριακή κοινότητα, για αυτό και πρέπει οπωσδήποτε να κοιτάξουμε να επισπεύσουμε -στο βαθμό που είναι δυνατόν- το όλο θέμα της επίλυσης του προβλήματος. Ομολογούμε λοιπόν οι πάντες ότι απειλείται με αφανισμό η τουρκοκυπριακή κοινότη-

...τα, οι Τουρκοκύπριοι οι γηγενείς απειλούνται με αφανισμό. Υποστηρίζεται και από επαφές που έχω εγώ με τουρκοκύπριους φίλους. Υπολογίζεται ότι ο αριθμός των Τουρκοκυπρίων σήμερα δεν υπερβαίνει τις 65-75 χιλιάδες. Στο Λονδίνο και στη Μ.Βρετανία, αυτή την ώρα, υπάρχουν στοιχεία ότι ζουν εκεί άνω των 95 χιλιάδων Τουρκοκυπρίων. Ρωτώ λοιπόν, πότε τόλμωσε η Κυπριακή πολιτεία να μελετήσει και να προσφέρει ένα σύνολο κριτηρίων σε αυτούς τους Τουρκοκύπριους για να επαναπαρισθούν, είτε στις ελεύθερες είτε στις κατεχόμενες περιοχές, έτσι που να αλλοιώσουμε αυτή την κατάσταση που μας απειλεί και παρ' όλο που το τονίζουμε δεν ενεργούμε για να το βελτιώσουμε;

Την απάντηση θα τη δώσω λέγοντας ότι παραπρετάται μια αδράνεια από πλευράς μας, στο να αναπτύξουμε τέτοιου είδους ενεργούς πολιτικές. Μας λείπει αυτό το στοιχείο, να προβληματιστούμε γύρω από τα επιμέρους προβλήματα. Για παράδειγμα, απειλείται με αφανισμό η τουρκοκυπριακή κοινότητα. Τι κάνουμε εμείς για να στηρίξουμε την κοινότητα, για να την ενισχύσουμε με τον επαναπατρισμό, ανθρώπων Τουρκοκύπριων, οι οποίοι ζουν είτε στο Ηνωμένο Βασίλειο, είτε στην Αυστραλία είτε οπουδήποτε αλλού; Δεύτερο, να δώσω ένα άλλο παράδειγμα. Πριν από 2-2,5 μήνες ήμασταν στην ΕΕ, είχαμε προσκληθεί τέσσερις Ελληνοκύπριοι και τέσσερις Τουρκοκύπριοι, και

Ρωτώ λοιπόν, πότε τόλμωσε η Κυπριακή πολιτεία να μελετήσει και να προσφέρει ένα σύνολο κριτηρίων σε αυτούς τους Τουρκοκύπριους για να επαναπαρισθούν, είτε στις ελεύθερες είτε στις κατεχόμενες περιοχές.

...συναντήσαμε τον Επίτροπο για την Διεύθυνση τον Κίτερ Φερχόικεν και επίσης τη Γερμανική Κυβέρνηση στο Βερολίνο. Εκεί, καταθέσαμε κοινό έγγραφο με κοινές θέσεις Ελληνοκυπρίων-Τουρκοκυπρίων και σ' αυτό περιείχε και το αίτημα η ΕΕ -της οποίας ήμασταν προσκεκλημένοι- να στηρίξει ιδιαίτερα την τουρκοκυπριακή κοινότητα για να αντέξει αυτή την ώρα της δοκιμασίας και των μεγάλων δυσκολιών που αντιμετωπίζει.

- Νομίζω ότι αυτά τα επιχειρήματα, που καταθέτετε είναι αυτά που έβαλε κατά νου πριν. Δηλαδή, αποδεικνύεται ότι πράγματι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν υιοθέτησε πολιτικές οι οποίες ανατρέπουν ή θέτουν να ανατρέψουν τις θέσεις που έχουν. Αλλά διαφωνώ μαζί σας, ότι είναι θέμα αδράνειας, διότι κατά καιρούς έγιναν κάποιες μικρές κινήσεις, κάποιου Τουρκοκύπριου που διεκδίκησαν κάποιο κομμάτι εδάφους που είχαν κτλ, και όσες φορές έδρασε, στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, η Κυπριακή Κυβέρνηση έδρασε κάτω από την πίεση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Εγώ νομίζω ότι δεν μπορεί η ελληνοκυπριακή κοινωνία να πάρει αυτές τις αποφάσεις διότι είναι εθνοικτιστική, διότι είναι αυτή η προηγούμενη κοινωνία που υπονοήσατε πριν.

- Κοιτάξτε, εγώ νομίζω τις αγκυλώσεις και τις δουλειές που κουβαλάει μέσα της η κυπριακή κοινωνία τις γνωρίζουμε όλοι αρκετά καλά. Δεν μου διαφεύγει αυτό το οποίο λες, αλλά εξακολουθώ να πιστεύω ότι θα βρούμε τη δύναμη, η ενεργός πολιτική βούληση, να ξεπεράσει τις πρακτικές δυσκολίες ή τα στοιχεία της κοινωνικής και πολιτικής αδράνειας που μας χαρακτηρίζουν. Και εδώ έρχεται ο ρό-

...λος και η αποστολή των κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων, που επαγγέλλονται τη μετεξέλιξη της κοινωνίας μας, και την αλλαγή σε αυτό τον τόπο.

- Ωραία, όμως προβλέπω κάτι άλλο. Ότι θα υιοθετηθούν ενδεχομένως ψήγματα τέτοιων πολιτικών παράγοντα και για μια ακόμη φορά η ελληνοκυπριακή κοινωνία θα τις αποδεχθεί ως πραγματικότητες τις οποίες δεν μπορεί να αποφύγει. Δεν βλέπω μέσα στην ελληνοκυπριακή κοινωνία δυνάμεις οι οποίες να διεκδικούν συνύπαρξη -για παράδειγμα- πραγματική συνύπαρξη, να θέλουν σχολείο για τα Τουρκοκύπρια που είναι εδώ, να θέλουν ίση μεταχείριση για τους Τούρκους που είναι εδώ, να επιτρέψουν στους Τουρκοκύπριους που θέλουν να εγκατασταθούν απ' εδώ να είναι ισότιμοι πολίτες και όλα πράκτορες, να συμμετέχουν στις εκλογές κτλ. Λοιπόν, εγώ δεν βλέπω την ελληνοκυπριακή κοινωνία να αναπτύσσει τέτοιες δυναμικές. Εσείς που το βλέπετε στηρίζετε το.

- Ναι, τα ελλείμματα τα οποία παρουσιάζει η κυπριακή κοινωνία σε αυτό το θέμα, σε αυτό τον τομέα, νομίζω ότι θα συμφωνήσουμε για αυτά και τα συμπεριζομαι και εγώ. Λείπει η δυνατότητα και η αποφασιστικότητα από την πολιτική ηγεσία να κινηθεί προς αυτή την κατεύθυνση, και δεν λέω να κινηθεί ερήμην της κοινωνίας, αλλά προετοιμάζεις, καλλιεργείς ένα εδαφος μέσα στην κοινωνία για να είναι έτοιμη να αφομοιώσει και να αποδεχτεί αυτά. Δεν υπάρχει απέναντι στην κοινωνία τη δική μας, για να ξεπεράσει τις αδυναμίες της, για να ξεπεράσει αυτά που μας κράτησαν παγιδευμένους μέσα στο μικρό κόσμο της δικής μας ζωής. Δεν υπάρχει

διάθεση για βήματα για να ανοίξει η κοινωνία τους ορίζοντές της και την προοπτική της στο μέλλον που έρχεται και το μέλλον πιστεύω ότι ανήκει σε αυτό που εγώ αποκαλώ «ανοιχτές κοινωνίες», κοινωνίες που μπορεί να σέβονται και να ενσωματώνουν τη διαφορετική θρησκεία, πίστη, φυλετική καταγωγή.

- Είσατε ιδιαίτερα επικεικής λέγοντας ότι δεν υπάρχουν αυτές οι πολιτικές ή αυτές οι πρωτοβουλίες. Υπάρχει ακριβώς το αντίθετο. Αυτό που ισχυρίζομαι είναι ότι εδώ και δεκαετίες, κάνουμε ακριβώς το αντίθετο. Προσπαθούμε να κτίσουμε ένα πλαίσιο στο οποίο οι πολιτικές αυτές να μην είναι αποδεδειγμένες. Και δεν είναι μόνο θέμα πολιτικών ηγεσιών. Ο κόσμος δεν δέχεται τέτοιες πολιτικές διότι ακριβώς του έχουν καλλιεργηθεί ή έχει διαφορετικές, αντίθετες, εθνικιστικές, απορριπτικές, μη συνυπαρξιακές ιδέες.

- Ναι, και αυτό είναι αλήθεια που λες, ότι η κυπριακή κοινωνία έχει ακόμα μέσα της σημαντικά αυτά τα χαρακτηριστικά, του εθνικισμού και της εθνικιστικής προσέγγισης στα πράγματα. Περιφανευόμαστε να λέμε ότι έχουμε κλείσει 24-25 κεφάλαια στη συνταξιακή μας πορεία, αλλά δεν βλέπουμε ότι ακόμα και οι πολιτικές μας, ακόμα η στάση μας απέναντι σε μεγάλα προβλήματα της σύγχρονης εποχής δεν είναι αυτή την οποία χρειάζεται η εποχή μας και ο τόπος μας. Θα επισημάνω ότι χωρίς αυτές τις πολιτικές, χωρίς την προσπάθεια να μεταβάλλουμε τη στάση ζωής γενικότερα του μέσου κύριου πολίτη, να απέναντι σε μια σειρά από προβλήματα που χαρακτηρίζουν την κοινωνική μας ζωή και την οργάνωση, δεν θα είναι εύκολη η πορεία

της προσαρμογής μέσα σε μια πολυπολιτισμική, πολυφυλετική κοινωνία όπως είναι η ευρωπαϊκή, και το ζητούμενο ακριβώς είναι αυτό, η ηγεσία η πολιτική να ανοίξει τους ορίζοντες και την προοπτική στον μέσο άνθρωπο, να του δώσει τη δυνατότητα να συνειδητοποιήσει ότι η συμβιωτική σχέση μαζί με τους άλλους ευρωπαϊκούς λαούς δεν θα θυμίζει με κανένα τρόπο την κλειστή κοινωνία μέσα στην οποία ζήσαμε τα τελευταία 30 με 40 χρόνια, τα μετα-απελευθερωτικά όπως τα αποκαλούμε.

- Ωραία, αυτό ως προς την ΕΕ. Επιπλέον όμως, αυτό που είπα εγώ είναι ότι δεν φαίνεται η κυπριακή κοινωνία να πιέζει ή να ρέπει προς μια λύση συνύπαρξης. Εγώ σημείωσα με ενδιαφέρον τη διαπίστωση ενός Τούρκου δημοσιογράφου, του Αλί Μπιράν, ο οποίος είπε ότι βλέπει πως οι Κύπριοι δεν πολυενδιαφέρονται να λύσουν το Κυπριακό, και τους βλέπει να έχουν προσαρμοστεί μάλλον σε χωριστή διαβίωση.

- Ναι, κοιτάξτε όμως, η προοπτική της συμβίωσης και της συνύπαρξης είναι δεδομένη από τη στιγμή που θα δεχθούμε ότι η Κύπρος θα ενταχθεί στην ΕΕ, σε ένα, δύο, τρία χρόνια. Άρα Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι θα υποχρεωθούν να ζήσουν μαζί με άλλους λαούς. Με τους Γερμανούς, Σουηδούς, Ισπανούς, στη βάση της ισότητας και αυτό υπαγορεύει να αλλάξουμε οπωσδήποτε τη νοοτροπία και τη στάση μας απέναντι σε μια σειρά θεμάτων. Η άποψή μου είναι ότι τώρα χρειάζεται αυτό πιστικά, και θα πρέπει να αρχίσουμε κατά την άποψή μου από την παιδεία. Εάν δεν αγγίξουμε, αν δεν δούμε την εκπαίδευση των Κυπρίων με καινούριο τρόπο και κρατίσουμε τα

Κυπριόπουλα, είτε Τουρκόπουλα είτε Ελληνόπουλα είναι, παιδευμένα μέσα στο χώρο της δικής τους εθνικής παιδείας και μόνο, νομίζω ότι θα αντιμετωπίσει η νέα γενιά σημαντικά προβλήματα.

- Δείτε μου μια σημαντική πρωτοβουλία, είτε εκπαιδευτικών είτε γονιών είτε μαθητών, οι οποίοι να δείχνουν ότι επιθυμούν να ανατρέψουν αυτή την κατάσταση. Βλέπουμε κάποιες πρωτοβουλίες εκ των άνω. Δεν βλέπουμε όμως πρωτοβουλίες των ενδιαφερομένων.

- Ναι, οι άνθρωποι που είναι στην ηγεσία εγώ νομίζω ότι σιγά-σιγά με μεταφορικό τρόπο μπορεί να δημιουργήσουν ένα καινούριο κοινωνικό κλίμα. Μια ατμόσφαιρα η οποία να είναι πολύ πιο θετική απέναντι σε αυτές τις αλλαγές που είναι τόσο αναγκαίες να επέλθουν. Αλλά όταν μιλάω για την ανάγκη να επανεξετάσουμε, εγώ να χρησιμοποιήσω ένα πιο τολμηρό όρο, να επανιδρύσουμε την παιδεία των Κυπρίων, εννοώ να στοχεύσουμε σε δυο πράγματα. Πρώτα από όλα, μέσα από την παιδεία να καλλιεργήσουμε την αίσθηση της εθνικής ιδιοπροσωπείας των ανθρώπων, ότι ανήκουν σε ένα έθνος με μια σειρά από παραδόσεις, αξίες, προσανατολισμούς. Γιατί εγώ το θεωρώ χρήσιμο και αναγκαίο να υπάρχει. Το ζητούμενο όμως, είναι παράλληλα αυτή την εποχή να αναπτύξεις και μια συνείδηση παγκοσμιοποίησης και ότι υποχρεώνεται να

ζήσει μέσα σε μια παγκόσμια κοινωνία ανθρώπων που δεν αντέχει σε αυτού του είδους τις περιχαρακώσεις που άντεχε όταν το εθνικό κράτος ήταν το κυρίαρχο πολιτικό μόρφωμα, το οποίο κάλυπτε και στήριζε τον άνθρωπο μέσα στη συγκεκριμένη κοινωνία. Άρα το ζητούμενο είναι διπλό: αφενός μεν η αίσθηση και η πεποίθηση της εθνικής σου καταγωγής και της ιδιοπροσωπείας και παράλληλα η καλλιέργεια ενός προσανατολισμού και αξιών τέτοιων που να σε φέρουν σε επαφή με την παγκόσμια κοινωνία των ανθρώπων και να μεταφέρει στους Κύπριους δεξιότητες τέτοιες που θα τους καταξιώσουν -όχι μέσα στην εθνική τους ζωή- αλλά στην παγκόσμια κοινωνία των ανθρώπων. Μέγα ζητούμενο αγαπητέ Κώστα!

- Τοποθετείται ένα πλαίσιο πολιτικής εκσυγχρονιστικό, αναμφίβολα. Παραμένει όμως, ένα πλαίσιο πολύ γενικό και πολύ απόμακρο εάν αναζητήσει κανείς συγκεκριμένες δραστηριότητες μέσα στην κοινωνία, οι οποίες να δείχνουν ότι αυτή η κοινωνία μπήκε σε κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση, και ειδικά μπήκε σε κίνηση προς αυτή την κατεύθυνση στο επίπεδο του Κυπριακού, διότι από κει αρχίσαμε και εκείνο ήταν το ζητούμενο. Όμως πρέπει να περάσουμε και σε μια άλλη παράγραφο.

- Να δώσω όμως δυο παραδείγματα, τα οποία νομίζω ότι είναι ανα-

γκαία συμπληρώματα στις σκέψεις που είπα προηγουμένως για την παιδεία. Για να καλύψουμε τον δεύτερο στόχο που έχω αναφέρει προηγουμένως, δηλαδή στο να αναδείξουμε τον αυριανό Κύπριο και σε πολίτη της παγκόσμιας κοινωνίας των ανθρώπων, πέρα από την ελληνικότητά του και πέρα από τη μόρφωση και την παιδεία που πρέπει να αποκτήσει. Να δώσω δυο παραδείγματα που θεωρώ ότι θα τον βοηθούσαν προς αυτή την κατεύθυνση. Εάν μπορούμε να καθιερώσουμε ως υποχρεωτικές δύο ξένες γλώσσες στα σχολεία μας πλάι στην ελληνική που θα είναι η μητρική και η εθνική μας γλώσσα, και να τις καθιερώσουμε από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Παράλληλα αν μπορούσαμε να καθιερώσουμε από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας η οποία ενώνει τους ανθρώπους. Η αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας εξανεμίζει, καταργεί τις αποστάσεις και μπορεί να φέρει τους ανθρώπους πιο κοντά. Εάν δείτε τα δεκαπεντάχρονα παιδιά σήμερα, το πως επικοινωνούν με τους συνομήλικούς τους στη Ουρουγουάη, τη Βενεζουέλα, τη Γερμανία, τον Καναδά θα καταλάβουμε πόσο μικρυνε ο κόσμος και δεν λέει η δική μας γενιά να το κατανοήσει αυτό καλά.

- Λοιπόν, η κοινωνία έχει κατακλυστεί από τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα σχολεία βάζουν δελά-δελά τους πρώτους πέντε ή έξι υπολογιστές. Λοιπόν, το σχολείο είναι πολύ πίσω.

- Έρχομαι στο επόμενο μας θέμα. Η εμπειρία σας με το World Peace Center, το οποίο είναι συνδεδεμένο με το Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ. Έχετε υποστεί εκτεταμένη κριτική για τη συμμετοχή σας εκεί.

Δεν ξέρω ακριβώς που είναι οι αλήθειες και τα ψέματα. Εμένα πάντως, με έχει εντυπωσιάσει και με έχει εκνευρίσει, διότι και γω συμμετέχω σε συζητήσεις με Τουρκοκύπριους, και δεν καταλαβαίνω ποιος έχει το δικαίωμα να πει ποιος αν θα συνομιλεί ή όχι με οποιονδήποτε πάνω σε οποιοδήποτε θέμα. - Μάλιστα, κοιτάξτε, τελευταία έχει γίνει πολύ σοβαρός λόγος για αυτό που αποκαλείται κοινωνία των πολιτών. Κοινωνία των πολιτών σημαίνει ότι οι άνθρωποι, οι πολίτες που μετέχουν τέλος πάντων σε ένα κοινωνικό γίγνεσθε και σε μια κοινωνική οργάνωση, είναι ελεύθεροι, ενεργοί, σκεπτόμενοι πολίτες. Όταν λοιπόν, βρεθούν άνθρωποι οι οποίοι ανταποκρίνονται σε προσκλήσεις για να συμμετέχουν μαζί με Τουρκοκύπριους σε εκδηλώσεις ή σε διοργανώσεις οι οποίες στοχεύουν στο να μελετήσουν τα προβλήματα αυτής της κοινωνίας, της κοινοτικής κοινωνίας, αμέσως ακούγονται φωνές επικριτικές από αυτούς οι οποίοι δεν μπόρεσαν ποτέ να ξεπεράσουν τον εθνικισμό που τους χαρακτηρίζει και πιστεύουν ότι ο κάθε ένας ο οποίος έρχεται σε επαφή με τους Τουρκοκύπριους, κάθε ένας ο οποίος προβληματίζεται και αναζητεί λύσεις γύρω από τα μεγάλα προβλήματα της κοινωνίας μας, είναι ύποπτος ή στοχεύει σε οτιδήποτε άλλο. Πρώτα απ' όλα θέλω να διευκρινίσω ότι ο στόχος των ανθρώπων που μετείχαν σε αυτή την ομάδα, εννοώ την ομάδα μελέτης του πανεπιστημίου Χάρβαρντ, για το κυπριακό πρόβλημα, ήταν αυστηρά να μελετήσουμε τις πτυχές του προβλήματος, και μέσα από ιδέες, προτάσεις, επεξεργασμένες θέσεις να βοηθήσουμε στην αντιμετώπιση των διαφόρων θεμάτων που απο-

τελούν το Κυπριακό. Δεύτερον, θέλω να τονίσω το εξής: η πολιτική ηγεσία αυτού του τόπου από την αρχή ήταν ενήμερη για αυτή την πρωτοβουλία και για την ανταπόκριση που υπήρχε ανάμεσα στους ανθρώπους οι οποίοι είχαμε προσεγγίσει, έξι Ελληνοκύπριοι και έξι Τουρκοκύπριοι.

- Γιατί το λέτε αυτό; Γιατί αισθάνεστε την ανάγκη να πείτε ότι ήταν ενήμεροι;

- Απαντώ σε αυτούς οι οποίοι προσπάθησαν να υπαινιχθούν ή υπενήχθησαν ότι επικειρήσαμε όλα αυτά στο σκοτάδι ή με ένα τρόπο ο οποίος δεν ήταν, τέλος πάντων, διάφανος. Δεν συνέβηκε αυτό το πράγμα.

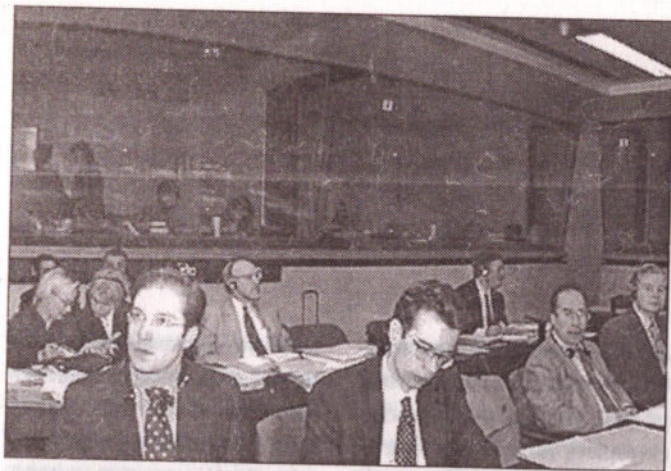
- Ποια ήταν τα άτομα παρεμπιπτόντως; Οι έξι συμμετέχοντες;

- Είναι ο κ. Αβέρωφ Νεοφύτου, ο κ. Χάρης Αναστασίου, ο πρώην πρόεδρος κ. Ανδρέας Μαυρομάτης, ο κ. Μιχάλης Παπαπέτρου, η κα. Καίτη Κληρίδη και εγώ.

- Από τουρκοκυπριακής πλευράς;

- Από τουρκοκυπριακής πλευράς είναι ο Κενάν Ατακόλ, ο Τανέ, ο Κουτλάι Ερκ του Ρεμπουπλικανικού Κόμματος, ο Ερντίλ, ο Τσετίν. Αυτά είναι τα ονόματα με τα οποία τους προσφωνούσαμε. Μερικών είναι τα πρώτα ονόματα... Έτσι, τέλος πάντων, γνωρισίκαμε και αναπτύξαμε το διάλογο και δημιουργήσαμε μια σχέση που ελπίζω και εύχομαι ότι θα είναι και μελλοντικά χρήσιμη.

Ένα άλλο ερώτημα που τέθηκε από τους επικριτές μας είναι με ποια κριτήρια μας επέλεξε το πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ ή το World Peace Foundation, για να μας προσκαλέσει. Νομίζω ότι στόχευσαν στο να είναι άνθρωποι οι οποίοι έχουν διαφορετική προέλευση ιδεολογική, πολιτική ή και

κοινή δράση ανάμεσα στα δύο κόμματα. Αυτά είναι πολύ θετικά και θέλω να τα χαιρετήσω.

- **Λοιπόν, θα σας δώσω μια αντίστροφη ερώτηση. Από αυτές τις συνομιλίες που είχατε πού φαίνεται να υπάρχει μεγάλη δυσκολία στην επίλυση του Κυπριακού;**

- Από τη δική μου πείρα και γνώση του θέματος θα έλεγα ότι η δυσκολία εστιάζεται στο ότι ο κ. Ντεκντάς με βάση τα λεγόμενά του επιμένει ανυποχώρητα στην ιδέα δημιουργίας δύο κρατών. Υποστηρίζει ότι υπάρχουν δύο λαοί στο νησί και αυτό το οποίο κατόρθωσε να δημιουργήσει, στα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια, θέλει να το εμποδώσει, να το επιβάλει ως κράτος το οποίο αναπτύσσει μια καινούρια σχέση μαζί με το κράτος, παρά προς τη συνομοσπονδία κρατών, παρά προς την ομοσπονδιακή οργάνωση του κράτους.

- **Το κέντρο επομένων της διάστασης απόψεων είναι εδώ;**

- Αυτό εκτιμώ ότι είναι. Στο επίκεντρο, οπωσδήποτε, του προβλήματος βρίσκεται αυτή η επιμέρους πτυχή. Εάν οι δύο πλευρές καταλήξουν στο ότι θα είναι ένα ομοσπονδιακό κράτος, μια δικαιοδοτική ομοσπονδία, οργάνωμένη σε ένα κράτος με μια κυρίαρχη διεθνή προσωπικότητα και με εσωτερική ενσχυμένη αυτονομία των δύο περιοχών νομίζω ότι υπάρχει οπωσδήποτε σημαντική πιθανότητα να προχωρήσουν ομαλά οι συνομιλίες και στους επόμενους έξι με εννέα μήνες, να βρεθεί λύση στο κυπριακό πρόβλημα.

- **Θέλετε να πετρε ότι αυτή η θέση υποστηρίχθηκε ή φαίνεται να υποστηρίζεται και από τους Τουρκοκύπριους που συμμετείχαν -στην πλειοψηφία τους -τουλάχιστον;**

- Όχι, δεν υποστήριξα αυτό, δεν έχω αναφέρει αυτό το πράγμα. Νομίζω ότι όταν ξεκινήσαμε πριν από δυόμισι χρόνια η κυρίαρχη άποψη ανάμεσα στους Τουρκοκύπριους ήταν υπέρ δύο κρατών, ελάχιστες εξαιρέσεις υπήρχαν όπου δεν επέμεναν σε αυτό. Με μεγάλη μου χαρά πριν από δυο, δυόμισι μήνες, όταν κάναμε την τελευταία μας συνάντηση στην Αυστρία στο Μπάτεν, σχεδόν κανένας από τους Τουρκοκύπριους δεν ήταν επίμονος τουλάχιστον ή δεν ήταν ξεκάθαρος έναντι σε αυτό το αίτημα. Η αίσθηση που αποκομίσαμε, και δεν είναι δική μου μόνο προσωπική εκτίμηση αλλά και όλων των άλλων Ελληνοκυπρίων που ήταν μαζί μας

σε αυτά τα δυόμισι τελευταία χρόνια, είναι σήμερα σημαντικά αλλαγμένοι. Πιστεύουν ότι πρέπει να ανζητήσουμε μια λύση που να εξασφαλίζει, να διαφυλάσσει την ενότητα του κράτους, αλλά παράλληλα να διασφαλίζει την αυτονομία των δυο περιοχών όπου θα είναι τα δύο ομόσπονδα κρατίδια που θα συναποτελούν την Κυπριακή Δημοκρατία. Νομίζω ότι έχουν έρθει πιο κοντά σε αυτή την προοπτική και ήδη και από τις δηλώσεις του κ. Ντεκντάς, διαισθάνομαι να είναι και ο ίδιος λιγότερο επιμονος σε αυτό το αίτημα το οποίο αρχικά είχε διατυπώσει, υπέρ των δύο ξεχωριστών κρατών που να είναι συνομοσπονδιακά οργανωμένα.

- **Το κέντρο επομένων της διάστασης απόψεων είναι εδώ;**

- Αυτό εκτιμώ ότι είναι. Στο επίκεντρο, οπωσδήποτε, του προβλήματος βρίσκεται αυτή η επιμέρους πτυχή. Εάν οι δύο πλευρές καταλήξουν στο ότι θα είναι ένα ομοσπονδιακό κράτος, μια δικαιοδοτική ομοσπονδία, οργάνωμένη σε ένα κράτος με μια κυρίαρχη διεθνή προσωπικότητα και με εσωτερική ενσχυμένη αυτονομία των δύο περιοχών νομίζω ότι υπάρχει οπωσδήποτε σημαντική πιθανότητα να προχωρήσουν ομαλά οι συνομιλίες και στους επόμενους έξι με εννέα μήνες, να βρεθεί λύση στο κυπριακό πρόβλημα.

- **Θέλετε να πετρε ότι αυτή η θέση υποστηρίχθηκε ή φαίνεται να υποστηρίζεται και από τους Τουρκοκύπριους που συμμετείχαν -στην πλειοψηφία τους -τουλάχιστον;**

- Όχι, δεν υποστήριξα αυτό, δεν έχω αναφέρει αυτό το πράγμα. Νομίζω ότι όταν ξεκινήσαμε πριν από δυόμισι χρόνια η κυρίαρχη άποψη ανάμεσα στους Τουρκοκύπριους ήταν υπέρ δύο κρατών, ελάχιστες εξαιρέσεις υπήρχαν όπου δεν επέμεναν σε αυτό. Με μεγάλη μου χαρά πριν από δυο, δυόμισι μήνες, όταν κάναμε την τελευταία μας συνάντηση στην Αυστρία στο Μπάτεν, σχεδόν κανένας από τους Τουρκοκύπριους δεν ήταν επίμονος τουλάχιστον ή δεν ήταν ξεκάθαρος έναντι σε αυτό το αίτημα. Η αίσθηση που αποκομίσαμε, και δεν είναι δική μου μόνο προσωπική εκτίμηση αλλά και όλων των άλλων Ελληνοκυπρίων που ήταν μαζί μας

- **Να σταματήσουμε, λέω, εδώ.**

- Αυτό που θέλω να πω και θα ήθελα οπωσδήποτε να προταχθεί, είναι κάτι το οποίο πιστεύω βαθιά και θέλω να είναι και κάτι που θα με χαρακτηρίσει. Θέλω να πω επιγραμματικά αυτό: όταν μπορέσουμε, το όραμά μας για το μέλλον του τόπου μας να υπερβεί τις μνήμες μας, η Κύπρος θα ξαναγεννηθεί. ■

άλλη και επίσης να είναι άνθρωποι οι οποίοι με τη δράση και την προσφορά τους θα μπορούσαν να λειτουργήσουν εποικοδομητικά για το θέμα που επρόκειτο να ασχοληθεί αυτό το ερευνητικό κέντρο και η ερευνητική προσπάθεια.

- **Κοιτάζτε, εγώ σημειώνω πολύ εύκολα ότι, μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων της επαναπροσέγγισης στηρίζεται πάνω σε προσπάθειες της αριστεράς και μελών της αριστεράς, και λείπουν από αυτή την ομάδα. Επομένως υπάρχουν κριτήρια.**

- Αγαπώ Κωστή, μπορώ να σου πω ότι γνωρίζω ότι όταν προσκληθήκαμε, προσκλήθηκε οπωσδήποτε και άνθρωπος της αριστεράς, και δεν θέλησε σε εκείνο το στάδιο να ανταποκριθεί. Αλλά σε προηγούμενες διοργανώσεις που έγιναν στη Βιρτζίνια στην Αμερική, εγώ ήμουν μαζί με το φίλο τον Κίκη Καζαμία, τότε βουλευτή του ΑΚΕΛ, ήμουν με τον αξεχαστο φίλο Αβραάμ Αντωνίου, τότε γενικό γραμματέα της ΠΕΟ και μια σειρά από άλλους ανθρώπους επώνυμους της αριστεράς, οι οποίοι ανταποκρίθηκαν και έλαβαν μέρος σε αυτές τις εκδηλώσεις.

- **Ακόμη και εσείς σημειώνετε την απουσία τους!**

- Εννοείς από το Χάρβαρντ. Δεν θέλησαν οι ίδιοι να ανταποκριθούν. Λοιπόν, θέλω να τονίσω όμως το εξής: θέλω να αναγνωρίσουμε ότι το ΑΚΕΛ υπήρξε πρωτοπόρο σε αυτή την προσπάθεια της συμφιλίωσης, της επαναπροσέγγισης. Ενεργά πέρασε στην πάλη για να ξαναομιλήσουν οι δύο κοινότητες, να συ-

νενοηθούν, να συμφιλιωθούν και να δημιουργήσουν ένα κοινό μέλλον. Υπήρξε όντως, η πρωτοπόρα πολιτική δύναμη. Αλλά σήμερα, το 2002, νομίζω ότι αυτό το πράγμα έχει γίνει σχεδόν κοινή συνείδηση και είναι μια πολιτική που υιοθετείται από τη μεγάλη πλειοψηφία του κυπριακού λαού, και το λέω αυτό γιατί έχω δει με μεγάλη ευχαρίστηση την πρόοδο που έχει συντελεστεί και στο χώρο του ΔΗΣΥ, ο οποίος παλαιότερα υπήρξε μάλλον άφιλος απέναντι σε αυτή την πολιτική και τελευταία, τους τελευταίους ένα δυο μήνες, με μεγάλη χαρά βλέπω και την προσπάθεια που καταβάλλεται από πλευράς ΚΙΣΟΣ προς αυτή την κατεύθυνση.

- **Αναμένω με μεγάλη προσδοκία να δω την Καίτη Κληρίδη να μπορεί να μιλήσει σε ακροατήριο του ΔΗΣΥ για αυτό το θέμα. Γιατί ξέρουμε ότι δεν μπορεί.**

- Ωραία, για μένα είναι θετικό το γεγονός ότι μπόρεσε και η κα. Κληρίδη να δημιουργήσει μια ομάδα ανθρώπων οι οποίοι μέσα στο ΔΗΣΥ προωθούν αυτή την προσέγγιση και αυτή τη συμφιλίωση ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Να θυμίσω μόνο, ότι πριν από 10-15 χρόνια, ίσως αυτά τα πράγματα να ήταν ανήκουστα, να μην μπορούσε καν να το διανοηθεί κανένας. Και εγώ χαιρετώ ιδιαίτερα τη στάση την πρόσφατη του ΚΙΣΟΣ, το οποίο ανέπτυξε και ιδιαίτερα καλή σχέση, και αναπτύσσει, μαζί με το αντίστοιχο τουρκοκύπριακό κόμμα. Ακόμα, την περασμένη εβδομάδα είχαμε δει τις συναντήσεις εδώ και την εξαγομίζονται οι δύο κοινότητες, να συ-

Αρκάς ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Αργεντινή και Παγκοσμιοποίηση: Μανιφέστο Γυναικών

SAC - Sindicato de Amas de Casa, Santa Fe
17 Ιανουαρίου 2002

Μπροστά στην κατάρρευση της οικονομίας και της χώρας, εκατομμύρια Αργεντινοί κατέβηκαν στους δρόμους για να διαδηλώσουν και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους - βασικά ανθρώπινα δικαιώματα: τροφή, στέγη, παιδεία και εργασία. Ανάμεσά τους και στην πρωτοπορία, οι γυναίκες και τα κορίτσια δυναμικά και πρωτότυπα απαιτούν άμεση και ριζοσπαστική αλλαγή πορείας της χώρας και των θεσμών. Συνειδητοποιώντας την άμεση σχέση της κατάστασης στην Αργεντινή με τις πολιτικές της παγκοσμιοποίησης συμμετέχουν και στην Παγκόσμια Απεργία Γυναικών με κύριο στόχο το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα. Μια ανεξάρτητη μαζική οργάνωση γυναικών, η SAC (Sindicato de Amas de Casa de Santa Fe), με τα κατσαρολικά ως εργαλεία διαμαρτυρίας, ξεκίνησε τις ομώνυμες διαδηλώσεις "cacerolazos" από τις φτωχογειτονίες της πρωτεύουσας Σάντα Φε. Εμπυκνωμένες και από τις εκδηλώσεις συμπαραστάσης σε περισσότερες από 60 χώρες, από τη Γκουϊάνα μέχρι το Περού, από την Ινδία, την Ουγάνδα, την Ιρλανδία και την Ισπανία μέχρι τις ΗΠΑ και αποφασισμένες να παρέμβουν αποφασιστικά, οι γυναίκες της SAC έχουν καταρτίσει το Μανιφέστο Γυναικών, μετάφραση του οποίου δημοσιεύουμε πιο κάτω.

Ένας θάλασσας κατάλοιπος

Οι γυναίκες της Αργεντινής υψώνουν τη φωνή τους

Ενόψει της ολοένα αυξανόμενης και επιτεινόμενης σοβαρότητας της κατάστασης για το λαό μας, αισθανόμαστε ότι έχουμε την υποχρέωση να υψώσουμε τη φωνή μας και προτείνουμε:

ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Είμαστε γυναίκες που εργαζόμαστε εκτός σπιτιού και παίρνουμε τους χαμηλότερους μισθούς και γυναίκες που εργαζόμαστε στο σπίτι και δεν παίρνουμε μισθό.

Είμαστε γυναίκες που αναγκαζόμαστε να στείλουμε τις κόρες και τους γιους μας στις ουρές για σούπα γιατί δεν έχουμε τίποτα άλλο να τους δώσουμε να φάνε και γυναίκες που κάτι έχουμε ακόμα αλλά δεν ξέρουμε για πόσο ακόμα.

Είμαστε μπέρες παιδιών που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το σχολείο και γυναίκες παιδιών που έμειναν στο σχολείο αλλά τώρα εγκαταλείπουν τη χώρα γιατί η εκπαίδευση που πήραν δεν τους βοηθά να βρουν δουλειά.

Είμαστε γυναίκες που στεκόμαστε στις μακριές ουρές των νοσοκομείων από νωρίς το πρωί περιμένοντας το γιατρό, είμαστε μεγαλύτερης ηλικίας γυναίκες και συνταξιούχες που μπορεί να έχουμε κοινωνικές ασφαλίσεις αλλά που σήμερα είναι χωρίς αντίκρισμα γιατί το σύστημα οδηγήθηκε στη χρεωκοπία από τη μια κυβέρνηση μετά την άλλη.

Είμαστε γυναίκες που μεταναστεύσαμε από το εσωτερικό της χώρας ή άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής γιατί δεν είχαμε τι

να φάμε αλλά καταλήξαμε σε χειρότερη μοίρα, ακόμα πιο καταπιεσμένες, και ζούμε σε παραγκουπόλεις.

Είμαστε έφηβες που δεν θέλουμε να γίνουμε μπέρες τόσο νέες αλλά μας στερείται αυτή η επιλογή. Είμαστε ενήλικες γυναίκες που θέλουμε μια καλύτερη ζωή τώρα για μας και ένα καλύτερο αύριο για τα παιδιά μας. Και είμαστε μεγαλύτερης ηλικίας γυναίκες που μας εγκατέλειψαν λόγω ηλικίας αλλά έχουμε να φροντίσουμε τα εγγόνια μας γιατί δεν μπορούν να το κάνουν οι γονείς τους.

Είμαστε αγρότισσες που από τα παιδικά μας χρόνια δουλεύουμε τη γη, η οποία σήμερα ξεπουλιέται.

Είμαστε γυναίκες που ποτέ δεν είχαμε ο,τιδήποτε και γυναίκες με κάποιες οικονομίες στην τράπεζα αλλά που σήμερα θέλουν να μας κλέψουν.

Είμαστε γυναίκες που υπόκεινται στη βία μέσα και έξω από το σπίτι μας.

Είμαστε γυναίκες που υποφέρουμε από διακρίσεις λόγω του χρώματος μας, ή επειδή είμαστε οικιακές βοηθοί, ή επειδή εργαζόμαστε στη βιομηχανία του σεξ, ή λόγω των σεξουαλικών προτιμήσεών μας.

Είμαστε η κάθε μια κι όλες γυναί-

κες στη Σάντα Φε, Αργεντινή, Λατινική Αμερική ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΤΙΖΟΥΜΕ ΗΔΗ ΕΝΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΣΗΜΕΡΑ ΚΙ ΕΝΑ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΑΥΡΙΟ!

Θέλουμε μια διαφορετική ζωή για μας και τις οικογένειές μας, όπου οι προτεραιότητες είναι: η ευημερία του λαού παρά οι τσέπες των καπιταλιστών, η αξιοπρέπεια του λαού και η κοινωνική δικαιοσύνη παρά η φιλανθρωπία που δίνεται για πολιτική κατανάλωση, η ανάληψη ευθυνών παρά η διαφθορά. Γνωρίζουμε ότι αυτά είναι δυνατά.

Γ' ΑΥΤΟ, ΑΠΑΙΤΟΥΜΕ ΟΠΩΣ:

- Τα έσοδα από τα δικαιώματα εξαγωγής πετρελαίου δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για να σωθούν οι τράπεζες, ούτε και πρέπει η χώρα να συνάπτει πλέον άλλα διεθνή χρέη για το σκοπό αυτό.
- Οι τράπεζες, οι μεγάλες επιχειρήσεις και οι επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα πρέπει να αναγκαστούν να πληρώσουν τις εισφορές για τους εργοδοτούμενους τους, έτσι ώστε να χρηματοδοτηθεί η επαναδραστηριοποίηση της οικονομίας της χώρας.
- Φόροι πρέπει να επιβάλλονται μόνο στα είδη πολυτελείας.

ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΟΠΩΣ ΚΑΙ ΜΕ ΤΙΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΑΣΤΑΛΟΥΝ:

- Να εισαχθεί ανεργιακό επίδομα για τους άνεργους αρχηγούς οικογένειας, άνδρες και γυναίκες.
- Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στις γυναίκες για τα ωφελήματα που δίνονται μέσω σχεδίων απασχόλησης χωρίς να είναι αναγκασμένες να κάνουν κοινοτική εργασία ως προϋπόθεση, έτσι ώστε οι πιο φτωχές γυναίκες με πέντε, έξι ή περισσότερα παιδιά να μπορούν να τα φροντίζουν.
- Πρέπει να καταβάλλεται μισθός για εργασία φροντίδας αφού η φροντίδα ανθρώπων από γυναίκες και κορίτσια αποτελεί προτεραιότητα και πρέπει να αναγνωρίζεται και να αμοιβεται.
- Η κοινωνική και παραγωγική αξία των οικοκυρών πρέπει να αναγνωρίζεται μέσω καταβολής συντάξεων.
- Πρέπει να καταβάλλεται επίδομα για κάθε παιδί, το οποίο πρέπει να καταβάλλεται στη μητέρα για να διασφαλίζεται ότι ξεδεύεται για το παιδί.

ΑΠΑΙΤΟΥΜΕ ΕΠΙΣΗΣ ΟΠΩΣ:

- Επιστραφούν οι καταθέσεις μικρών αποταμιευτών - συχνά αυτές οι αποταμιεύσεις προέρχονται από την αποζημίωση για από-

λυση από την εργασία και η απόλεια τους καθιστά την κατάσταση εκείνων που δεν έχουν άλλους πόρους ακόμα πιο απελπιστική.

• Το ξεπούλημα της γης μικρών αγροτών πρέπει να ανασταλεί άμεσα - έχουν χρεωκοπήσει λόγω ψηλότοκων τραπεζικών δανείων και της υποτίμησης της αξίας των προϊόντων τους.

ΓΙΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΕΥΘΥΝΩΝ, ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΟΠΩΣ:

- Το Ανώτατο Δικαστήριο, που καλύπτει τη διαφθορά και παραβιάζει τα πιο βασικά συνταγματικά δικαιώματα των πολιτών, παραπεμφθεί σε δίκη.
- Οι οικογένειες των 35 ανθρώπων που δολοφονήθηκαν στα γεγονότα της 19 και 20 Δεκεμβρίου δικαιωθούν.
- Τα σχέδια απασχόλησης υποβληθούν στις μονάδες κοινωνικού ελέγχου αποτελούμενες από γυναίκες σε κάθε γειτονιά για να μην τύχουν πολιτικής εκμετάλλευσης από εκείνους που διαπραγματεύονται τις ανάγκες των φτωχών.

Προβάλλουμε αυτές τις ιδέες για μελέτη και εξέταση από όλες τις γυναίκες και προσκαλούμε την καθεμιά από σας να εκφράσετε τις απόψεις σας, να συζητήσετε, να διαφωνήσετε, να προτείνετε και να μην επιτρέψετε ξανά ποτέ σε άλλους να αποφασίσουν για το παιδί.

διάθεσή σας, ταχυδρομείο, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, τηλεφωνο, προφορικά.

Παρά το ότι πάντα συμμετείχαν οι γυναίκες σε μαζικούς αγώνες, από τις εξεγέρσεις των αυτόχθονων και σκλάβων την εποχή της (Ισπανικής) κυριαρχίας μέχρι το κίνημα των μητέρων κατά τη δικτατορία, μέχρι τις σημερινές διαδηλώσεις "κατσαρολικών" (cacerolazo), ουδέποτε εισακουστήκαμε και οι απαιτήσεις μας αγνοούνταν στο όνομα "πιο επείγουσων αναγκών". Άλλες γυναίκες στη Λατινική Αμερική και στον κόσμο διαδηλώνουν με τα κατσαρολικά τους όχι μόνο για υποστήριξη του Αργεντινού λαού αλλά και για τις ίδιες, γιατί πέρα από τις συνθήκες και ιδιαίτερες κάθε χώρας, εμείς οι γυναίκες έχουμε ανάγκες και απαιτήσεις που μας ενώνουν ως αδελφές.

Η δύναμη μας βρίσκεται στην αυτονομία μας, σε κανένα δεν θα επιτρέψουμε να μας υπαγορεύσει τι να σκεφτούμε ή τι να κάνουμε. Γνωρίζουμε τις ανάγκες τις δικές μας και των οικογενειών μας, γι' αυτό ενωμένες θα βρούμε τους τρόπους για να κτίσουμε μια χώρα κι ένα κόσμο που ξεκινά με τις ανάγκες των ανθρώπων κι όχι με την απληστία των επιχειρήσεων. Ας προσπίσουμε, με όλη την ενέργεια, την ευφροσύνη και το πάθος μας ως γυναίκες, την αξιοπρέπεια και το μέλλον που αξίζουμε. Ανταποκριθείτε σ' αυτό το κάλεσμα και καλέστε κι άλλες γυναίκες να ενωθούν μαζί μας. Πρέπει να υψώσουμε τη φωνή μας για να ακουστούν οι προτάσεις μας σε κάθε γειτονιά, σε κάθε χωριό, σε κάθε πόλη...

Προσκαλούμε την καθεμιά από σας να εκφράσετε τις απόψεις σας, να συζητήσετε, να διαφωνήσετε, να προτείνετε και να μην επιτρέψετε ξανά ποτέ σε άλλους να αποφασίσουν για μας.

Ένας θλιβερός κατάλογος

Του Ιωσήφ Παγιάτα

Στο περασμένο τεύχος είχαμε παρουσιάσει δεκαπέντε από τις σημαντικότερες περιπτώσεις αμερικανικών επεμβάσεων στο εξωτερικό, που στόχο είχαν την πτώση των κυβερνήσεων που δεν ήταν αρεστές στις ΗΠΑ ή την μη ανάρρηση στην εξουσία κυβερνήσεων που δεν εξυπηρετούσαν τα δικά τους συμφέροντα. Ωστόσο, ο κατάλογος των αμερικανικών επεμβάσεων -με την ευρύτερη σημασία του όρου- στο δεύτερο ήμισυ του περασμένου αιώνα, είναι πολύ μεγαλύτερος και ούτε λίγο ούτε πολύ αφορά σε εβδομήντα τόσες περιπτώσεις που θα μπορούσε κάποιος να διακρίνει σε:

- αποσταθεροποίηση κυβερνήσεων
 - στρατιωτική παρουσία/κατοχή
 - στήριξη πραξικοπημάτων
 - στήριξη καταπιεστικών, ακροδεξιών, μη δημοκρατικών καθεστώτων.
- Κατά την άποψή μου, όλες αυτές οι επεμβάσεις δείχνουν τις συντεταγμένες μέσα στις οποίες κινείται η αμερικανική εξωτερική πολιτική, που παλαιότερα είχε ως κύριο άξονα «την καταπολέμηση του κομμουνισμού», ενώ σήμερα καλυπτόμενη κάτω από τον μανδύα της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έχει ως στόχο τον έλεγχο των πετρελαϊκών αποθεμάτων και τη διατήρηση της μονοκρατορίας των

ΗΠΑ. Αν και για μεγάλο διάστημα πιο πολύ το «ενδιαφέρον» των Αμερικανών είχε επικεντρωθεί στη Νότια Αμερική και κατά δεύτερο λόγο την Ασία, τις προσοχές τους δεν διέλαθαν η Αφρική ή και χώρες της Νότιας Ευρώπης. Οι από αέρος βομβαρδισμοί ξεκίνησαν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αρχίζοντας το '45 από τη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι, όπου υπήρξαν σχεδόν 300 χιλιάδες νεκροί και συνεχίζονται μέχρι σήμερα με τους βομβαρδισμούς του Αφχανιστάν και κατά καιρούς και του Ιράκ. Μεσολάβησαν η Κορέα 1950-53, το Βιετ Ναμ 1965-73 με σχεδόν 3 εκατομμύρια νεκρούς από τους οποίους 58 χι-

Πολύ μεγαλύτερος είναι ωστόσο ο κατάλογος στήριξης ακροδεξιών καταπιεστικών καθεστώτων καθώς και η συντήρηση αντιδημοκρατικών κυβερνήσεων.

λιάδες Αμερικανοί, το Λάος 1965-73, η Κούβα 1961, η Καμποτία το 1969 και το Ιράκ το 1991 και εντεύθεν, όπου σκοτώθηκαν 250 χιλιάδες άνθρωποι και στη συνέχεια άλλο μισό εκατομμύριο -κυρίως παιδιά- που έχασαν τη ζωή τους και ακόμη τη χάνουν λόγω των κυρώσεων που επεβλήθηκαν στη χώρα. Επίσης το Σουδάν, όπου το 1998 καταστράφηκε το εργοστάσιο φαρμακευτικών προϊόντων Al Smifa, η Λιβύη το 1996 όταν σκοτώθηκε και η μικρή κόρη του Γκαντάφι και φυσικά το 1999 η Γιουγκοσλαβία, όπου χρησιμοποιήθηκαν βόμβες απειμπλουτισμένου ουρανού και σκοτώθηκαν γύρω στις 4 χιλιάδες άτομα. Στις από ξηράς εισβολές θα μπορούσε κανείς να συμπεριλάβει τη Γουατεμάλα το 1954 και 1966-7, τη Γκρενέτα στην Καραϊβική το 1983, όταν ανατράπηκε η αριστερή εκλεγμένη κυβέρνηση, το Λίβανο το 1958 και το 1982-84,

όταν υποστηρίχθηκαν οι Φαλαγγίτες και έγιναν οι σφαγές των προσφύγων στους καταυλισμούς της Σιάμρα και της Σιατίλα. Τη Δομινικανή Δημοκρατία το 1965 και τον Παναμά το 1989, όταν σκοτώθηκαν αρκετοί πολίτες. Όσον αφορά τις προσπάθειες αποσταθεροποίησης κυβερνήσεων με την υποστήριξη τρομοκρατών, μισθοφόρων ή ανταρτών, θα μπορούσε να αναφέρει κανείς την Κούβα, 1959-61, το Αφχανιστάν 1978-90, όταν εστηρίζοντο και εβοηθούντο οι Ισλαμιστές/ Φαντασμαλιστές εναντίον του Νατζιμπουλλάχ και των Σοβιετικών. Τη Μοζαμβίκη, 1975-91 και την Αγκόλα, επίσης 1975-91, όταν οι Αμερικανοί στήριζαν και χρηματοδοτούσαν τα από το ρατσικό καθεστώς της Νότιας Αφρικής υποστηριζόμενα δεξιόφρονα καθεστώτα του RENAMO και της UNITA του Σαβίμπι. Ακόμη, τη Νικαράγουα 1979-91, όταν στή-

ριζαν τους «Κόντρας» που μάχονταν εναντίον των Σανπνίστας, τη Χιλή 1970-73 (σαμποτάζ, δημιουργία αναταραχής), την Αιθιοπία 1974-91, την Καμποτία 1975-91 (περίπτωση Πολ-Ποτ).

Σε στρατιωτικές επιχειρήσεις ενεπλάκησαν επίσης οι Αμερικανοί στις περιπτώσεις της Ν.Κορέας και των Φιλιππινών, 1945 και εντεύθεν, του Ν.Βιετνάμ 1954-73, της Σομαλίας 1992-94.

Υποστηρίχθηκαν επίσης τα πραξικοπήματα στο Ιράν, το 1953, στην Ινδονησία το 1966 με 50 χιλιάδες νεκρούς στη συνέχεια και στη Χιλή το 1973 με 5 χιλιάδες θύματα, που συνοδεύθηκαν βεβαίως με έντονη καταπίεση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα αντίστοιχα της Ελλάδας και της Κύπρου δεν τα μηχανεύθηκαν προφανώς οι Αμερικανοί, αν και στη συνέχεια έτυχαν της επιδοκίμασής τους ή στην καλύτερη περίπτωση ο ρόλος τους ήταν σκοτεινός.

Πολύ μεγαλύτερος είναι ωστόσο ο κατάλογος στήριξης ακροδεξιών καταπιεστικών καθεστώτων καθώς και η συντήρηση αντιδημοκρατικών κυβερνήσεων: στην Ονδούρα 1950-90, στο Σαλβαδόρ (75 χιλιάδες νεκροί), τη Γουατεμάλα 1953, την Αιτή 1945 και εντεύθεν, όπου στήριχθηκε το περιβόητο καθεστώς Duvalier του Ραρα Δοκ, στη Βενεζουέλα/ Κολομβία/ Βραζιλία/ Αργεντινή/ Ουρουγουάη/ Παραγουάη (περίπτωση Στραίσερ)/ Χιλή (περίπτωση Πινοσέ)/ Βολιβία/ Περού, όπου για σχεδόν τέσσερις δεκαετίες η CIA χρηματοδοτούσε και εκπαιδεύεε αποσπάσματα θανά-

Ωστόσο, είναι ο κατάλογος χαρακτηριστικός του πλαισίου στο οποίο κινήθηκαν οι ΗΠΑ στο δεύτερο μισό του περασμένου αιώνα και ακόμα συνεχίζουν δυστυχώς, σε μια προσπάθεια υποκατάστασης του βρετανικού ιμπεριουμ με το αμερικανικό.

του, που είχαν ως αποτέλεσμα την απώλεια ζωής ή «εξαφανίσεων» χιλιάδων ατόμων, μεταξύ των οποίων συνδικαλιστές, παπάδες, καλόγριες, κατά κύριο λόγο σοσιαλιστές και κομμουνιστές. Αλλά πέρα από τη Νότιο Αμερική, όπου με την ανοχή και τη στήριξη των Αμερικανών οι δικτατορίες «άνθισαν» για δεκαετίες, ο κατάλογος θα μπορούσε να εμπλουπιστεί και με τις παρακάτω χώρες: Ιράν 1953-79 (στήριξη του καθεστώτος του Σάχη Ρεζά Παχλεβί), Ιράκ 1979-90 (συμπεριλαμβανομένου και του Σαντάμ Χουσείν πριν αποφασίσει να εισβάλει στο Κουβέιτ και θέσει έτσι σε κίνδυνο μεγάλα πετρελαϊκά αποθέματα), Αίγυπτος 1973, Μαρόκκο, Ζαΐρ, 1960 και εντεύθεν (στήριξη Μομπούτου). Στον κατάλογο θα μπορούσαν ακόμη να προστεθούν η Ν.Αφρική του Απάρτχάιντ 1940-90, η Ροδεσία 1940-79, η Κένυα 1960, η Σομαλία 1975, το Μαλάουϊ 1960, η Θαϊλάνδη 1945, η Ν.Κορέα 1945. Ακόμη η Ισπανία 1945-76 (ανοχή στον Φράνκο), Πορτογαλία 1945-74 (ανοχή στους Σαλαζάρ-Καετάνο), Τουρκία (δεκαετία του 40

και εντεύθεν) όπου επεδείχθει ανοχή στην καταπίεση των Κούρδων και την εισβολή στην Κύπρο, Ταϊβάν 1949, Φιλιππίνες (στήριξη Μάρκος), Σ.Αραβία μέχρι σήμερα, όπου στήριζε το αυταρχικό/απολυταρχικό καθεστώς του Φαχτ, Πακιστάν 1950 και εντεύθεν, Ελλάδα 1967-74 (στήριξη συνταγματάρχων), Ινδονησία 1966 μέχρι πρόσφατα που στήριζόταν ο Σουχάρτο και γινόταν ανεκτή η κατοχή του Α.Τιμόρ, Μαλαισία, Κουβέιτ, Παναμάς 1940-90 (συμπεριλαμβανομένου και του καθεστώτος Νοριέγα πριν ο τελευταίος απαχθεί και μεταφερθεί στις ΗΠΑ), Νικαράγουα 1945-79 (στήριξη καθεστώτος Σομόζα). Στον κατάλογο περιλαμβάνεται και το γειτονικό μας Ισραήλ, όχι για το καθεστώς του που σίγουρα είναι δημοκρατικό αλλά για την απάνθρωπη συμπεριφορά και καταπίεση της οποίας τυγχάνουν οι Παλαιστίνιοι και για τα οποία τίποτε ή πολύ λίγα κάνουν οι Αμερικανοί. Πρόκειται για ένα εντυπωσιακό αλλά συνάμα θλιβερό και κουραστικό κατάλογο, όπου και μόνο η αναφορά σε ονόματα όπως των

Μομπούτου, Στραίσερ, Φράνκο, Σαλαζάρ, Duvalier, Πινοσέ, Μάρκος, Σομόζα, Πολ-Ποτ, φέρνουν στη μνήμη ενέργειες και καθεστώτα για τα οποία δεν μπορεί να σεμνύνεται η ανθρωπότητα και ακόμη λιγότερο οι ΗΠΑ. Ωστόσο, είναι ο κατάλογος χαρακτηριστικός του πλαισίου στο οποίο κινήθηκαν οι ΗΠΑ στο δεύτερο μισό του περασμένου αιώνα και ακόμα συνεχίζουν δυστυχώς, σε μια προσπάθεια υποκατάστασης του βρετανικού ιμπεριουμ με το αμερικανικό.

Ακόμα δίνει ο κατάλογος μια αίσθηση του μεγέθους και της διάρκειας της καταπίεσης που υπέστησαν κάποιοι λαοί στο παρελθόν ή που κάποιοι άλλοι υφίστανται ακόμη, όπως για παράδειγμα οι Παλαιστίνιοι των οποίων το δράμα δεν μας συγκινεί δυστυχώς, και βρισκόμαστε μόλις 150 μίλια μακριά τους.

Δείχνει επίσης ο κατάλογος πόσο τα συμφέροντα των λαών καταπατούνται θυσιάζόμενα στα συμφέροντα των ισχυρών. Πιο πολύ της υπερατλαντικής δύναμης, που είτε μέσα από κάποιους οργανισμούς (Διεθνής Τράπεζα, Ι.Μ.Φ., ΟΗΕ, ΝΑΤΟ) μερικές φορές είτε αποκάλυπτα άλλες φορές, ενεργεί κατά το δοκούν έχοντας ουσιαστικά εξασφαλίσει την ανοχή, της σίγουρα πιο ευαίσθητης στα ανθρώπινα δικαιώματα Ευρώπης. Μιας Ευρώπης όμως που η σχετική λιγότερο ισχυρή οικονομία της και η εξάρτησή της ασφάλειάς της από το ΝΑΤΟ, δεν της επιτρέπουν να διαδραματίσει ρόλο ανάλογο του πολιτισμού της, των διδασμάτων της Γαλλικής Επανάστασης και του Διαφωτισμού.

Μαρία Δαμανάκη Το Θηλυκό Πρόσωπο της εξουσίας

Τα προσωπικά βιώματα της συγγραφέως αποτελούν δείγμα παρακαταθήκης, εμπειριών, δοκιμασιών και προσδοκιών για να μετατραπεί η πολιτική σε ζήτημα ουδέτερο και άφυλο.

Η ιστορική σύνδεσή της με την πολιτική αρχίζει με τη διαπίστωση ότι αποτελούσε προσωπική υπόθεση σε μια αδήριτη ανάγκη να εκδηλωθεί η γυναικεία διαφορετικότητα, η έκφραση της προσωπικής ιδιαιτερότητας του καθενός και της καθημίας που η κλασική κομματική ανάλυση και το κατεστημένο ισσπέδωναν.

Η γυναίκα κατακτώντας την αυτοσυνείδηση και την αυτοεκτίμηση της θα συμβάλει ενεργά στην πολιτική. Μέσα από το φεμινιστικό λόγο θα αποκαλύψει την "αναπηρία του συστήματος", ιδεών και θεωριών που με παρηγορία πρυτάνευαν στα καταστατικά των κομμάτων και που ταυτόχρονα απέκλειαν το ατομικό, το διαφορετικό και το ιδιαίτερο, ενώ συνάμα διαχώριζαν τη δημόσια και την ιδιωτική ζωή των ανθρώπων όπως αυτά βολεύονταν. Δύο εκφράσεις της Μαρίας Δαμανάκη περιλαμβάνουν πραγματικές αλήθειες, αποτελέσματα του αποκλεισμού της γυναικείας διαφορετικότητας και του έργου που θα μπορούσε να παραχθεί.

"Η προσωπική αυτοσυνείδηση είναι η ανθρώπινη ανάγκη του σήμερα".

"Σε μια εποχή απόλυτου πραγματισμού οι ιδέες εκδικούνται με την απουσία τους".

Τέσσερις λόγοι για τους οποίους η πολιτική έχει φύλο ανδρικό :

1. Ιστορικοί (αρκεί να αναλογισθεί κανείς πότε η γυναίκα αναμειγνύεται στα κοινά και από πότε αρχίζει να ψηφίζει).
2. Κοινωνικοί (η δόμηση της κοινωνίας, η κατηγοριοποίηση των ανθρώπων σε τάξεις, η αξιολόγηση του ανώτερου και κατώτερου στοιχείου και η έμφαση που δίδει στο φύλο).
3. Πολιτισμικοί (η κουλτούρα, τα έθιμα, οι παραδόσεις, η παιδεία, κλπ χειραγωγούν, καθορίζουν και εξαναγκάζουν κώδικες συμπεριφοράς στις γυναίκες).
4. Προσωπικοί (η δεξιά φεμινίστρια βλέπει τη δημοκρατία ως μέσο ίσων ευκαιριών, η αριστερή ψάχνει τη διαφορετικότητα που πηγάζει μέσα από το φύλο, οι δε ριζοσπάστριες επιδιώκουν μετασχηματισμό του συστήματος και όχι ενσωμάτωσή του).

Στη δεκαετία του '60 ο φεμινισμός αναζωπυρώνεται στον Ελλαδικό χώρο, ενώ μετά τη δικτατορία αναδεικνύεται σε ζήτημα που αφορά όλα τα κόμματα. Οι λόγοι αποκρκατάληπτα υστερόβουλοι, είχαν σαν αποτέλεσμα να προκύπτει ανάγκη συσσώρευσης ψήφων και όχι ανάδειξης των ιδιαιτεροτήτων του γυναικείου φύλου. Στον αριστερό κυρίως χώρο το γυναικείο ζήτημα θεωρείτο αγωγός για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης. Διακρίνεται η θυματοποίηση του γυναικείου φύλου, η υποβάθμιση της διάκρισης των δύο φύ-

λων και η επικέντρωση του ενδιαφέροντος στη διάκριση της εργατικής τάξης με την καπιταλιστική τάξη (η κλασική μαρξιστική θεωρία δεν χώραγε την ιδιαιτερότητα των γυναικών, σ.35).

Με λίγα λόγια ο κομμουνισμός πρότεινε την ανατροπή του καπιταλιστικού συστήματος, το οποίο θεωρούσε υπεύθυνο για την καταπίεση αρχικά της εργατικής τάξης και έπειτα των γυναικείων ιδιαιτεροτήτων. Η πραγματικότητα αποκρυσταλλώνεται μέσα από την ιστορική συνδρομή του φεμινισμού που θα ερεθίσει το ξάνοιγμα της γυναίκας στο δημόσιο (τότε απαγορευμένο) πεδίο και να διαμορφώσει τη δική της συνειδητή πορεία (όπως άλλωστε επιχειρήσε και η συγγραφέας).

Η δεκαετία του '70 και έπειτα του '80 θα αποδείξει ότι οι νέες ιδέες προκαλούν αντιδράσεις. Προβάλλονται τότε ιδέες για αναθεώρηση: α) της σχέσης δημόσιου-ιδιωτικού και β) της ανακατανομής του χρόνου ανάμεσα στα δύο φύλα. Ιδέες που όσο πιο νωρίς γίνουν αποδεκτές τόσο πιο γρήγορα θα λυθούν προβλήματα που ταλανίζουν την ανθρωπότητα.

Η δημοκρατία δεν εφαρμόζεται αξιοκρατικά. Υπάρχει δημοκρατικό έλλειμμα που αναδεικνύει παντοδύναμους κομματικούς μηχανισμούς και ισσπέδώνει τη γυναικεία διαφορετικότητα. Ένα σύστημα που τα ίδια τα κόμματα αποτελούν αντανάκλαση της κοινωνικής πραγματικότητας. Μια βασι-

κή πτυχή και μηχανική διαδικασία της αναπαραγωγής του κατεστημένου και των παραδόσεων ήταν και η διατήρηση της ανδρικής ηγεμονίας. Συνεπώς η ισσημία των φύλων στα κόμματα ήταν ανύπαρκτη. Η όλη φιλοσοφία εδραζόταν στην υιοθέτηση από τις γυναίκες του ανδρικού κώδικα συμπεριφοράς ώστε να υπομηθεί η διαφορετικότητά τους και να αλλοτριωθεί, πράγμα το οποίο θα υλοποιούταν μέσα από ένα "παντοδύναμο σύμπλεγμα αξιών και κανόνων", χειραγωγημένο από ανδρικούς μηχανισμούς. Η συμμετοχή των γυναικών στην εξουσία ήταν εξαρτημένη από το μέτρο της συνειδητής αποστασιοποίησης από τους γυναικείους προβληματισμούς, δηλαδή του φεμινισμού και της υιοθέτησης του ανδρικού κώδικα συμπεριφοράς προκειμένου να επιβιώσουν. Διαφορετικά θα ανημετώπιζαν την περιθωριοποίηση, τον απομονωτισμό και την καταδίωξη.

Η παρουσία των γυναικών στα κόμματα ερμηνεύεται μέσα από τέσσερις πιθανούς τρόπους συμπεριφοράς :

- α) Ενσωμάτωση και αποδοχή του κατεστημένου χωρίς επιδίωξη αλλαγών
- β) Διατήρηση φεμινιστικών αρχών και προσπάθεια αλλαγής του κατεστημένου ("σπάσιμο του φραγ-

μού της ανδρικής κομματικής κυριαρχίας" - σ. 67, απόρριψη ανδρικού κώδικα συμπεριφοράς και μέρος των παραδοσιακών, μαρξιστικών θεωριών και επικέντρωση στη γυναικεία διαφορετικότητα και στη σημασία του φύλου τους).

γ) Ανέλιξη σε ψηλά αξιώματα και αποστασιοποίηση από τα γυναικεία ζητήματα.
δ) Αποχώρηση.
Η γυναίκα λοιπόν προσπαθούσε είτε με μερική απόρριψη του κατεστημένου ή με ήπια πολιτική διπλωματικών ελιγμών να παρεισφρύει στους ανδροκρατούμενους κόλπους της γυναικείας ιδιαιτερότητας. Η αίσθηση της αδικίας αποτέλεσε τη συνδετική ουσία για να αναπτυχθεί η αλληλεγγύη μεταξύ των γυναικών. Μια ένωση που έπρεπε να στηριχθεί στην αποδοχή από τις ίδιες τις γυναίκες η διαφορετικότητα του φύλου τους. Η γυναίκα όμως ενώ απόκτησε δικαιώματα δεν μειώθηκαν οι υποχρεώσεις της. Οι αλλαγές που γίνονται στο δημόσιο χώρο δεν έχουν εισχωρήσει στον ιδιωτικό, με αποτέλεσμα ο ρόλος της γυναίκας στον ιδιωτικό χώρο να παραμένει αναλλοίωτος. Η αποθυματοποίηση της γυναίκας οδήγησε αναπόδραστα στην αντιμετώπιση των εξουσιαστικών δομών και στην ανάγκη κατάκτησης αυτών. Ο αναβαθμισμένος γυναι-

Η γυναίκα προσπαθούσε είτε με μερική απόρριψη του κατεστημένου ή με ήπια πολιτική διπλωματικών ελιγμών να παρεισφρύει στους ανδροκρατούμενους κόλπους τις γυναικείες ιδιαιτερότητες.

κείος ρόλος γνώριζε ότι αντιμετώπιζε ένα ανδρικό στο φύλο πολιτικό ιστορικά κατασκευασμένο σύστημα. Είναι εδώ που συμφωνώ με την άποψη της συγγραφέως ότι επιβάλλεται η χρήση διορθωτικών μέτρων για την αναβάθμιση της θέσης της γυναίκας για να ξεπεραστεί όπως πολύ εύστοχα αναφέρει η "κρίσιμη μάζα" και να εξισωθεί το θηλυκό πρόσωπο με το ανδρικό στα κέντρα λήψης αποφάσεων (χρήση ποσοτώσεων, σ.83). Η γυναικεία διαφορετικότητα είναι συμβατή (πιστεύω φυσικό φαινόμενο) με τη διεκδίκηση ή την ταύτιση της εξουσίας, πράγμα που επιτάσσεται να γίνει συνείδηση με το ανδρικό φύλο.

Η παρουσία των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων δίνει από μόνη της αξιολογη προσφορά στον πολιτικό βίο. Οι ρόλοι μετασχηματίζονται και η γυναίκα διεκδικεί και απαιτεί. Επιβάλλεται όμως η δράση των γυναικών να είναι μαζική και συλλογική προκειμένου αυτές να είναι ισχυρές. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να ενδύσονται και να αφομοιωθούν από την ανδρική κουλτούρα. Στην προσπάθειά τους να αποδείξουν ότι είναι καλύτερες να μη γίνουν όπως τους άντρες λησμονώντας έτσι το φύλο τους και απέχοντας έτσι από την προβολή των ιδιαιτεροτήτων του φύλου τους. Αυτό που χρειάζεται είναι ίση κατανομή του χώρου στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Δεν πρέπει να υπάρχει αποκλειστικότητα σε ανδρικά ή γυναικεία ζητήματα όσον αφορά την οικογένεια, την πολιτική, την κοινωνία κλπ. Αυτό που οι γυναίκες πολεμούν είναι "η συνί-

θεια των αιώνων", το κατεστημένο και το στερεότυπο, αυτό που οι άνδρες θέλουν να θεωρείται φυσιολογικό.

Η επιβίωση των γυναικών στην κορυφή της εξουσία είναι αποτέλεσμα παραμέτρων όπως για παράδειγμα της διατήρησης και της επιβίωσης, της αποφυγής δημιουργίας εχθρών (ανοικτή σύγκρουση), της κλιμακωτής αλλαγής και των ήπιων - ρεαλιστικών (φαινομενικά εύκολα αποδεκτών) προτεινόμενων μετασχηματισμών.

Η γυναίκα στη δημόσια ζωή αγωνίζεται πιο σκληρά για να γίνει αποδεκτή. Απαραίτητη προϋπόθεση η κατοχή γνώσης και έπειτα η διάλυση του φραγμού που τροφοδοτείται από το κατεστημένο. Πρέπει να αγωνιστεί για τη διατήρησή της, να προσέξει το κοινωνικό της προφίλ και να διατηρήσει το ρόλο της στον ιδιωτικό τομέα αποδεκτό και επιτυχημένο. Οι υποχρεώσεις της στην οικογένεια δε μειώνονται, αντίθετα πολλές φορές οι γυναίκες γίνονται αποδέκτες επικρίσεων.

Η γυναίκα, όπως πολύ καλά τονίζει η συγγραφέας, στερείται το δικαίωμα στην ελεύθερη ερωτική επιλογή, αντίθετα παίρνει το στίγμα της χωρισμένης (σ. 107). Πράγμα που δίνει τροφή για επικρίσεις και στην επαγγελματική της ζωή. Αυτό που πραγματικά δημιουργεί προβληματισμό είναι η παραδοχή ότι πολλές γυναίκες δεν επιλέγουν ελεύθερα το ρόλο τους τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο χώρο με αποτέλεσμα να υποβάλλονται (ακούσια) σε ορισμένους κώδικες συμπεριφοράς. Η ανακατανομή του χρόνου εργασίας και προσφοράς,

Μαρία Δημαράκη Το Όπλο της εξουσίας

...ήταν οι γυναίκες που από το 1974 έπαιξαν το παιχνίδι της αντιστάσεως εναντίον του καθεστώτος των Κωνσταντίνων. Η αντιστάση αυτή ήταν η βάση της επανάστασης του 1974. Η αντιστάση αυτή ήταν η βάση της επανάστασης του 1974. Η αντιστάση αυτή ήταν η βάση της επανάστασης του 1974.

υποχρεώσεων και δικαιωμάτων θα συμβάλει στη δημιουργία συνθηκών που η συμβίωση άνδρα-γυναίκα θα είναι αποδεσμευμένη από κοινωνικούς καταναγκασμούς, αναχρονιστικά κατεστημένα και στερεότυπα. Τότε ο άνδρας και η γυναίκα θα επιδοθούν σε ένα συνειδητό αγώνα βελτίωσης της ζωής τους και όχι σε μια κούρσα ανταγωνισμού.

μάχη ιδεών, πρέπει να εξετάζει την ολόπλευρη και όχι τις διακρίσεις που παράγονται και ισχυροποιούνται μέσα από τις γραφειοκρατικές δομές των κομμάτων.

τη συνείδηση των ανθρώπων και διαβρώνουν τον πολιτισμό, θα έχει ως αποτέλεσμα την απαλοιφή των διακρίσεων, την ενίσχυση για ισότητα και δικαιοσύνη και οπωσδήποτε την ευημερία του ανθρώπινου γένους.

Η βασική προσφορά του φεμινισμού είναι η ανάδειξη της αναπηρίας των θεσμών, της δημόσιας ζωής, του δημοκρατικού ελλείμματος...

- Λόγοι που χρειάζεται να υπάρχει ο γυναικείος πολιτικός λόγος:
- Η δημοκρατία που βιώνουμε παρουσιάζει έλλειμμα, είναι ανδρικό κατασκεύασμα και δεν καλύπτει τις γυναικείες ιδιαιτερότητες.
- Απορρέει νέος τρόπος αντίληψης και εφαρμογής του συστήματος.
- Η εξουσία και η δημόσια ζωή απαιτούν μετασχηματισμό και ίσο μέρισμα ανάμεσα στα δύο φύλα, με επιφύλαξη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (π.χ. βιολογικές και κοινωνικές τους ανάγκες).
- Αποκέντρωση της υφιστάμενης ανδρικής ισχύος.
- Ανακατανομή πόρων, εργασίας και επαναπροσδιορισμός ρόλων.
- Εναλλαγή στα πολιτικά-δημόσια αξιώματα.
- Έκφραση διαφορετικών ιδεών, απόψεων και αντιλήψεων πέρα από τον ανδροκρατούμενο λόγο (όχι αναπαραγωγή του ανδρικού λόγου).
- Ανάγκη αντικατάστασης του ανδροκρατούμενου μοντέλου με το μοντέλο της συντροφικότητας.
- Προβολή της γυναικείας διαφορετικότητας.
- Παραγωγή νέων ιδεών, αντιλήψεων και αναδόμηση των θεσμών που τα συντηρούν.
- Νέες αντιλήψεις: η πολιτική είναι

Η βασική προσφορά του φεμινισμού είναι η ανάδειξη της αναπηρίας των θεσμών, της δημόσιας ζωής, του δημοκρατικού ελλείμματος, ο μετασχηματισμός των παραδοσιακών αξιών στην εργασία, στην κατανομή του χρόνου, στην πολιτική, στην κουλτούρα της καθημερινότητας κλπ.

Η συνειδητοποίηση ότι η διάκριση στο χρώμα της φυλής, στο ζήτημα των θρησκευτικών επιλογών, της εθνικότητας, των σεξουαλικών προτιμήσεων και στο φύλο αποτελούν αναχρονιστικές αντιλήψεις που μόνο εκμαυλίζουν

Το κείμενο του Κωνσταντή Σιδώνη επιχειρεί τη διατύπωση μιας εκ θεμελίων κριτικής επανερμηνείας της Ελλαδοκεντρικής αντίληψης του κυπριακού είναι, όπως την εξέφρασε το ιερό τέρας της Ελληνικής λογοτεχνίας ο Γιώργος Σεφέρης

Το κείμενο είναι εικονογραφημένο με σκίτσο του Α. Φασιανού από το βιβλίο "Καβάρης - ποιήματα"

Μέσα από το βλέμμα του Ελλαδικού Μοντερνισμού: Η Κύπρος και ο Συνταγματικός Καβάφης

Α' μέρος

Του Κωσταντή Σιδώνα

Αυτή η εργασία εισαγείται μια επανανάγνωση των κυπριακών στιγμών του κορυφαίου εκπροσώπου του ελλαδικού μοντερνισμού μέσα από την εμπειρία της διασποράς¹, μέσα δηλαδή από εκείνο το λεγόμενο Καβαφικό φάσμα που υποδηλώνει παρακμή εξώγαμων ανατολικο-μεσογειακών ελλητισμών, καθώς και μια εθνοφυλετική νοθεία που φαίνεται να είχε προκαλέσει στον Σεφέρη ένα ελαφρώς ασυνείδητο υπαρξιακό ρήγμα. Θα προσπαθήσω να διαπραγματευτώ ευδιάκριτα στοιχεία αυτού που πρέπει να ονομασθεί «φοινικικό άγχος» μέσα στην ποιητική δίνη του αρρενοφυλετικού φαντασιώδους του Σεφέρη, στοιχείο το οποίο δεν έχει επαρκώς αναδειχθεί από το συνολικό corpus της κριτικής που κανονικοποίησε και πολύ περισσότερο εξάγγισε τη σχέση του με την Κύπρο. Επομένως, η ερμηνευτική συμπεριφορά αυτού του κειμένου, τονίζει εκ προθέσεως την εξάρτηση του ελλαδικού μοντερνισμού του Σεφέρη από το απειλητικό σύνδρομο των εξουθενωμένων περιφερειακών ελλητισμών. Παραπέρα, θ' αναζητήσει την επαναδιατύπωση της σχέσης ανάμεσα σ' ένα αυτονόητο ελλαδισμό και στο λανθάνον νόημα του όπως αυτό επενδύεται στην κυπριακή μαρτυρία του ποιητή σεβόμενη θεμελιικά κριτήρια νομιμότητας αυτής της ερμηνείας.

ελπιζοντας σε τελευταία ανάλυση ότι αυτό θα συμβάλει στην διαδικασία αυτεπίγνωσης των ηθικών και πολιτικών διακυβευμάτων που εμπλέκονται στην αισθητική σχέση μεταξύ ελλαδισμού και ανατολικομεσογειακού κυπριατισμού. Ο τελευταίος γίνεται κατανοητός από το παρόν κείμενο ως ηθικοπολιτικό μόρφωμα αποκλίσεων το οποίο αγκαλιάζει (ενσυνείδητα ή ασυνείδητα) παραβατικές, ταραχοποιούσες και εξεγερσιακές εμπειρίες ταυτότητας και διαφορές χωρίς καταληκτικό τέλος και προσδοκίες ιεραρχικής εθνο-κρατικής οργάνωσης. Επικαλούμαι αυτή την εμπειρία αποστασίας για να παραβώ την προφάνεια του ελλαδοκεντρικού ιδεολογήματος ως εκείνου του παραμορφωτικού βλέμματος που ελέγχει, χρησιμοποιεί και σημασιολογεί την κυπριακή διασπορά με ρητορικά ή άλλα μέσα επιτήρησης. Αμφισβήτηση της προφάνειας ενός ετεροφύλου ελλαδοκεντρισμού θα σήμαινε τουλάχιστον αν μη τίποτ' άλλο επιστροφή του βλέμματος από την θεωρητική γωνία των ιθαγενοποιημένων. Ίσως ακόμη να σήμαινε κάποιου είδους αποσταθεροποίηση των ρητορικών δομών ελλαδοσκοπής της Κύπρου, εκείνης δηλαδή της έντεχνης παραμορφωτικής elocutio η οποία ευεργετούμενη από τον πνευματικό μεταπρατισμό των Κυπριωτών, ανακαλύπτει πάντοτε «περισσότερη Ελλάδα»

¹ Ο όρος διασπορά χρησιμοποιείται στο κείμενο και ως μεθοδος προβληματοποίησης της έννοιας αλλά και της εμπειρίας της ελληνοκότητας ως ελλαδικότητας. Έχει ως αφηγητή μια ομιλιακή θέση και μια διασπορική τροχιά που σπρώχνουν στα όρια της την έννοια της ελληνοκότητας ως ελλαδικότητας, αμφισβητώντας τον φαντασιακό πυρήνα αυτής της ταυτότητας απ' αυτήν ακριβώς την μη περιοριστική διασπορική θέση. Υπογραμμίζει την μη-αυτάρκεια τέτοιων ταυτότητας και μεταφέρει στο προσκήνιο την περιπετειώδη διαπολική και εξάρτηση της από τον άλλο. Η ομιλιακή θέση του άλλου της ελλαδικότητας ως κατάσταση διασπορικής επισημαίνεται και από το μεταποικιακό δράμα της Κύπρου που λόγω της εξέλιξης της πλοκής του ενθαρρύνει και υποβάλλει τους πρωταγωνιστές του σε εμπειρίες συνεχούς επαναδιαπραγμάτευσης και αναδιάρθρωσης του περιγράμματος των ταυτοτήτων τους. Αυτό τεκμηριώνεται βιωματικά από τον έντονο έως ανταγωνιστικό και

εμφύλιο τρόπο διαπραγμάτευσης του υποδείγματος της νεωτερικότητας από τους Κυπριώτες στην διάρκεια της αποικιακής τους κατάστασης. Είναι μια κρίση και αποφασιστικής σημασίας αποσιώπηση για τους σκοπούς της προβληματικής που αναπτύσσεται σ' αυτό το κείμενο. Η διασπορά διελελήθη. Παραπέμπει στην εμπειρία που κυφλώς διέλαθε του ελλαδικού βλέμματος. Η κατά συρροήν λησμοσύνη του ελλαδικού λάθους καθιστά συνένοχη ακόμη και την ποίηση. Η διασπορά όμως ως κανονιστική έννοια αγκαλιάζει και μια επιπλέον απόκλιση της μεταποικιακής εμπειρίας της Κύπρου. Ερρηγιμένη ανάμεσα σε ραδιουργούσες ταυτότητες, σφαδάζουσα ανάμεσα σε αντίζηλες μητέρες και πατρίδες, στερημένη σπουδής, στοχασμού και της οξυμένης ευαισθησίας των μεταυμίων, ανάμεσα στην καταφρονεμένη αξιοπρέπεια της υπεροχής, εξώθεν επιβληθέντων εξευτελισμών αλλά και αυτοταπεινώσεων - μια αξιοπρέπεια με σπάνιες αναλαμπές, κλωμές όμως και

αδύναμες να σπινθηροβολήσουν νέα μάγματα σημασιών και βιώσιμες φαντασιακές θεσμώσεις - εξόριστη στην Ανατολική Μεσόγειο χωρίς να επικρατεί για την καβαφική της εξορία - χωρίς δεινές ικανότητες χειρισμού των φασουτικών μεταμορφώσεων των ταυτοτήτων της, θύμα τραυματικού εδαφικού ακρωπριασμού αλλά εξίσου θύμα κοινοσπαιτικού καλεπταβισμού και εθνικού ψευδο-ιδανισμού, χωρίς φιλοσοφικά αποθέματα πολλών ερωτηματικών για τα ουρανοφόρα παραγγέλματα που ώθησαν σχεδόν στην αυτοκαταστροφή της διασπορικής της συνθήκης. Ο κατάλογος των βιβλιογραφικών αναφορών που διαπραγματεύονται την προβληματική της διασποράς είναι τεράστιος. Αναφέρω δειγματολογικά δύο: a) David Morley and Kuan-Haing Chen (editors), «Stuart Hall: Critical Dialogues in Cultural Studies», Routledge. b) James Clifford, Routes: Travel and Translation in Late Twentieth Century, Harvard University Press.

στην Κύπρο, «μια πιο πλατιά Ελλάδα». Παραδόξως αυτή η «περισσότερη, πιο πλατιά Ελλάδα» η οποία ελλαδοσκοπεί την Κύπρο χωρίς τον παραμικρό αναγνωστικό σκεπτικισμό και την στοιχειώδη κριτική συμβατικότητα που δεσμεύει το νεώτερο πνεύμα δεν ευδοκιμεί μόνο στον μητροπολιτικό χώρο. Ευδοκιμεί και στην Κύπρο προφανώς επειδή κολακεύει και γοπεύει την αυτοεικόνα ενός πνευματικού επαρχιωτισμού, ο οποίος ελλαδοσκοπούμενος από την παραμορφωτική ιδεολογική ισχύ μιας π.χ. ποιητικής παραβολής, μιας επίσκεψης γνωριμίας ή μιας τουριστικής ξενάγησης νιώθει αίφνης να τον αγγίζει η δόξα μιας ετερόφωτης αναγνώρισης. Κι όμως, ενώ ο Σεφέρης ομολογεί ότι από την Κύπρο «νιώθει κανείς την Ελλάδα (ξαφνικά) ευρύχωρη, πιο πλατιά» και ενώ διερωτάται με λυρισμό αν «είμαστε άξιοι να διοικήσουμε την Κύπρο» αυτοστιγμεί βλέπει «κάπου - κάπου στα στενά, πόρτες ανοικτές, δείχνοντας φωτισμένα, στενόχωρα και φτωχικά εσωτερικά μικροπορνεία. Υπάρχει μια διάχυτη ηδυσπάθεια σ' αυτόν τον τόπο» (Μέρες Στ', 98-99). Εν Αθήναις δεν υπάρχει ηδυσπάθεια. Εάν υπάρχει δεν είναι διάχυτη! Ηδυσπάθεια: ανατολίτικο βίτσι. Απρόσμενα, ο τρυφηλός βίος των Κυπριωτών παρεμβάλλεται απεξιδανικευτικά ως punctum vacuum «ως κατ' εξοχήν σημείο ενόρασης μέσα στην φωτοχυσία του νού»². Είναι απορίας άξιον πως τα στενόχωρα, φτωχικά μικροπορνεία της αποικιακής Λευκωσίας αξιώθηκαν ημερολογιακής καταγραφής και ελλαδοδικίας. Είναι εύλογο ότι ο Σεφέρης εδώ δεν αναφέρεται σε μια «δημιουργική ηδυσπάθεια» όπου η στέρση αποτελεί λυρικό κίνητρο δημιουργίας και μορφοπλαστικής διάθεσης. Υπαινίσσεται σαφώς μια πεζή, ακαλιέργητη, κενόσπουδη εξάσκηση της αισθησιακής λειτουργίας των Κυπρίων. Αντίθετα όμως μ' αυτό τον υπαινιγμό έχουμε στην «Έγκωμη» μια αισθητική μεταρσίωση της ηδυσπάθειας. Στο ίδιο μοτίβο εξιδανίκευσης-απεξιδανίκευσης ο Σεφέρης παρατηρεί αλλού: «Οι καλόγεροι ζωγράφοι φτιάχνουν κάτι άθλια ρωσότροπα εικονίσματα. Τους το παρατηρώ. Μήπως κι αυτά δεν είναι η Παναγία και ο Χριστός, μου λέει ο ένας. Πως να τους εξηγήσεις;» (Μέρες Στ', σελ. 103). Πίσω από την αγάπη, η απέχθεια, ο εκνευρισμός με τους αλλότροπους ιθαγενείς, η ανύποπτη αλλά κρίνουσα ελλαδοδικία μιας παράβασης, ενός σφάλματος, της ανυπακοής, της παρατυπίας. Και αν οι αφελείς ιθαγενείς καλόγεροι ένωσαν περισσότερη βιωματική σύνδεση με τη ρωσότροπη αιρετική εικονογραφία παρά με την αγιορείτικη «πώς να τους εξηγήσεις;». Οι ιθαγενείς είναι ανεπίδεκτοι εξηγήσεων. Είναι ως συνήθως ανεξήγητοι. Αν όντως το αισθητικό πρόταγμα του Σεφερικού μοντερνισμού εφαστάχθη στην ταξιδιωτική του μαρτυρία για την Κύπρο ίσως να οφείλεται στο ότι τελικά υποτάχθηκε σ' ένα εθνικό υπεραφήγημα μυθοπλαστικής απλοποίησης και αφομοίωσης το οποίο δεν σεβάστηκε τη βιωματική δυσκολία που απαιτεί η θραυσματική και ανομοιογενής νεωτερικότητα της Κυπριακής ετεροτοπίας. Η μυθοπλαστική απορρόφηση της Κύπρου μέσα στην χοάνη του σεφερικού μοντερνισμού εκκένωσε ουσιαστικά την πολυσθενικότητα των νοηματικών ειρμών της κυπριακής εμπειρίας. Για να διορθωθεί το κενό εμπειρίας που συνεπάγεται τέτοιος ισοπεδωτικός εξαγνισμός της ανύποπτης κατά τα άλλα σχέσης του Σεφέρη με την Κύ-

προ - όπως αυτή μας παραδίδεται μέσα από τις συντεταγμένες της ισχύουσας Σεφερολογίας³ - πρέπει να ενεργοποιήσουμε περιφερειακούς αντικώδικες, υπόγεια συντακτικά καθώς και μια παραγεωγραφία λογοκριμένων συναισθημάτων, λεκτικών ερεθισμάτων και πεδίων μικρονοηματοδότησης που δεν σηματοδοτούνται από τον πολιτισμικό κώδικα του Ελλαδικού μοντερνισμού, που καλούν όμως σε μια νέα αναγνωστική εμπειρία αντίθετη της υπόγειας ζωτικότητας των κυπριακών μορφωμάτων ενός νεομοντέρνου πολυδεκτικού παρόντος και της ικανότητας τους να πραγματώσουν νέα μάγματα μετα-ελλαδικών σημασιών με αναβιωμένη αυτοπεποίθηση. Αυτό το κενό εμπειρίας μπορεί να συμπληρωθεί μόνο δια της αντιπαραβολής της ελλαδο-κυπριακής ουτοπίας του Σεφέρη με την κυπριακή ετεροτοπία.

Το απειλητικό φάσμα μιας θηλυφρονης αστάθειας που υποτίθεται ότι χαρακτηρίζει τον άρριζο καβαφικό ελλητισμό της ανατολικής μεσογείου και τον παρουσιάζει να «υστερεί» σε υπαρξιακή συνοχή και υποδομή απέναντι στον μητροπολιτικό ελλαδισμό, σφραγίζεται έτσι από την πρόταση ενός πατερναλιστικού μοντερνισμού: «Ο τριγωνικός μας κόσμος θέλει να μας κάνει τρόφιμους ενός οικουμενικού πανδοχείου...γυρεύω (όμως) το νου, την ευαισθησία και το κουράγιο των ανθρώπων που προχωρούν εμπρός»⁴. Το διαρκές φόντο του σεφερικού άγχους είναι η ηθική αποτελμάτωση και διαφθορά των ελλητισμών της καβαφικής μεσογείου, ένα είδος αδέσποτου, γυρολόγου, αθεμελιώτου, εμπορομεσιτικού κοσμοπολιτισμού όπως αυτός βιώνεται στα μεσανατολικά παζάρια ταυτοτήτων. Είναι το γνωστό σύνδρομο του πολυπολιτισμικού πολτού και της αφασίας του πολυφασικού συγκρητισμού. Αυτό το ευνοησιακό άγχος ενός αγεναλόγητου ελλητισμού τον οδηγεί στην Κύπρο η οποία - όπως χωρίς περιστροφές διαφαίνεται από το «Πραματευτής από τη Σιδώνα» - επιστρατεύεται για την μεταγλώττιση εμφανών συμπτωμάτων αντι-καβαφικής υστερίας⁵. Αυτό το «στρατηγικό ποίημα» συμπυκνώνει τον πατριαρχικό σαρκασμό ενός θυμοβαρούς και ελλαδοπρεπούς μοντερνισμού ο οποίος μετέρχεται του ξεκαθαρίσματος λογαριασμών με την πολύσπερμη και αδιέξοδη καβαφική νεωτερικότητα της εθνικής παρακμής την οποία και στιγμιάζει με ανάλογη τοξική δριμύτητα. Νομίζω ότι σ' αυτή την εθνοκεντρική περιδίση και ηθικοπλαστική συστροφή της ελλαδοκεντρικής νεωτερικότητας του Σεφέρη διακυβεύονται αρκετά πάρεργα συναφή με την βιοπολιτική χαρτογράφηση των κυπριακών ταυτοτήτων. Η πατριαρχική αλαζονεία με την οποία ταπεινώνεται ηθικά και αισθητικά ο καβαφικός «πραματευτής από την Σιδώνα» ισοδυναμεί ουσιαστικά με χειρονομία υποβιβασμού και υπαξίωσης του πολιτισμικού υποσυστήματος των πολυκεντρικών ελλητισμών της περιφέρειας και του αφροασιατικού κράματος της ταυτότητάς τους.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι αυτή η σκηνοθετημένη γιγαντομαχία - η οποία βεβαίως κυοφορεί μια σπαρακτική ανισότητα - ανάμεσα σ' ένα υψηλόφρουδο μητροπολιτικό μοντερνισμό και μιας παρασκευασμένης πορνοειδούς καρικατούρας συντελείται τελικώς επί κυπριακού εδάφους. Η Κύπρος δεν είναι απλά η ακονόπετρα πάνω στην οποία θα ακο-

² Γ. Βέλτσος, Audodafe, σελ. 54.

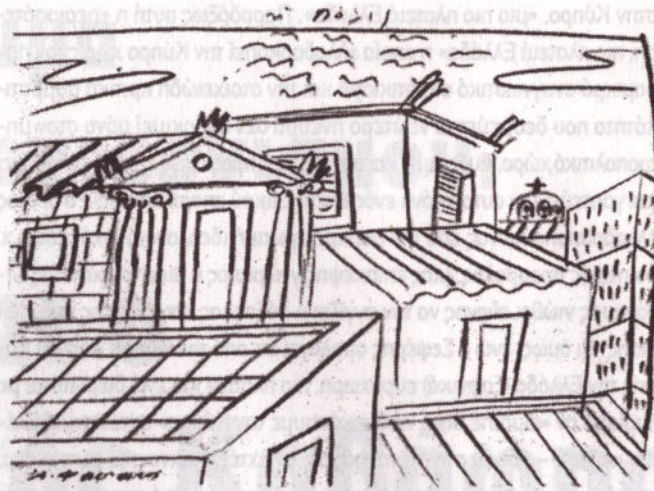
³ Ανάμεσα στις τμητικές ίσως εξαιρέσεις αιρετικών Σεφερολόγων, αναφέρω τον Γ. Βέλτσο στο Audodafe και τον Δημήτρη Δημητρίου στο Ο ποιητής ως Έθνος: Αισθητική και ιδεολογία στο Γ. Σεφέρη, (εκδόσεις Πλέθρον).

⁴ Δοκίμιες Β' σελ. 178.

⁵ Η τελευταία εννοείται ετυμολογικά ως υστερήσις, αυτού που έρχεται σε χρόνο βραδύτερο, διατελώντας εν στερήσει, μειονεκτών, με ιδιότητα του κατώτερου, του υπολείπεσθαι, του ασθενέστερου και υστερούμενου. Αυτή είναι η ετυμολογική πεμπουσία της στω-

νίας που προκαλούν ισχυροί ποιητές στους νεότερους οι οποίοι αντιμετωπίζουν την επίδραση των πρώτων με «υστερόπινες» ποιητικές πράξεις και ερωτήματα που «εκδικούνται» καθυστερημένα. Βλέπε Harold Bloom (1973), Anxiety of Influence, Oxford University Press.

νιστούν τα δόντια ενός προγραμματικού μοντερνισμού στην πλέον βραβευμένη εκδοχή του. Χαρτογραφείται και ως γεωγραφικός προορισμός και προσωπικό πεπρωμένο της έμβιας ταξιδιωτικής ελλαδικότητας του ποιητή η οποία υπερπροσδιορίζεται εμμέσως αλλά σαφώς από την συγκυριακή ηγεμονικότητα των πολιτικών και αισθητικών προταγμάτων του ευρωπαϊκού μοντερνισμού και ειδικά της εκδοχής του Ezra Pound. Έχει λοιπόν η Κύπρος επιλεχθεί ως στρατηγικό σημείο ηθικής συντριβής και εξευτελισμού του διασπορικού κοσμοπολιτισμού της καβαφικής νεωτερικότητας. Η Κύπρος εξογκώνεται στη μνήμη του ποιητή υποκαθιστώντας προφανώς τη χαμένη μικρασιατική πατρίδα, τα συμριωτικά λημέρια της παιδικής του ηλικίας. Όμως η Κύπρος δεν είναι απλό καταφύγιο για την ποιητική θλίψη ή το άλγος που συνοδεύει το νόστο και που χαρακτηρίζει μια συμβατική ανάμνηση. Γίνεται ακόντιο μνήμης και υποκατάστατο πεδίο θυματολαγνείας. Προβάλλεται πάνω στην Κύπρο η αποκαλυπτική αίγλη ενός θαύματος διαρκείας που η ίδια δεν μπορεί ν' αντέξει, όμως επιβαρύνεται επιπλέον με το καθήκον της ψυχολογικής αναπλήρωσης του αβάσταχτου αισθήματος απώλειας της Magna Graecia. Φαίνεται όμως ότι ο Σεφέρης ίσως να διαισθάνθηκε το lapsus μιας προπαγανδιστικής υπερβολής: «Εδώ αρχίζω να βλέπω τις αντιδράσεις να με πλησιάζουν και θα 'πρεπε να' λεγα πολλά για να ξηγηθώ. Δεν είναι αυτός ο σκοπός μου...» (Ποιήματα-Σημειώσεις, 336). Η συγκινησιακή του φόρτιση όμως τον αφήνει εκτεθειμένο στον κίνδυνο της κυπροκαπνελείας - συνθήκη ελλαδική παθολογία την οποία προς τιμήν του ο ίδιος ο Σεφέρης είχε από πολύ νωρίς διαγνώσει⁴ - εκτεθειμένος εννοείται στον κίνδυνο ενός αστικού ηθογραφικού υπερενδοτισμού στον οποίο και υπέκυψε μοιραία. Με δεδομένο λοιπόν και πλήρως αναγνωρισμένο τον κίνδυνο της κυπρολαγνείας και του ηθογραφικού φανακισμού, μήπως όφειλε ο Σεφέρης να υιοθετήσει αυστηρότερα και πιο απαιτητικά κριτήρια νομιμοποίησης της αισθητικής εξεργασίας της κυπριακής εμπειρίας; Μήπως όφειλε να μην υποκύψει στον πειρασμό της κολακευτικής υμνολογίας στην οποία επιδόθηκε τότε η κυπριακή πνευματική ελίτ η οποία ανέμενε μεσσηνιακά τον Σεφέρη (Μέρες Στ', 257-260, σημείωση 45). Παραμένει το ερώτημα αν είχε ή δεν είχε ο Σεφέρης υποχρέωση (ἀπέναντι στην εντιμότητα του ποιητικού λόγου) να παραμερίσει τις μεσσηνιακές προσδοκίες που καλλιέργησε ένας φτωχοπροδρομικός επαρχιωτισμός σε βάρος της ίδιας της πνευματικής συγκρότησης του νησιού. Η διολίσθηση μάλλον δεν αποφεύχθηκε παρ' όλη την διαγνωστική ικανότητα και οξυδερκεία του ποιητή: «Σύμβουλοι μέτριοι. Εφημερίδες: χωρίς εμπειριστωμένη λεπτομερή αρθρογραφία» (Μέρες Στ', 106). Η προσμονή των εντόπιων ταγών του ελλαδοκεντρισμού για μια ποιητική προφητεία περιΕνώσεως ελλείψε ιθαγενούς φιλολογικής παραγωγής άξιας λόγου, μαζί με τη φιλοδοξία του Σεφέρη για ανάληψη ενός εθναρχικού πλέον ρόλου στην ποίηση και το δοκίμιο τον έσπρωξαν στην αναζήτηση πατριαρχικής αυθεντικότητας του ελλαδισμού που δεν ήταν άλλη από μια αυτόχθονη νεωτερικότητα. Η Κύπρος επιστρατεύεται ως υποκατάστατο αυτού του πεδίου νεωτερικών πειραματισμών. Εκεί κάπου «Στα Περίχωρα της Κερύνειας» λοιπόν ο Σεφέρης θ' ανακαλύψει την αφοδία αρώμης και παλιμψιστη λιβιδώ του ελλαδισμού, σ' αυτό το νησί το «παντοτικό καλοκαίρι» με την θέα «που όλο ρωτά κι όλο ρωτά», που τον ξεκουράζει με το

«σιωπηλό χάδι της ομίχλης στα κρόσσια του ονείρου» σ' αυτό το νησί που τον πλήττει σαν «αερόλιθος άλλου κόσμου» αυτός ακριβώς «ο κόσμος που δεν είναι δικός μας» - αλλά μπορεί να γίνει - και «είναι του Ομήρου». Εκεί στην Κύπρο, ο Σεφέρης θα προλάβει τον καιρό και θ' αγοράσει στην περίπτωση «σαράντα πήχες δίμιτο για την βράκα του περιβόλη μας του Παναγή». Κι όμως μια φρέσκια συγκριτική ανάγνωση του «Πραματευτή από τη Σιδώνα» το οποίο ακολουθεί αμέσως μετά τα «Περίχωρα της Κερύνειας» μας υποχρεώνει να υποψιαστούμε κάποια αισθητική υστεροβουλία πίσω ακριβώς από την Ομηρική καθαρότητα με την οποία περιτυλίγεται η φοκλορική εξιδανίκευση της Κυπριακής βράκας: «Οι Κυπριώτες βρακάδες έχουν μια λεβεντιά» (Μέρες Στ', 127). Ο Σεφέρης βίωσε την Κύπρο με βαθιά επίγνωση ότι η κυπριακή εμπειρία αφορά και το δικό του πεπρωμένο ως ποιητή-ραψωδού μιας φθίνουσας υποαστικής λεβεντιάς. Βρακάδες, κεντήστρες, ποιητάρηδες, πλουμισμένες νεροκολοκύθες, άγιοι και εκκλησιές, εγκλείστρες και αετοφωλιές, ψίδια και βούρκες (ταγάρια), κουμανταρία (κρασί) και θυμιατός. Ο Σεφέρης αισθάνεται ιερή συγκίνηση στο αντίκρισμα φαντασμάτων που ο ίδιος ανασταίνει με την αστική αφέλεια της φωτογραφικής ηθογραφίας. Θέλησε να προσδώσει διάρκεια στην στιγμιαία αίσθηση της ελλαδικής αλήθειας. Το σεφερικό βλέμμα όμως έχει τέτοια κλίση που λειτουργεί απλά ως διαχειριστής της λήθης της κυπριακής εμπειρίας. Ενδεικτικό είναι το σχόλιο του οξυδερκούς εθνικόφρονος Κώστα Μόντη: «Είδε τίποτα στην Κύπρο (ο Σεφέρης) ή ούλλα εφωτογράφιζεν τα»;⁵

Ο Μόντης εδώ φαίνεται να δικαιώνει τον Λακάν. Με τον ίδιο τρόπο που δεν θα μπορούσε να υπάρξει ερωτική σχέση ανάμεσα στα φύλα επειδή μεσολαβούνται από το «έλλειμμα της μητέρας», έτσι και ο Μόντης αρνούμενος να προσκολληθεί στο φωτογραφικό παραλήρημα του Σεφέρη «αποδιοργανώνει» την κατανυκτική ατμόσφαιρα μεταξύ Κυπρίων και Ελλαδίτη λόγιου. Μη αναλαμβάνοντας τον ρόλο του μοιραίου, νεστερ της απόλαυσης, ο Μόντης αρνήθηκε να μετατραπεί σε λακανικό αντικείμενο α. Ο Λακάν είναι σαφής: «Το βλέμμα είναι το όργανο απ' όπου το φώς ενσαρκώνεται και απ' όπου... βρίσκομαι φωτογραφημένος» (Seminaire XI, σελ. 105). Το βλέμμα «εμφανίζει» το υποκείμενο μέσα στο ορατό και το εμφανίζει με την τεχνική έννοια του όρου όπως συμβαίνει στην φωτογραφική πρακτική, δηλαδή το αποτυπώνει πάνω στο φιλμ του ορατού.⁶ Ο

Μόντης αρνείται να ενσαρκωθεί, να εμφανισθεί και να θεσμισθεί μέσα στο φωτογραφικό ρομάντο του ελλαδικού βλέμματος. Η «Κύπρος» ως τυφλή ειδωλοφάνεια, «απέκασμα τραυματικού ονείρου» επανεμφανίζεται υπό την αιγίδα ενός αγχογενούς ρομαντισμού με επείσαστο βλέμμα - που κατά τον Μόντη δεν μπορεί να «δεί» επειδή ακριβώς φωτογραφίζει τυφλώνοντας. Ακυρώνεται έτσι οποιαδήποτε βλεπτική δωρεά, με αποτέλεσμα να επισκιάζεται, να μην αναφαίνεται η ετερότητα των προσώπων της Κύπρου. Να λοιπόν ένας απρόσμενος συνομιλητής του ελλαδικού βλέμματος. Ακροατής της φωτοποιοτικής φλυαρίας αλλά εξασκημένος στην φρόνιμη αυθάδεια και την ελέγχουσα απόκριση. Ίσως να διαφαίνεται εδώ κάτι από την παροιμιώδη αυθάδεια του Σιδωνίου νέου. Αυτή η στάση του ιθαγενούς - στασιαστική πράξη: αποστασία; - επαναπατρίζει το επείσαστο βλέμμα του οποίου η υποστασιοποίηση συντελείται μέσα σε υστερικές συντεταγμένες. Το βλέμμα-επιθυμία εξυπακούει τον άλλο ο οποίος είναι ελλειπής. Η φωτογραφική φαντασίωση του Σεφέρη συναρμολογεί την σχέση του ελλαδικού υποκειμένου με το έλλειμμα του άλλου, αφού η φαντασίωση είναι μια μέθοδος αντιμετώπισης αυτού του ελλείματος. Ο ιθαγενής δεν κάνει τίποτε άλλο από το να αποσύρεται από τη θέση αντικείμενου α και να επαναπατρίζει την φαντασίωση. Η «Κύπρος» πολύ απέιχε από κείνη την στρατηγική εξωτική σημασία που ίσως σταθεροποιούσε την σεφερική ταυτότητα του ελλαδισμού. Ο Μόντης με φωνή ιθαγενούς subalter υποσκάπτει την φαντασίωση αρνούμενος να υποστεί τον φωτογραφικό του εξανθρωπισμό. Δεν ενδίδει στην «μητρική απόλαυση», δεν προσχωρεί στην «μητρική σημασία» επειδή γνωρίζει - παρότι εθνικόφρων - ότι της μητέρας η απόλαυση είναι μοιραία! Γνωρίζοντας εκ του πρακτέου αυτό που μαθαίνει στα σεμινάρια κάθε φρόνιμος λακανικός ψυχαναλυτής - ότι στην αγάπη ψάχνεις από τον άλλο να σου δώσει αυτό που δεν έχει - ο Μόντης δεν παρασύρθηκε από το φωτογραφικό κορυβαντισμό του ποιητή. Το επίμονο βλέμμα της κάμερας αναζητούσε ν' αποσπασεί αυτό που η Κύπρος δεν μπορούσε να του αποδώσει, γι' αυτό και ο Μόντης δεν έγινε το «λιωμένο τυράκι» της απόλαυσης του ποιητή. Εύστροφος, νουνεκής, με τακτ αλλά καθόλου «γητεμένος» από την φωτογραφική περιέργεια που ήταν σύμπτωμα της αξιωματικής επιτακτικότητας της απόλαυσης που διέπει το οριενταλιστικό βλέμμα. Περιέλασε την έκδηλη ανυπομονησία του ποιητή με τα θραύσματα, τα χάσματα και τις φωτοσκιάσεις της Κυπριώτικης εμπειρίας που απλώς συρρικνώθηκε στο «θαύμα». Η «Κύπρος» ως «θαύμα» συγκάλυπτε το θραύσμα, το χάσμα και την θεμελιώδη έλλειψη γύρω από την οποία οργανώνονται ταυτότητες και ετερότητες. Ο Μόντης εκπροσώπησε την προβληματική ηθική των ιθαγενών χωρίς να προσλάβει θέση απόλαυσης εν είδει αντικείμενου α αλλά προβάλλοντας ως σκωπτικός συνομιλητής ενός υπομανιακού φωτοβλέμματος.⁷

Η μαρτυρία του Σεφέρη διασφαλισμένη όπως είναι με φωτογραφικό υλικό και ημερολογιακές καταγραφές - μέσα παραγωγής βεβαιότητας που τροφοδοτούν την τάξη της γνώσης - παραμένει μια μαρτυρία χωρίς μαρ-

τυρείν. Μια μαρτυρία τόσο απόλυτα σαφής, διαφανής ευαπόδεικτη. Χωρίς ρυπτικότητα και μετωνυμική δυνατότητα το φωτογραφικό υλικό φαντάζει ως αδρανής, ρητορική επέκταση ενός υπερφιάλου περιγητικού βλέμματος. Παρακάμπτει την διασπορική ελλειπτικότητα της κυπριώτικης εμπειρίας και προβάλλει μια μαρτυρία όχι ως ενέργημα και μαρτύριο ζωής αλλά ως αψευδής απόδειξη και διαπιστωτική βεβαιότητα μιας κατάθεσης. Το φωτογραφικό testimonium του Σεφέρη εξουδετερώνει την απροσδιοριστία της κυπριακής εμπειρίας και αναδείχνει το βλέμμα ως διαχειριστή της λήθης: της λήθης του διασπαρείναι. Είναι εξάλλου πασιγνώστη εκείνη η ψευδουποβλητική φωτογραφία του παραθαλάσσιου στοχαστικού ποιητή με την βούρκα του Κύπριου βοσκού στον ώμο και γυρισμένη την πλάτη στον φακό. Ψευδοαινεματικό sacramentum το οποίο στερείται ιδιωματικού στίγματος. Η βούρκα του βοσκού δεν είναι βεβαίως μια βιωματική στίξη της ποίησης αλλά ένα υπολογισμένο φοκλόρ με αδέξια αξίωση ψευδουποβολής. Το contrast με το ευρωπαϊκό καπέλο στο κεφάλι του ημίγυμνου ποιητή αναδείχνει την βούρκα ως φετιχιστικό souvenir, ως υπενθύμιση μιας ξεχασμένης εμπειρίας αυθεντικότητας. Όμως ο αργοπορημένος οριενταλιστής ικανοποιείται και με την αστική χειραγώγηση ενός τμήματος της. Η βούρκα-φετός ως αστικό σύμπτωμα έλλειψης και απώλειας αυθεντικότητας παρόλα αυτά αυθεντικοποιεί την ταξιδιωτική σχέση του οριενταλιστή με τον «εξωτικό ελλητισμό» της Κύπρου. Ενώ το σημειόμενο της βούρκας είναι εμφανές η αυθεντικότητα ο προορισμός της είναι να διακοσμήσει ως οριενταλιστικό décor τους εσωτερικούς χώρους της κατοικίας του ποιητή και να τροφοδοτήσει απ' εκεί την φαντασιακή κατασκευή της Κύπρου ως της πραγματικής και αυθεντικής Ελλάδας.

Με αυτά λοιπόν τα ηθογραφικά τεκμήρια ενός νεο-ομηρικού φαντασιώδους, ο Σεφέρης θα θελήσει ν' αντικαταστήσει τα Καβαφικά τσουλούφια, τον παγανιστικό χιτώνα και την χρυσή πόρπη. Σαράντα πήχες κυπριακό πανί αρκούσαν. Υπερτονίζοντας την νωκελική αισθηματικότητα του Αλεξανδρινού, «πεζή και χωρίς χνούδι», ο Σεφέρης προσπαθεί να του αποδώσει μια μαλθακή και υπνωτική γραφικότητα υπό τη βαριά σκιά του Αισχύλου, του Μακρυγιάννη, του Ερωτόκριτου - υπό την σκιά της μαρτυρικής και υπό ζυγόν Κύπρου αλλά βεβαίως και υπό τη σκιά της νεοφανούς αθωότητας του θεόφιλου - μάσκες, γεωγραφικές ασπίδες και προσωπεία τα οποία έχουν επιστρατευτεί για να στυλιτεύσουν καβαφικά δάνεια από ένα ελληνοτικό παρελθόν που διαλαμβάνει μόνο «σύμβολα ερωτικής μανίας» και «διαστροφής ενστίκτων» (Δοκίμες Α, 408). Αντίθετα οι ήρωες του Σεφέρη είναι πρωταγωνιστές ενός στρατευμένου νεωτερικού δημοτικισμού και όχι ενός «ψευδοϊστορικού λογιωτατισμού» υποταγμένου στην στωικο-επικουρεια γεωμετρία των αισθήσεων. Εξάλλου η καβαφική χρήση της ιστορίας «δεν προεκτείνει το αίσθημα, δίνει μόνο τα στοιχεία μιας παραβολής» (416). Οι ήρωες του Σεφέρη παρηγορούν τον καταθλιπτικό πατριαρχικό του υπαρξισμό με την «ελληνική λαλιά ενός ελληνικού κόσμου» ενώ αντίθετα η γλώσσα του Καβάφη είναι ένα κράμα αίσθησης

⁴ Αλλά η Κυπροκαπνελεία είναι η νέα πράμπτεια που σερβίρεται σ' όλες τις γωνίες της πολιτικής Αθήνας» (Μέρες Στ', 221).
⁵ Προσωπική καταθεσή του Μιχάλη Πιερί στο Διεθνές Συνέδριο για τον Σεφέρη, Πλάτες 26-29 Φεβρουαρίου 2000.

⁶ Ζάκ Λακάν, «Οι Τέσσερις Θεμελιώδεις Έννοιες της Ψυχανάλυσης», Εκδόσεις Ραπίνα, σελ. 140.
⁷ Το ερώτημα που τίθεται είναι ευνόητο, θα μπορούσε η σκωπτική αντίθεση της ιθαγενούς φωνής που πήρε τον λόγο εκεί ακριβώς όπου δεν ήταν ποτέ, πολυπογραφώντας έτσι την καταστατική έλλειψη του ελλαδικού βλέμματος, θα μπορούσε τέτοια φωνή να ήταν ένας πρωτομάρτυρας εξομνίωσης αυτού του βλέμματος; Δεν θα πρεπε κάποιου είδους στοχασμός να κάνει ν' αντιπλάσει φιλοσοφικά το χρώμα αφής της φωνής; Πότε οι Κύπριοι στοχαστές θα επιμωθούν την ευθύνη αυτής της παιδευτικής αφετηρίας; Αφήν η ιθαγενής σκωπτική ειρωνεία ως νέο-σκωπτική δωρεά λόγου παραμένει χωρίς τον σύγχρονο μεταφιλοσοφικό της απόηχο. Αυτό που ακριβώς υποβαθμίζεται ως πεδίο προβληματισμού από την απολογητική φιλολογία και την αττικοναρκισσευόμενη εθνοκροσσύνθη δεν θα μπορούσε να εκτυρώσει μια δημόσια κριτική με φιλοσοφική προσποίηση; Ίσως έφθασε το πλήρωμα του χρόνου - και στην Κύπρο - ν' αναμνησκασθεί το βλέμμα ως καταστατική συνθήκη και ακρογωνιαίος λίθος των θεσμών ιδεολογικής κυριαρχίας.

*Είπα, στην Αντιόχεια
μα και στην Αλεξάνδρεια, μα και στην Ρώμη ακόμη,
δεν βρίσκεται ένας νέος Εράσμιος σαν τον Μέβη.
(Σοφιστής Απερχόμενος εκ Συρίας)*

Αντιόχεια, Αλεξάνδρεια, ακόμη και Ρώμη – όχι όμως Αθήνα. Το εθνικό κέντρο του Ελληνισμού, δεν κινεί, δεν συναρπάζει τον Αλεξανδρινό.

*Το χρέος προς την πατρίδα κι άλλα πικρά παρόμοια
(Από την Σχολήν του Περιώνυμου Φιλόσοφου)*

Η Καβαφική σοφιστική παραμένει ασυμβίβαστη με τα εθνορρητορικά καμώματα και τις βαρύγδουπες υπερβολές. Δεν είναι τυχαίο ότι αυτό το πολύτιμο μάθημα στωικής ειρωνείας και επικουρείας σωφροσύνης, μας ήρθε από τη διασπορά, την περιφέρεια, μακριά από το «εθνικό κέντρο». Πίσω από τους ψευδεπίγραφους εθνικούς θριάμβους, διέβλεπε την χρυσαλλίδα του μηδενισμού και της καταστροφής. Η απόσταση από το εθνικό ιδεώδες του χάρισε εκείνη την πολύτιμη πνευματική δύναμη ενός κυνικού διαφωτισμού.

*Μα ν' αρκεσθεί, φρονώ, με τόσα που έχει ο βασιλεύς.
Τα περισσότερα εις κινδύνους θα τον φέρουν.
Θυμίσου να τον πεις αξιωματικέ:
με τόσα που έχει, προς θεού, ν' αρκείται!
Η τύχη ξαφνικές έχει μεταβολές.
(Εν Πορεία Προς την Σινώπην)*

Η συμβουλή βεβαίως αγνοήθηκε. Στρατηγοί, αξιωματικοί, υπαξιωματικοί, δεκανείς και υποδεκανείς, ως νέοι Μυθριδάτες, βάδισαν προς την Σινώπην περιφρονώντας τον τον Αλεξανδρινό προφήτη. Αυτή η πλέον καβαφική στιγμή της εθνικής συντριβής, έχει ευτυχώς συμπυκνωθεί με αιμάσσοις ελκρινείας από τον Κώστα Μόντη, τον πιο σημαντικό Κύπριο μάστορα μιας νεωτερικής και υποβλητικής εθνικοφροσύνης.

Είναι ιστορικό ευτύχημα που ένας συνετρισμένος εθνικόφρων λόγιος κατάφερε τη στιγμή της κατάρρευσης του 1974 να συμπυκνώσει στην πεμπουσία του ένα μαζικό αίσθημα απτίας και εκνευρισμού του μέσου Κύπριου με την ιδεολογική και ψυχαναγκαστική πίεση που εξασκή στο διασπορικό του είναι η Ελλάδα.

*Μ' όλο τον δέοντα σεβασμό
εχουμε σοβαρότερα θέματα από την Ακρόπολη.
Λοιπόν, πολύ κάθισε πάνω απ' τα κεφάλια μας η Ακρόπολη!
Δεν μπορείς να γεννιέσαι με την Ακρόπολη απάνω απ' το κεφάλι σου,
δε μπορείς νάχης ισοβίως την Ακρόπολη απάνω απ' το κεφάλι σου.*

Αντίθετα από τον Καβάφη, ο Μόντης δεν έδωσε συνέχεια και συνέπεια σ' αυτό το διασπορικό αίτημα ηθικής και ψυχοσωματικής χειραφέτησης από το εθνικό κέντρο. Οι παρενέργειες της μεταπρατικής διεύθυνσης του ελλαδισμού στην προσωπική, κοινωνική και πνευματική ζωή της Κύπρου, παράγουν οργανικές αδυναμίες αυτογνωσίας και αυτοπραξίας. Αυτό το ανάπηρο διασπορικό φρόνημα, κατάφερε όμως ν' αναπτύξει πλήρως τις αντιμεταπρατικές του αισθήσεις μέσα σ' εκείνες τις ανεπανόλητες ποιητικές στιγμές του Μόντη. Το αντιμεταπρατικό φρόνημα της διασποράς, βρήκε ολιγόλογη έστω και βραχυπρόθεσμη διέξοδο σε μια συγκυρία κορυφαίας εθνικής κρίσης η οποία ρευστοποίησε το ποιητικό ασυνείδητο και επέτρεψε στην αισθητική πράξη να συνδεθεί με την προφιλοσοφική συμβολική του λαϊκού φαντασιώδους. Έτσι λοιπόν, φανερώθηκε το

εκστ-είναι του διασπορικού ανθρώπου, η αποφρακτισμένη δηλαδή έκτασπ/έκταση των αισθήσεων του και η αυθυπέρβαση της αλλοτριωμένης του ύψης. Χρειάστηκε μια τραγωδία (Ιούλης 1974) για να φανερωθεί μέσω ποιητικής ενέργειας η υπαρκτική ετερότητα του διασπορικού ανθρώπου. Χρειάστηκε να οξυνθούν οι ιδεολογικές αντιφάσεις του ελλαδοφρενούς μεταπρατισμού σε σημείο μη-αντιστρέψιμο για να φθάσει η Κύπρος στην υπαρκτική αυτεπίγνωση της διασποράς ως βιωματικής και πολιτειακής δυνατότητας.

Η αναγνώριση αυτής της εντός ορίων ταυτότητας στωικο-επικούρειας ρήξης που διαπερνά την νεοελληνιστική νεωτερικότητα των αφρο-ασιατικών πατριδών της ανατολικής μεσογείου είναι ένα από τα πλέον επείγοντα ζητήματα των ελληνιστικών σπουδών όπως αυτές διαπλέκονται με την ηθική, την ανθρωπολογία, την πολιτική επιστήμη, την κοινωνιολογία, την συνταγματολογία και την λογοτεχνική κριτική του αιώνα που έρχεται.

Πριν όμως καταπιστούμε πιο διεξοδικά με τον νεωτερικό βρυχυθμό του Σεφέρη και τον χαμηλόφωνο ψίθυρο του Καβάφη για την Κύπρο θα ήταν ίσως δημιουργικό να διερευνήσουμε μερικές σκιώδεις επιρροές στον αναπαραστατικό ιστό της ποιητικής γραφής του Σεφέρη στο πλαίσιο μιας γενεαλογικής ανασύνταξης των αποφαντικών πεδίων του Ευρωπαϊκού μοντερνισμού όπως αυτά συμπυκνώνονται στην φασιστική αισθητική του Ezra Pound.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ EZRA POUND ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΦΕΡΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Το νεωτερικό μύθευμα του Σεφέρη ανάγεται στην ουσιαστική διάκριση ανάμεσα σ' ένα είδος εξαντλημένου Ευρωελληνισμού και ενός ακόμη άμορφου, ασταθούς, ασυνεπούς αλλά επερχόμενου νεο-ελλαδικού ελληνισμού. Η υποδειγματική στιγμή μέθεξης μιας εκλεπτυσμένης αυτοχθονίας με την αδιάφορη πνευματικότητα του γένους βρήκε την κορυφαία της έκφραση στην αθώα ζωγραφική του Θεόφιλου και στα απομνημονεύματα του λαϊκού ήρωα της Επανάστασης στρατηγού Μακρυγιάννη. Ο νεωτερικός προσεταιρισμός της λαϊκής αυθεντικότητας ως βιογραφικής μαρτυρίας, ανέδειξε έτσι τον απλό Ρουμελιώτη που θαύμαζε τον George Washington σε πρότυπο άδολης πεζογραφίας, ανόθευτου ελληνισμού τρικυμισμένου από ευγενικά πάθη και αγωνίες, ανέπαφου από τον λογιολα-

τισμό της εποχής, πλημμυρισμένου με την δροσιά της λαϊκής λαλιάς. Όπως παραστατικά εξηγεί ο Γ. Θεοτοκάς στο μελέτημα του που δημοσιεύτηκε το 1941 στην «Νέα Εστία», στο πρόσωπο του Μακρυγιάννη αναγνωρίζεται ένας ελληνισμός που συνδιάζει την «μαστορία των βιοτεχνών της Ελλάδας, την κληρονομιά της βυζαντινής τέχνης και την υποσυνείδητη τέχνη των αρχαίων ναών στο βαθύ και συγκρατημένο συναισθηματισμό του, στην αιδώ της καρδιάς του, στα καυτερά του πάθη που βράζουν υπόκωφα και ξεσπάνουν σε θύελλες... στο ακοίμητο πνεύμα της εθνικής και ατομικής ανεξαρτησίας... και τέλος στη λεβεντιά του... στην αυτοθυσία του και στην περιφρόνηση του θανάτου...»¹¹ Ο Μακρυγιαννισμός έτσι θ' αποκτήσει με αποφασιστικές ρητορικές χειρονομίες το νεωτερικό status ενός υψηλόφρονου δημόδου ανθρωπισμού.

Ταυτόχρονα όμως προδίδεται η ιδεολογική αναγκαιότητα του επαναπροσδιορισμού των συνόρων μιας αυτόχθονης κουλτούρας στα πλαίσια της οποίας ο ίδιος ο Σεφέρης θα διακυβευθεί το νεο-ελλαδικό του resorgimento φιλοδοξώντας να συμφιλώσει στο πρόσωπο του Μακρυγιάννη τόσο το πληβειακό πνεύμα ενός ανδροπρεπούς ουμανισμού όσο και αυτό ενός ηρωικού δημοτικισμού της λεβεντιάς με τις αισθητικές απαιτήσεις του ευρωπαϊκού μοντερνισμού. Για να μπορέσει όμως να πετύχει σ' αυτό το μεγαλεπίβολο εγχείρημα και να στεφθεί διάδοχος του Κωστή Παλαμά στον πατριαρχικό θρόνο της Ελλαδικής λογοτεχνίας, ο Σεφέρης έπρεπε να καταπραύνη την αγωνία επίδρασης του Καβάφη. Ο βέβηλος διασπορικός μοντερνισμός του Αλεξανδρινού, ισοδυναμούσε με ανοσιούργημα κατά του δημοτικού ήθους και του αρχέγονου παλμψηστου του Μακρυγιαννικού χαρακτήρα. Επομένως η αναδρομική ανακήρυξη του Μακρυγιάννη σε απρόσμενο προφήτη ενός πληβειακού μοντερνισμού, ήταν μια προγραμματική κίνηση από την πλευρά του Σεφέρη για να σταθεροποιήσει την ηγεμονική του θέση στα ελλαδικά γράμματα ως εισπτήριο ανόδου σ' εκείνες τις κορυφογραμμές όπου εξελισσόταν το επικό δράμα του Ευρω-αμερικανικού μοντερνισμού. Εξάλλου είναι αρκετά συμβολική η συντυχία της διάλεξης του Σεφέρη για τον Μακρυγιάννη στην Καβαφική Αλεξάνδρεια το 1943, δέκα μόλις χρόνια μετά το θάνατό του, μια καθ' όλα «αρχηγική εμφάνιση».

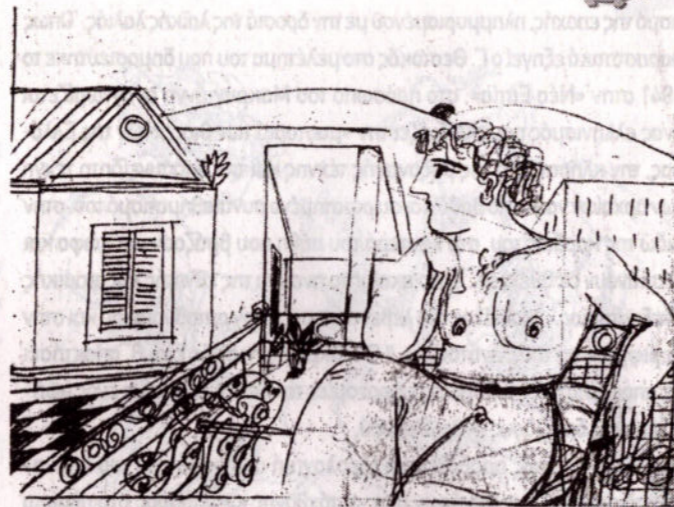
Απ' αυτή την άποψη, Ο Σεφέρης ακολουθεί τα βήματα του Ezra Pound στην ταξιδιωτική αναζήτηση του τελευταίου μιας αυθεντικότητας που τελικά την ανακάλυψε στη μεσαιωνική φωταψία τροβαδούρων όπως ο Guido Cavalcanti ή ξεχασμένων και μη –δοξαθέντων πρώων όπως ο Sigismundo Malatesta. Συνεπώς με αυτό το ρεύμα, ο Σεφέρης θα μετατραπεί σε μαϊκήνα ενός ταξιδιωτικού στυλ ποιητικού μοντερνισμού εμπυχωμένου με Αισχύλεια αυτοπεποίθηση και νεότροπο μακρυγιαννισμό. Συντονισμένος με τη νεωτερική ενόρμηση του Pound για ένα νέο resorgimento του ευρωπαϊκού πνεύματος, ο Σεφέρης θ' αφοσιωθεί σε ποιητικούς τρόπους και λογοτεχνικές κριτικές που θα διασώζουν τις αξίες της λαϊκής πνευματικότητας και ουμανιστικής ανδροπρέπειας του ελλαδισμού. Προόριζε την ποίηση και τα δοκίμια του ως το ουσιαστικό curriculum ενός αναγεννημένου γένους που θα έκανε την πολιτιστική στήλη του ελληνισμού να ξαναχορέψει. Απ' αυτή την άποψη μιμήθηκε τον κορυφαίο ρόλο του Pound στο δεύτερο canto ως ο παράκτιος εκείνος ποιητής ενός κυοφορούντος μελαγχολικού στοχασμού, όπως και τον ρόλο του «Seafarer» στο

Translations. Ο Σεφέρης θα πλησιάσει ιδιοσυγκρασιακά το δραματικό ερώτημα του Pound στο Song of the Bowmen of Shu: «Hungry and thirsty, embittered and sorrowful: who will ever know our grief?»¹² Στο ίδιο μοτίβο στοχάζεται πάνω σ' ένα στίχο του Joachim du Bellay – για την ευτυχία όποιου σαν τον Οδυσσέα έχει αφουγκραστεί την αντιδική μοίρα της Αρετούσας η οποία θα του μιλήσει για τον «δύσκολο πόνο» [...] «νάσαι μόνος, σκοτεινός μέσα στη νύχτα και ακυβέρνητος σαν τ' άκερο στ' αλώνι» «για την πίκρα να βλέπεις τους συντρόφους σου καταποντισμένους μέσα στα στοιχεία, σκορπισμένους: έναν, έναν». Ο αγγλοσαξωνικός απόηχος του «Seafarer» είναι επαρκώς υπόδηλος: «on ice-cold sea / weathered the winter, wretched outcast deprived of my kinsmen». Ο Σεφέρης θα παραλάβει το νήμα και θα συντρέξει «το φάντασμα του Οδυσσέα, με μάτια κοκκινισμένα από του κυμμάτου την αρμύρα... με δέρμα δουλεμένο από το ξεροβόρι, από την κάψα κι από τα χιόνια [...] Και πόσο παράξενα αντιρεύεσαι μιλώντας με τους πεθαμένους, όταν δε φτάνουν πια οι ζωντανοί που σου απόμειναν». Αυτό το κρυφομιλητό με τους χαμένους συντρόφους που αντιρεύουν τον ποιητή (ανέλπιστα παραφυλαγμένος θησαυρός) ανιχνεύεται σε παραλλαγμένο μοτίβο στον «Seafarer»: Grey-haired he groaneth, knows gone companions / Lordly men, are to earth o' ergiven / ... His born brothers, their buried bodies / be an unlikely treasure hoard». Η πίκρα του Σεφέρη ανακαλεί αδιάψευστα την αισθητική ιδιοσυγκρασία, την υπαρξιακή αγωνία και τις φιλολογικές αναζητήσεις του Pound. Η επίδραση του T. S. Elliot είναι εξίσου διακριτή, όμως αυτό που μας ενδιαφέρει σ' αυτή την εργασία είναι η αφομοίωση του ύφους Pound από τον Σεφέρη. Ο Pound ως ύφος βρίσκεται στην αιχμή της ποιητικής γραφής του Σεφέρη η οποία ωριμάζει παράλληλα με την κορύφωση ενός υπαρξιακού πυρετού γύρω από την άδικη μοίρα του ελληνισμού, και τον αλύτρωτο καημό της ρωμιούσωσης για μια δεύτερη αναγέννηση. Το γεγονός αυτής της «παράγωγης» αισθητικής του Σεφέρη, δεν της αφαιρεί βεβαίως από στοιχεία πρωτοτυπίας, φρεσκάδας και εφετικής δύναμης. Διαλαμβάνει όμως μια βαθιά αίσθηση της ιστορίας και μια κατεπείγουσα ανάγκη για εποπτική αναδιάταξη των επιμέρους εθνικών παραδόσεων – ένας προσανατολισμός ομόλογος με το «vortex» του Pound, του ζωογόνου δηλαδή παιδεύματος της παράδοσης και της συζεύγωσης διαφορετικών πηγών (Αισχύλος, Ερωτόκριτος, Μακρυγιάννης, Θεόφιλος, Κύπρος) που αποφέρει πιο εμπυχωτικές συμπυκνώσεις ταυτότητας, λειτουργώντας κατά μήκος ιστορικών, γεωγραφικών και βιωματικών οριοθετήσεων. Ο Σεφέρης είχε μεταφράσει διάφορα Cantos στο λογοτεχνικό περιοδικό «Νέα Γράμματα» και φαίνεται να ήταν άριστος γνώστης της τεχνικής του Pound σε σχέση με την παρα-ποιητική περιστροφή παραδόσεων μέσα από διακειμενική περιδίηση που ξεπερνά όχι απλά το zeitgeist κάθε εποχής αλλά και την αγωνία της επίδρασης προηγούμενων γενεών. Η ποιητική δίνη του Σεφέρη, όπως και τεχνική του Pound στα Cantos, σέβονται την παρατακτική παράθεση των εικόνων και των πηγών γύρω από τις οποίες στροβιλίζονται τονρεύοντας σημασίες. Ο Pound αναλώθηκε σε ένα δεκάχρονο μόχθο μετάφρασης και επαναμετάφρασης (μεταξύ άλλων του τροβαδούρου Arnaut Daniel και του Guido Cavalcanti) σε μια κοπιαστική προσπάθεια να διαφωτίσει τις διαδικασίες μέσα από τις οποίες η παράδοση της Προβηγγίας όπως και η δημοτική ποίηση της Το-

¹¹ Αναδημοσίευση σε απόδητο μελετημάτων στον τόμο «Στρατηγού Μακρυγιάννη Απομνημονεύματα» εκδόσεις Μπάιρον, με εισαγωγή του Γ. Βλαχογιάννη, σε-

λίβες ΧΧΙΙ-ΧΧV.
¹² Βλέπε «Cathay» στο Translations, New Directions, New York.

σκάνης κορυφώθηκαν στη μεσαιωνική αναγέννηση του Dante Alighieri. Έτσι ο Pound επαναφάνηκε μια αναγέννηση του ευρωπαϊκού πνεύματος δια της διερεύνησης του μοντέρνου μέσα από τις απόμακρες αλλά κρίσιμες στροφές της Δυτικής παράδοσης, μέσα δηλαδή από μια φωτοψία της μετάβασης από τη Λατινική στη νέα Provençal που καλλιέργησαν τα μορφοπλαστικά μέσα για το λυρικό – επικό αριστούργημα του Dante.¹³ Ο Σεφέρης ακολούθησε αυτή την αναζήτηση του Pound για το μοντέρνο μέσα από μακρινές καμπές και ξεχασμένα ορόσημα της Δυτικής παράδοσης, με μια αντίστοιχη φύσεως δοκιμιογραφική εκταφή του Μακρυγιάννη, κανονικοποίηση του μεσαιωνικού ρομάντζου του Ερωτόκριτου και της Αρετούσας, εξύμνηση της αθάνατης ζωγραφικής του Θεόφιλου, την υπενθύμιση της εθνικής στράτευσης του Αισχύλου σε βάρος της λιποταξίας του Καβάφη καθώς και της ανακάλυψης της Κύπρου σε γενέθλιο τόπο της δεύτερης αποκαλύψεως του ελλητισμού. Ο Σεφέρης διείδε σ' αυτά τα επεισόδια την υποδειγματική παράλληλη ελλαδικών πηγών που ανταποκρίνονται τηρουμένων των αναλογιών στις αφητηρίες του νεωτερικού περιδινίσματος του Pound. Η διαφορά μάλλον εντοπίζεται στο βιογραφικό γεγονός της στρατευμένης αυτοεξορίας του Pound, της αποκύρψης της σύγχρονης αμερικανικής παρακμής σε βαθμό έσχατης προδοσίας, στον αφελή αντισημιτισμό του και στο αρχετυπικό γνώρισμα εκείνης της νεωτερικότητας που χαρακτηρίζει ένα ανέστιο και απάτριδα αισθητικό φασισμό. Αντίθετα ο Σεφέρης δεν απαρνήθηκε το σύγχρονο έθνος – γένος, η κοσμοπολιτική του περιπλάνηση σε καμιά περίπτωση δεν συνιστούσε αυτοεξορία, απεναντίας εντατικοποίησε ένα πρωτοφανή νεο-ελλαδικό νόστο για το ανεκλήρωτο του αυτόχθονου μύθου. Η νοσταλγία όμως είναι ένα ναρκωτικό πάθος φυγής μέσα στην επικράτεια της καπιταλιστικής αυτοκρατορίας του εφήμερου. Σκοπός εδώ παράλα αυτά είναι να διαπραγματευθούμε τις δεσποτικές χειρονομίες του αυτόχθονου μοντερνισμού όπως αυτός καταγράφεται μέσα στο αποφαντικό πεδίο μιας διακεκομμένης που επιδέχεται ελεγχόμενη συγκριτική ερμηνεία. Ας μην υπάρχει όμως καμία παρεξήγηση. Αυτή η εργασία δεν εισπνέεται ότι ο Σεφέρης ήταν φασίστας. Είναι όμως παραδεκτό ότι η ευρωπαϊκή φασιστική εμπειρία ήταν κάτι περισσότερο από την εγκαθίδρυση και πτώση δικτατορικών καθεστώτων. Μεγάλα τμήματα της μεσοπολεμικής ευρωπαϊκής avant-garde γοντεύθηκαν από την έλξη της φασιστικής αισθητικής. Οι αισθητικοί πειραματισμοί της φασιστικής πρωτοπορίας υπερβαίνουν και δεν συμποσούνται σε καμία περίπτωση με την ιδεολογική εργαλειοκτικότητα των φασιστικών καθεστώτων. Είναι επίσης γεγονός αδιαμφισβήτητο ότι ένα δυνατό ρεύμα «οραματικής παράνοιας» χρωμάτισε έντονα τις διαθέσεις της φασιστικής πρωτοπορίας και ότι αυτή η «αισθητική παθολογία» διασπάρθηκε δημιουργικά σε μεταγενέστερες αισθητικές πρακτικές εμβολιάζοντας θεματικές αγωνίες που έγιναν αγωγοί ελιπίστικου λαϊκισμού/εθνικισμού, μυστικής έφεσης προς την βία και διακρυγμένης αντιπάθειας προς το εκτεθλυμένο φρόνημα του σαλονιού. Είναι πλέον γνωστά τα σκάνδαλα φασιστικής ανάμειξης διαπτόντων αστέρων του μεταμοντέρνου φάσματος: Heidegger, Paul de Man, Maurice Blanchot, φασιστικές συμπάθειες του George Bataille, φασιστικές ερωτοτροπίες του W. B. Yeats για να μην αναφερθούμε στον αντισημιτισμό των T. S. Elliot, Celine και Ezra Pound.¹⁴ Στοι-

χεία αποφθεγματικής πρόταξης ελλαδικών αξιών διαφαίνονται έντονα στον τρόπο με τον οποίο ο Σεφέρης εξετάζει και αφομοιώνει το καβαφικό τραύμα της διαπορικής αποστασίας. Ένας έντονα αισθητός και βεβαρημένος διδακτικός τόνος προς τον Καβάφη διεκπεριώνεται καθόλου τυχαία δια της αναλήψεως της τραγικής persona του Αισχύλου. Με ρηθικέλευθο βλέμμα αυστηρού ιεροφάντη που εκτείνεται πέρα από τον περιστασιακό σχολιασμό ενός ποιητικού λόγου, θα φιλοτεχνήσει την πιο συναρπαστική ίσως δίκη στην ιστορία των ελληνικών γραμμάτων με αντικείμενο δικομαχίας το καβαφικό φάσμα εθνικής λιποψυχίας στο «αυθάδες» ποίημα «Νέοι της Σιδώνος (400 μ.Χ)».

Εδώ ο Καβάφης και μαζί του ίσως ολόκληρο το σύμπαν της ανατολικο-μεσογειακής διασποράς θα βρεθεί στο ιεροεξεταστικό επίκεντρο ενός πειθαρχικού εθνο-λογο-φαλλοκεντρικού βλέμματος και θα υποστεί το ανοικονόμητο πάθος μιας απωθημένης εθνικής ψυχογραφίας στο όνομα της οποίας ο Σεφέρης θα διεκδικήσει – με δοκίμιο και ποίηση – την πανεθνική του καθολικότητα. Στο «Νέοι της Σιδώνος (400 μ.Χ)» ο Καβάφης θ' αποτολήσει δια της προπετούς μάσκας ζωηρού Σιδώνιου νέου «φανατικού για γράμματα» να προτάξει – ως αντιζύγισμα στην «εθνική στράτευση» του Αισχύλου και της «αυτοπροβολής» του – την ιεραρχική προτεραιότητα της τέχνης χωρίς αυτό να σημαίνει και πλήρη αυτονομία από την πολιτική και τα ιστορικά δρώμενα. Ο Σιδώνιος νεαρός εγείρει αμφιθαλώς αντίρρηση στο επίγραμμα που χαρακτήκε στο μνήμα του Αισχύλου: «αλκήν δ' ευδόκιμον Μαραθώνιον άλσος αν είποι και βαθυχαιπείς Μήδος επιστάμενος». Αναπετάχθηκε ευθύς από την θέση του όταν ο απαγγέλλων ηθοποιός τόνισε «ίσως υπέρ το δέον / το 'άλκην δ' ευδόκιμον', το 'Μαραθώνιον άλσος'». Ο ζωηρός Σιδώνιος αντ' αυτού κήρυξε το ολικόν δόσιμον στην τέχνη, «στο έργον σου όλη την δύναμιν σου / όλην την μέριμνα / και πάλιν το έργον σου θυμήσου / μες την δοκιμασίαν, ή όταν η ώρα σου πια γέρνει» χωρίς κατ' ανάγκην να ξεχνά κάποιος συγκαιρινούς Αγαμέμνωνες και Προμηθείς, Ορέστηδες και Κασσάνδρες η επτά επί θήβας. Η αντίρρηση επικεντρώνεται στον υπερτονισμό της ευδόκιμης ανδρείας του Αισχύλου – σε βάρος της τέχνης του – της οποίας μάρτυρες ήταν «το άλσος του Μαραθώνα και ο Πέρσης με την πυκνή χαιτή που την γνώρισε!» Η τέχνη έχει προβάδισμα. Τα προσωπικά κατορθώματα και η αρετή της ανδρείας δε χρειάζονται εξεζητημένη προβολή: «για μνήμη σου

Richard J. Golsan (editor) New England University Press, καθώς και την εισαγωγή του.

¹³ Βλέπε *Literary Essays of Ezra Pound, New Directions, New York* καθώς και τις μεταφράσεις στο *Translations*.

¹⁴ Βλέπε τον συλλογικό τόμο εργασιών, *Fascism Aesthetics and Culture* από τον

να βάλεις / μόνο που μες των στρατιωτών τες τάξεις, τον σωρό / πολέμους και συ τον Δάτη και τον Αρταφέρνη». Η ανδρεία του Αισχύλου – θέλει να ισχυρισθεί ο Σιδώνιος – δεν ήταν πιο σημαντική και σπουδαία απ' αυτή των υπολοίπων «στρατιωτών τες τάξεις, τον σωρό». Η τέχνη του όμως ήταν ένας ανάμεσα «στων στρατιωτών τες τάξεις». Μα περισσότερο αυτό που τον ξεχώρισε – θα 'θελε ίσως να πει ο Καβάφης – ήταν η μέριμνα για την τέχνη του. Δεν έχει ιδιαίτερη σημασία αν ο Καβάφης καλύπτεται ή όχι πίσω από τον «ζωηρό Σιδώνιο». Ο νεαρός Σιδώνιος ίσως τόλμησε να υποδείξει στον Αισχύλο αυτό που χιλιάδες Κύπριοι υποδείκνουν με χαμηλόφωνη αυθάδεια στους αγωνιστές της ΕΟΚΑ όταν γίνονται ζωντανές βεντέτες της κρατικής προβολής και αυτοπροβολής. Ως νέοι Σιδώνιοι οι προπετείς Κύπριοι αντιφωνούν προς τους αγωνιστές: «θυμηθείτε και λίγο την ανωνυμίαν σας»!! Πως και σεις ανάμεσα σε πολλούς άλλους πολεμήσατε τον στρατηγό Χάρντικκ και τον Χιου Φουτ!!

Ο Καβάφης αντιπροσωπεύει μια κορυφαία στιγμή της ανατολικο-μεσογειακής εμπειρίας. Πρέπει έστω και για μια στιγμή να αποερωτικοποιήσουμε τον Καβάφη. Η συζήτηση για το εκτεθλυμένο φρόνημα της νεωτερικότητας του είναι άστοχη επειδή αποσιωπά το γεγονός ότι για πρώτη φορά από την εποχή των Αλεξανδρινών χρόνων η νεωτερική ελληνοιστική ανατολή υψώνει επιτέλους ανάστημα, ίσταται θαρραλέα επί των ποδών της και εκφέρει με λόγιαν τόλμην εκείνη την μείζονα απάντηση στο Αισχυλικό δέος της Δύσεως. «Η Ευρώπη είναι ισχυρή και ευφραδής, η Ασία είναι νικημένη και βουβή. Ο Αισχύλος αναπαριστά την Ασία την βάζει να μιλάει στο πρόσωπο της ηλικιωμένης Περσίδας βασίλισσας, της μητέρας του Ξέρξη. Είναι η Ευρώπη αυτή που αρθρώνει την Ανατολή». Ο Σεφέρης αναπαράγει αυτό το αρχέτυπο αντίθετο όπου η Ασία μιλάει μόνο δια μέσου και χάριν του ευρωπαϊκού φαντασιώδους: «Δεν αισθανόμουν μίσος για τους δυστυχισμένους αυτούς βαρβάρους που δεν είχαν καθόλου τον τρόπο να καταλάβουν πως δούλευε το μυαλό μας, τους συμπονούς» (Δοκίμες Α' :445). Οι «Πέρσες» του Αισχύλου επιβεβαιώνουν αυτή τη δεξιοτεχνία που θέλει τη Δύση να καταλαβαίνει τη βαρβαρική Ανατολή αλλά όχι και ποτέ αντίστροφα! Με απaráμιλλη όμως παρηγορία ο Αλεξανδρινός θα

¹⁵ Βλέπε E. Said, *Οριενταλισμός*, Νεφέλη 1996, σελ. 75.

¹⁶ Επίέν Μπαλιμπάρ «Ποιός Κομμουνισμός μετά τον Κομμουνισμό» ΠΟΛΙΤΗΣ, Μάιος 1999, τ. 64, σελ. 37.

¹⁷ Στρατής Τσίρκας, *Ο πολιτικός Καβάφης*, εκδόσεις Κέδρος, σελ. 45.

πειραματιστεί με το αδιανόητο και αφάνταστο εγχείρημα μιας νεο-ελληνοιστικής κατανόησης δυτικών – ελλαδικών αξιών από τη σκοπιά της αφροασιατικής ανατολής! Θα μπορούσε άραγε η κυριώτικη εμπειρία ν' αφομοιώσει το διαπορικό πρόταγμα όπως αυτό κωδικοποιήθηκε αρχετυπικά από τον Καβάφη;

Σήμερα αυτό το ελληνοιστικό στοιχείο της Καβαφικής στάσης απέναντι στον ελλαδισμό αξίζει να διασωθεί ως ηθική υποδιαίρεση ενός νέου διεθνικού κοσμοπολιτισμού «που προεκτείνεται μέσα από ατομικές τροχιές προς μια ικανότητα επικοινωνίας των αντιστάσεων και των κινήσεων χειραφέτησης στον κόσμο, για την κατασκευή ενός νέου, υπαρκτού οικουμενισμού...». «Ένας οικουμενισμού που τον χαρακτηρίζει «προπάντων η έλλειψις πατρίδος ιδιαίτερας και εθνικισμού στενού, η έλλειψις παραδόσεως δεσμευτικής [...]» όπως έλεγε ο Καβάφης. Με Αλεξανδρινή διαίσθηση ο Καβάφης παράβαλε την εμπειρία της ελληνορωμαϊκής οικουμενικότητας με την δυναμική της νεωτερικότητας στον 19ο και τον 20ο αιώνα. Η πρόκληση τώρα διαφαίνεται να είναι ο επαναστασιασμός νέων μορφών διαπορικής οικουμενικότητας ικανών ν' ανταποκρίνονται αφενός στις αξίες του μαχόμενου διεθνισμού των παραδοσιακών εργατικών κινήσεων και των αντιπολεμικών φοιτητικών εξεγέρσεων και αφετέρου να συνδυάζει τις αισθητικές αξίες ενός καβαφικού κοσμοπολιτισμού συμφιλωμένου με το στοιχείο της πολιτισμικής απόλαυσης (Ιθάκη), την κριτική παρατηρητικότητα του αποστασιοποιημένου θεατή και τον δεσμό της αγωνιστικής φιλίας ως υποδείγματος βιοπολιτικής δικαιοσύνης.

Οι αγωνιστικές αδελφότητες των συντρόφων, τα νεομοντέρνα σοβιέτ των φίλων και των ομάδων συντηρούν τις παρακαταθήκες των αγώνων μέσα από την στωική αντίσταση της καθημερινότητας αλλά και την αποχή (από την καθημερινότητα) μια σύγχρονη φόρμα επικοινωνίας αξιοπρέπειας του «λάθε βιώσας». Αλλά σύντομα πάλι συνέρχοντες, μετ' άλλων εν μάχη, πάλι συναθροίζονται και αμυλλώνται όταν οι λίαν ευκλείεις και μεγαλώνυμες αφηγήσεις υποστούν την έκπτωση του χρόνου, της ήττας και της προσωπικής φθοράς. Μήπως η εξύμνηση και πολιτογράφηση τέτοιου φρονήματος δεν απηχεί το πλέον χωρίς Ιθάκη καβαφικό ταξίδι της ίδιας της αριστεράς ως βιωματικής αυτοσυνειδησίας του τραγικού; Ίσως τελικά η ευτυχία και μόνον αυτού του ταξιδιού να είναι η υψηλότερη τιμή την οποία καμιά μεγαλοκρατής Ιθάκη δεν θα μπορέσει ν' αποδόσει επειδή

Προβλέπουν (και πολλοί προβλέπουν)

Πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος.

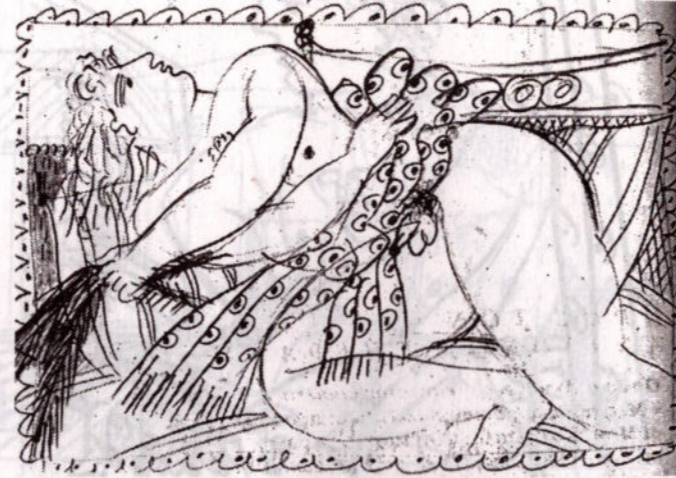
Επειδή πολιτική ήττα δεν συνεπάγεται ηθική αποτυχία. Επειδή ίσως η νεομοντέρνα ηθική γεωγραφία έχει ως επίκεντρο αυτοπραξίας τις θερμότητες και όχι την Ιθάκη, «τα στενά» και όχι «το παλάτι».

Διά χάρακος και χαρακώματος χαράσσεται το αντιμεταπρατικό φρόνημα, ίσως έτσι μόνο να σπινθιρίζεται η ύλη. Έτσι εξοργίζεται και αρροτριώνεται. Εκεί, εν στενώ και στενοχωρία ερεθίζεται και εγγλύφεται. Στα στενοτόπια και μόνον αναφαίνεται η οδός των οδοιπόρων που δεν αφέθηκαν. Αυτή είναι η λαθραία γεωγραφία όσων δεν έφυγαν για τα Σούσα εξσα-

τραπειθέντες. Οι οικουμενικές θερμότητες είναι η θαυμαστή διεργασία μέσω της οποίας ο καβαφικός άνθρωπος ανθ-ίσταται και εξ-έρχεται της Σατραπείας για να διαθερμάνει την απρόσωπη ύλη.

Αυτή η συγχρονία που εναρμονίζει διεθνικό φρόνημα και κοσμοπολιτική απόλαυση με τραγική αυτογνωσία του ταξιδιού, είναι μια νεομοντέρνα δυνατότητα της τέχνης αλλά και της πολιτικής. Είναι μια η νεομοντέρνα δυνατότητα που εξακολουθεί να υπολανθάνει μέσα στη διασπορική δίνη του κράματος και που έχει αποκτίσει - λόγω καβαφικής πρόταξης - ηθικό ανάστημα, αισθητικό ύψος, συγκινησιακό βάρος και μετα-φιλοσοφικό εκτόπισμα. Αυτό που ίσως να ελλείπει είναι μια βιοπολιτική και ηθική επεξεργασία του καβαφικού φρονήματος. Οι ευαίσθητες όμως κεραίες του Σεφέρη, συνέλαβαν τα πολιτικά διακυβεύματα της καβαφικής αφθάδειας και νεο-σιδώνειας προπέτειας, αυτού δηλαδή του λόγιου διασπορικού προειδήνα ενός νέου υπαρκτού οικουμενισμού. Ο Καβάφης απόλαυσε την διασπορά από την οριενταλιστική μιζέρια¹⁴ του εθνογραφικού φοκκλόρ προσδίδοντας της λόγιον ύψος και αντιμεταπρατικό φρόνημα.

Ο Καβάφης, αυτός ο «λευκός βεδουίνος» της α la Oscar Wilde αναγέννησης της διασποράς, φαίνεται ότι έπαιξε επικίνδυνα «με ανθρώπους που έχουν εγκαταστήσει τα συναισθήματά τους και την ιδιοσυγκρασία τους με

πολύ μεγάλο κύρος στην συνείδηση μας, με έργα που είναι κεφαλαιώδη ψυχολογικά γεγονότα». Γι αυτή του την τόλη, ο Καβάφης θα πληρώσει ακριβό τίμημα. «Ένα στίχο του Ριανού θα μπορούσε εύκολα να τον αντικρούσει ο αρωματισμένος Σιδώνιος - αλλά τον Αισχύλο... Ο αναγνώστης χάνει την ισορροπία του, αφήνει το παιδάριο να λείει, κι ακούει τι θα μπορούσε να αποκριθεί ο Αισχύλος». Η σεφερική resentment θα είναι

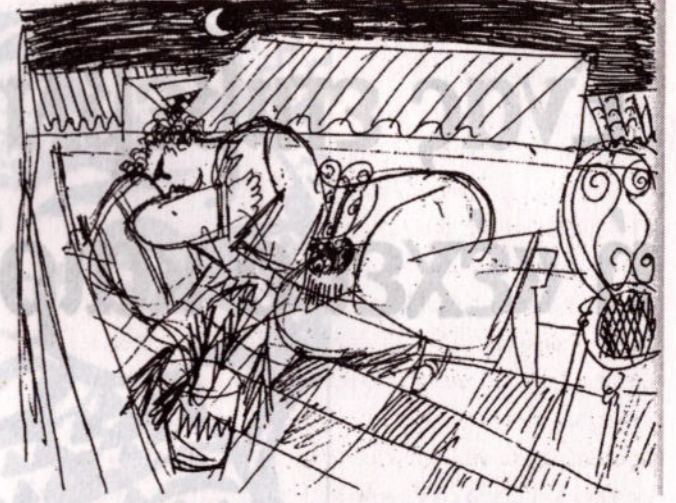
¹⁴ *Βεβαίως η Καβαφική ποίηση δεν υστερεί σε οριενταλιστικά στερεότυπα. Τα αποκηρυγμένα του ποιήματα «Λόγος και Σιγή» και «Σαμ-ελ-Νεσίμ» είναι από μόνα τους αρκετά για να τεκμηριώσουν μερικώς το οριενταλιστικό φαντασιώδες του Καβάφη. Μια τέτοια όμως προσέγγιση θα ήταν μονόπλευρη γιατί ο Καβάφης γνώριζε προσωπικά τον ποιητή A. Shawkί και εκτιμούσε την ποίηση των H. Imbrahim και H. Mutran. Αγαπούσε στοιχεία της Αραβικής τέχνης και ενδιαφερόταν για την αραβική λογογραφία και μυθολογία. Αυτά όμως ίσως πάλιν να μην αποτελούν ισχυρά αντίδοτα στον οριενταλισμό. Η γνώμη της Ρίκας Σαγκοπούλου η οποία αναφέρεται από τον Kappler (Εικόνες της Ισλαμικής Ανατολής, Αφιέρωμα της «Καθημερινής» στον Καβάφη, 11 Ιανουαρίου 1998, σελ. 23) βρίσκεται πιο κοντά στην αλήθεια: «Δεν είναι αυτός που ήρθε στην Αίγυπτο, δεν είναι αυτός που διάλεξε την Αίγυπτο. Βρέθηκε στην Αίγυπτο και παρέμεινε εκεί». Αυτή είναι νομίζω η διαχωριστική γραμμή που οριοθετεί τον Καβάφη απέναντι στον Σεφέρη. Ο πρώτος αντίθετα με τον δεύτερο παράμεινε ανατολίτης παρά και ενάντια στον ανατολισμό του, διεκδικώντας την αισθητική και ηθική αξιοπρέπεια ενός περιφερειακού κοσμοπολιτισμού - πολλές φορές ενάντια στην ίδια την Ελλάδα. Πρωτίστως περιορισμένος από ένα υψηλόφρονο ευρω-οριενταλισμό ο Σεφέρης δεν θα μπορούσε ποτέ να είχε γράψει το καβαφικό «Επάνοδος από την Ελλάδα» όπως και δεν θα μπορούσε να εκτιμήσει τα ηθικά πλεονεκτήματα και το αξιολογικό βάρος της έννοιας του διασπορικού κράματος καθώς αυτό δικαιώνεται ως εμπειρία στην ποίηση του Καβάφη. Για μια ευρύτερη ανάλυση αυτής της θεματικής βλέπε Marios Constantinou «Cavalry Poetics of Diasporic Constitutionalism: Toward a neo-Hellenistic decentering of the Kypriot(ic) experience», στον συλλογικό τόμο «Cyprus and its people» V. Calotychos (editor), Westview Press, 1998. Είναι*

εξάλλου γι' αυτό το λόγο που ο Καβάφης αντιπερίστικε με αλαζονική αυστηρότητα από το Σεφέρη κι όχι μόνο επειδή ο τελευταίος υπέφερε από την αγωνία της επίδρασης. Εκτός από Ανατολιστής, ο Καβάφης ήταν κι Ανατολίτης. Ο τίτλος του Αλεξανδρινού του αντίκει δικαιωματικά. Αποτιμώντας αυτή την διασπορική διαφορά θα πρέπει επομένως να την απαλλάξουμε από ισοπεδωτικούς ισολογισμούς. Μια μονόπλευρη σφίξεση της σε οριενταλιστικά clichés θα ήταν εντελώς στυχής και άδικη αφού η Καβαφική διαφορά διαφάνηκε να συμπλάθεται με την σύγχρονη Αιγυπτιακή εμπειρία και να γίνεται αγωγή μιας ποιητικής αλληλοφύιας πολύ ευεργετικής για την κατανόηση των διασπορικών ταυτοτήτων. Σ' αυτό ακριβώς συνηγορεί η ανακάλυψη του σπουδαίου ποιήματος του «27 Ιουνίου 1906, 2 μ.μ.». Τα συμφοροζόμενα του ποιήματος όπως τα παραθέτει ο Στρατής Τσίρκας εκκινούν από την τραγωδία του Ντενσουαί, ένα μικρό χωριουδάκι στο οποίο στρατιωτική ομάδα των Αγγλικών κατοκικών δυνάμεων κατόρθωσε απρόκλητα τους περισσότερους των ιθαγενών φελλάχων. Ένας Άγγλος στρατιώτης ο οποίος διέφυγε από τες επακόλουθες συμπλοκές πέθανε αργότερα από πλάση. Ως αποτέλεσμα η κατοικήθικ δικαιοσύνη καταδίκασε εκδικητικά τέσσερις Αιγύπτιους σε απαχονισμό, δύο σε ισόβια καταναγκαστικά έργα, ένα σε 15 χρόνια καταναγκαστικά, έξι σε 7 χρόνια καταναγκαστικά, τρεις σε φυλάκιση ενός χρόνου και δημόσια μαστίγωση και πέντε σε μαστίγωση δίχως φυλακή. Η εκτέλεση των ποινών έγινε την ίδια ώρα, στο ίδιο μέρος όπου διαδραματίστηκε το επεισόδιο. Όπως εξιστορεί ο Τσίρκας, η συναισθηματική έκρηξη οργής του Αιγυπτιακού λαού με αφορμή το γεγονός δεν άφησε ανεππρέαστο τον Καβάφη. Το ίδιο το ποίημα χρυσά την ύπαρξη του στην Αιγυπτιακή λαϊκή μουσική και το αγωνιστικό φοκκλόρ γνωστό ως «μουαλ» (ρίμες από εξόστρες στροφές που ομοιοκαταλητούν). Το «μουαλ του Ντενσουαί» πα-

ζόταν από λαϊκούς ραψωδούς με συνοδεία λύρας στα καταγώγια και τους κακόφημους οίκους μακριά από την παρουσία του Άγγλου κατακτητή. Ενώ η λόγια ποιητική παραγωγή γύρω από τα γεγονότα του Ντενσουαί δεν τράβηξε ιδιαίτερα την προσοχή του Καβάφη, ο ίδιος «αφουγκραζόταν τα φανερώματα του Αιγυπτιακού φοκκλόρ από πολύ νωρίς». Αυτό επιβεβαιώνεται από την παρεμβολή της λαϊκής παροιμίας στο «Λόγος και Σιγή» όπως επίσης και από την έκδηλη συμπάθεια του προς τον λαϊκό τραγουδιστή του «Σαμ-ελ-Νεσίμ» παρά το οριενταλιστικό ολισθήματα που μπορεί σήμερα να διαγιγνώσκει η πολιτική μας ευπρέπεια. Πέρα από την διεθνή ευαισθησία της διασπορικής ψυχής του «27 Ιουνίου 1906, 2 μ.μ.» μεταδίδει με μαστρία εκείνο το παράδοξο συναίσθημα τρομερής ομορφιάς που νιώθει κανείς μέσα στην δίνη του τραγικού. Από την ελληνίδα θεά θέπιδα την μάνα του Αχιλλέα που «ξέσχιζε τα πορφύρα της ρούχα» (Απιστία, 1904) μέχρι την εβραία αρχόντισσα «οδύρεται και κλαίει η Πρώτη Πριγκιπέσσα... η μάνα του η πιο μεγάλη Εβρέσσσα» (Αριστόβουλος, 1918) μέχρι τον σπαργμό της αραβίνας φελλάχας «η μάνα η μάρτυσσα» (27 Ιουνίου 1906, 2 μ.μ.) ο Καβάφης αναδεικνύει ένα διαπολιτιστικό μοτίβο της χαροκαμένης μνάσας, γνωστή διαχρονική φιγούρα της αγωνιστικής ποίησης της αριστεράς (Κ. Βάρναλη «Μάνα του Χριστού», Γ. Ρίτσου «Επιτάφιος») η οποία καθόλου άδικα κατά τον Τσίρκα μπορεί να διεκδικεί ως σύγχρονη πηγή της αντι-ιμπεριαλιστικής βεβαιότητας του Καβάφη. Το γάλο που ο Καβάφης ως βρέφος βύζαζε από την Αιγύπτια παραμύθια του του ανταπόδωσε αφήνοντας πίσω του και μια διαθήκη της πνευματικής διασποράς: «As ελληνίσουμε, αραβομαθείς Έλληνες της Αιγύπτου να γνωρίσουν στον ελληνικό κόσμο την σύγχρονη αραβική λογοτεχνία της Αιγύπτου, τουλάχιστον στες κύριες γραμμές της» (Τσίρκας, Ο πολιτικός Καβάφης, σελ. 93).

αδυσώπητη και τιμωρός: «Είπες πως πολέμισα μες στο 'σωρό'. Όχι νεαρέ μου επίγινε_ πολέμισα μαζί μ' ελεύθερους ανθρώπους, σαν εμένα_ με τους ίσους μου_ μ' αυτούς που μάθαιναν και παίζαν τα χορικά μου... Πολέμισα με την τραγωδία μου_ Για να μπορούμε να γράφουμε δράματα και να τα παρασταίνουμε όπως θέλαμε... Εμείς είχαμε την πόλη_ και τα ξυλένια τείχη_ ακόμη λογάριαζαν_ είχαν μια δύναμη μαγική. Σεις έχετε πρωτεύουσες και τον ξέσκεπο κόσμο. Οι ορίζοντες μας ήταν στενοί μπροστά στους δικούς σας_ αλλά ποιος ξέρει πόσο μεγάλους ορίζοντες μπορεί να σκώσει ο νους του ανθρώπου και από ποιο πλάτος πέφτει σε υπονοβασία. Τα τείχη μας έγιναν σκόνη μέσα στον ανθρώπινο πολύ όπου ζείτε_ όμως είναι φοβερή η απομόνωσή σας - καλάμια στον κάμπο... και ο Κριναγόρας σας αφιερώνει στίχους με μια οδοντογλυφίδα - μεγάλοι ορίζοντες (!)» (Δοκιμές A' 444-45) Έτσι ο Καβάφης θα παραπατήσει μαζί με το Σιδώνιο νέο και θα βουλιάξει μέσα στα αρώματα. Ο Σεφέρης δεν θα κωνέψει ποτέ του αυτό που ο ίδιος αναγνώριζε, ότι δηλαδή η ελληνιστική ανατολή πότισε διαφορετικές δίψες απ' αυτές του ελλαδισμού. Επιμένει ότι το αφροασιατικό κράμα αίσθησης και στοχασμού δημιουργεί ένα «ξέσκεπο κόσμο», δηλαδή ένα κόσμο χωρίς σκέπας, χωρίς υψηλό σκοπό και τελικά χωρίς τη δυνατότητα σκέψης - ένα ανθρωποπολήτο με απαγίωτους συνδυασμούς ενός αιώνιου «εν μέρει... εν μέρει...» που φαίνεται να εκνευρίζει οξύτατα το Σεφέρη. «Το κλίμα του Καβάφη δεν είναι το καλοκαίρι, μήτε ο χειμώνας_ είναι η στιγμή που λιώνει το χιόνι και γίνεται ένας σκούρος πολτός. Σε λίγο θα πρασινίσει λες_ σε λίγο θα πρασινίσει. Αλλά ο Καβάφης δε φτάνει ποτέ ως εκεί: «εν μέρει... εν μέρει...» Μόνο που το χιόνι έχει αρχίσει να γίνεται μια σκοτεινή λάσπη» (425). Ο Σεφέρης είναι ανυπόμονος. Πόσα κράματα: Πόσα «εν μέρει... εν μέρει...»: Πόση διαστροφή ενστίχτων και πόση ζωή χωρίς ειρμό και συνοχή: «Γραικοί και Σύροι, Εβραίοι και Αρμένιοι και Μήδοι - τι φορτίο. Οι πολιτείες αρμενίζουν με όλες τούτες τις ψυχές_ με την απάτη_ την προδοσία_ τον φθόνο_ με τις αισθήσεις και τις επιθυμίες τους_ πληρώματα που δεν ξέρουν πως μετακινούνται, πως η μοίρα τους είναι κοινή, πως καταποντίζονται ολοένα» (424).

Ο Σεφέρης ξεχνά προς στιγμήν τη δική του διασπορική καταγωγή καθώς και το γεγονός ότι φέρει τουρκικό όνομα. «Sefer» στην τουρκική σημαίνει «ταξίδι», «εκστρατεία», «αποστολή», «εμπόλεμη κατάσταση». Το τουρκικό νόημα του sefer αποχτά πρωταρχική σημασία για την κατανόηση της «ποιοτικής εκστρατείας» του Σεφέρη στην Κύπρο από την οποία θα προσπαθήσει να εκδιώξει το αιγυπτιακό φάντασμα του Καβάφη. Το καβαφικό φάντασμα που πλανιόταν πάνω από την ανατολική μεσόγειο, μπορούσε να εξορκιστεί μόνο με φιλολογικό sefer. Η απώθηση όμως αυτού του τραύματος, υποχρεώνει τη λιμνάζουσα συγκινησιακή δύναμη να βρει διέξοδο στην ταπεινώση του Καβάφη. Ως οργανικός διανοούμενος του έθνους - κράτους, θα παραμείνει αλαζονικά εχθρικός και αδιάλλακτος απέναντι στην εμπειρία του κράματος και των «εν μέρει... ταυτοτήτων». Η ποιητική της εθνοκατασκευής (nation building) ταυτίστηκε με την μοίρα του έθνους - κράτους έτσι που σήμερα η κρίση του τελευταίου να σημαίνει ουσιαστικά και την ολοκλήρωση του κύκλου της εθνικής ποιητικής και

των μανδαρίνων διανοουμένων. Αντίθετα, η νεομοντέρνα προβληματική της πολιτιστικής ομοσπονδίας κραματικών ταυτοτήτων και υποπολιτισμικών πυλώνων, βρίσκει στην καβαφική ποιητική του «εν μέρει...» την προδρομική της δικαίωση. Από την άλλη πλευρά ο νέος κύκλος «Μηδικών Πολέμων» που κήρυξε ο Σεφέρης κατά του αφροασιατικού φάσματος της καβαφικής διασποράς και της ελληνιστικής ανατολής, αποτέλεσε ουσιαστικά ένα δυσιοίονο πρελούδιο στους σημερινούς μεταμοντέρνους πολιτισμικούς πολέμους. Το κυνήγι λοιπόν του Αιγυπτιακού φαντάσματος του Καβάφη, έφερε τον σταυρόφορο των Μηδικών Πολέμων της ελλαδικής λογοτεχνίας στην Κύπρο. Με στρατηγική εφευρετικότητα θα μετατοπίσει το θέατρο των πολεμικών του επιχειρήσεων στην αλύτρωτη τότε αγγλική αποικία. Ο αποικιακός ζυγός υπό τον οποίο διατελούσε τότε αυτή η ουτοπική εσχατιά του ελλαδισμού θα λειτουργούσε ως υπόρητη θεμελίωση της εθνικής του στρατεύσης. Η ποιητική στρατολόγηση της Κύπρου ως αλγοριθμικού προγεφυρώματος κατά του φάσματος της καβαφικής παρακμής θα επέφερε αναγκαίες σημασιολογικές μετατοπίσεις. Άλλωστε η υπηρεσία του Σεφέρη στην κρατική διεύθυνση λογοκρισίας και προπαγάνδας (Υπουργείο Τύπου) της Μεταξικής δικτατορίας της 4ης Αυγούστου 19 τον καθιστά προσοντούχο στην εκτίμηση συσχετισμών δύναμης, ιδεολογικού σχεδιασμού, τακτικών ελιγμών και στρατηγικής αποτελεσματικότητας, κάτι που επιβεβαιώθηκε με τη συντριβή του «καρυωτακισμού». Ο διπλωματικός στρατηγός της νέας ελλαδικής λογοτεχνίας, θα ολοκληρώσει στα πλαίσια ευρύτερων σχεδιασμών μια κυπριακή συλλογή ποιημάτων η οποία ουσιαστικά θα προβληθεί ως πνευματική παρακαταθήκη του επερχόμενου ένοπλου αντι-αποικιακού αγώνα. Με φόντο αυτή τη στόχευση, ενεργοποίησε όλα τα υπόρητα εθνικά ανακλαστικά κατά μιας αγγλοπρεπούς και δυτικοτρεφούς καβαφικής παρακμής. Ο «Πραγματευτής από την Σιδώνα», ενσυνείδητα τοποθετημένος στον κυπριακό τόμο και με συμβολική χρονολογία δημοσίευσης την έναρξη του ένοπλου αγώνα κατά των Άγγλων (1955), θα αποκτήσει διαστάσεις ρεβανσιστικής απάντησης στο καβαφικό «Νέοι της Σιδώνας» (400μΧ). Μ' αυτή την ρηξικέλευθη ομοβροντία επί κυπριακού εδάφους, ο Σεφέρης θα ολοκληρώσει ουσιαστικά και την ολοκλήρωση του κύκλου της εθνικής ποιητικής και

Ένας επιβεβλημένος έπαινος ή «έχει ο καιρός γυρίσματα»

Του Σώτου Σόζινου

Ο μολογώ, πως, όταν πριν μερικά χρόνια οι εθνοπατέρες μας αποφάσιζαν να συνομολογήσουν τη συμφωνία αμοιβαίας αναμετάδοσης των κρατικών τηλεοπτικών σταθμών, ΕΡΤ και ΡΙΚ, μεταξύ Κύπρου και Ελλάδας, δεν βρισκόμουν ανάμεσα στους πιο ένθερμους θιασώτες της. Οι λόγοι κυρίως πολιτικοί και οικονομικοί, έχουν καταγραφεί από πολλούς στα έντυπα της εποχής. Κατά βάση, επρόκειτο για την εξομίωση της Κυπριακής Δημοκρατίας με το κατοχικό καθεστώς και τα συνακόλουθα μνηύματα μέσα και έξω από την Κύπρο, αλλά και την υπέρμετρη δαπάνη εκατομμυρίων λιρών κάθε χρόνο, για ένα πρόγραμμα που μέχρι σήμερα ομολογουμένως, για διάφορους λόγους οι οποίοι δεν είναι του παρόντος, πολύ λίγους τηλεθεατές προσελκύει. Από τότε έχει κυλήσει μπόλικο νερό στο αυλάκι. Το δόγμα του μέχρις εσχάτων αγώνα Ελληνισμού - Τουρκισμού, έχει κάπως παραμεριστεί μαζί με τα άλλα δόγματα του πιο πρόσφατου παρελθόντος (αλήθεια, ποιος θυμάται τους S-300 και τον περίφημο EAX;), ενώ ειδικότερα στην Ελλάδα, ο κ. Σημίτης επα-

γγελλόμενος τον «εκουχρονισμό» και εκφράζοντας τις προσδοκίες μιας μεγάλης μερίδας Ελλήνων πολιτών, έχει καταφέρει, παρά τις κατά καιρούς αντιδράσεις, να μεταβάλει αισθητά το παλιό σύστημα αξιών, πετυχαίνοντας βασικά δύο στρατηγικούς στόχους. Την ένταξη της Ελλάδας στην ΟΝΕ και τη ζώνη του Ευρώ, ενώ ταυτόχρονα εφαρμόσε και συνεχίζει να εφαρμόζει, μια πολιτική συστηματικής μείωσης της έντασης μεταξύ Ελλάδας - Τουρκίας. Βέβαια, πολλές παράμετροι των ζητημάτων αυτών παραμένουν αδιευκρίνιστες, οι αντιδράσεις από αρκετά πρόσωπα και οργανωμένα σύνολα δεν έχουν κοπάσει, επί μέρους προβλήματα σοβούν ακόμα, ποιος όμως περίμενε πως ήταν δυνατόν σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα ν' άλλαζαν τόσα και τόσα; Το ουσιαστικότερο όμως επίτευγμα αυτής της τελευταίας περιόδου, του οποίου μάλιστα η ανατροπή, με την πάροδο του χρόνου και την εμπέδωση της νέας αυτής νοοτροπίας, της νηφαιλιότητας, της μετριοπάθειας, της διαλλακτικότητας, γίνεται πολύ δυσκολότερη, είναι, νομίζω, ένα

αίσθημα αυτοπεποίθησης, μια αίσθηση υπέρβασης - για να χρησιμοποιήσουμε μια έκφραση που φοριέται πολύ τελευταία ... - του κακού παρελθόντος, που ταλάνισε την Ελλάδα για πολλά χρόνια. Όπως ήταν φυσικό - για να επιστρέψουμε στην αρχή του κειμένου - το αίσθημα αυτό δεν θα μπορούσε ν' αφήσει κανέναν, άνθρωπο ή θεσμό, ανεπηρέαστο και στην προκειμένη περίπτωση ούτε και την ΕΡΤ, το ελληνικό κρατικό ίδρυμα ραδιοτηλεόρασης, που αποδεικνύεται πολύ πιο προωθημένο από κάποιους άλλους, (όπως π.χ. το ΡΙΚ, που ασχολείται ακόμα με το πως θ' ανταγωνιστεί τα άλλα ιδιωτικά κανάλια), δίνοντας μαθήματα για μια εναλλακτική, ουσιαστική και ποιοτική, τηλεοπτική παρουσία. Όσοι τυχαίνει να παρακολουθούν τα προγράμματα της ΕΡΤ τα τελευταία χρόνια, αντιλαμβάνονται πλήρως το νόημα των πιο πάνω λέξεων. Εκείνο που τελικά μ' έσπρωξε να πιάσω την πένα για να αποδώσω τα εύσημα που αναμφίβολα δικαιούται το κανάλι, είναι δύο εκπομπές που πρόβαλε τελευταία, η μια στα τέλη του 2001 και η άλλη στις 17/1/2002.

Η πρώτη ήταν ένα εκτενές ρεπορτάζ, με θέμα κάποιες δικαιοδικές δραστηριότητες, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, τους ανθρώπους που ασχολούνται μ' αυτές κλπ., κάτι με το οποίο κανένα κυπριακό κανάλι δεν έχει ποτέ ασχοληθεί σοβαρά, παρά το ότι οι δραστηριότητες αυτές αναπτύσσονται δίπλα μας και ένας λογικά σκεπτόμενος άνθρωπος θα ανέμενε μίαν έστω στοιχειώδη ενημέρωση. Στη συνέχεια και στη διάρκεια της δεύτερης εκπομπής, στις 17 του Γενάρη, προβλήθηκε η ταινία - ντοκυμαντέρ των Πανίκου Χρυσάνθου και Νιγάζι Κιζιλγιρεκ «Το τείχος μας», ένα φιλμ πρωτοποριακό και ανατρεπτικό για τις παγιωμένες αντιλήψεις του μέσου Ελληνοκύπριου, όσον αφορά τα προ του '74 γεγονότα. Ίσως δε και γι' αυτό το λόγο, αφού στο μεγαλύτερο μέρος του απευθύνεται σ' αυτές ακριβώς τις αντιλήψεις, να μην προβλήθηκε μέχρι τώρα από κανένα κυπριακό κανάλι, αν και μετρά σχεδόν δέκα χρόνια ζωής ... Σκεφτόμουν, λοιπόν, αυτό που λένε: «έχει ο καιρός γυρίσματα» ... Που να φαντάζονταν οι διάφοροι εθνικώς σκεπτόμενοι ιθύ-

νοντες, πως τα πράγματα θα εξελίσσονταν έτσι. Ότι δηλαδή η ΕΡΤ θα έπαιρνε άλλα μονοπάτια, προβάλλοντας κάποιες άλλες εικόνες και απόψεις, τις οποίες οι πιο πάνω κύριοι κρύβουν επιμελώς, τπρώντας πιστά και με ευλάβεια το θρησκευτικό δόγμα «πίστευε και μη ερεύνα». Στο τέλος του φιλμ, εκεί που πέφτουν οι τίτλοι - συμμετοχές, χορηγοί, σκηνοθεσία κλπ. - μπορεί κάποιος να δει και το ΡΙΚ να παρελαύνει μεταξύ των συντελεστών, προφανώς διαθέτοντας στους δημιουργούς ένα μέρος από το πλούσιο αρχειακό του υλικό. Ένα αρχειακό υλικό ανεκτίμητης αξίας, όπως θα μπορούσε να φανταστεί ο καθένας και το οποίο παραμένει για δεκαετίες ανεκμετάλλευτο και παραπεταμένο, θυσία κι' αυτό στο Μινώταυρο των σκοπιμοτήτων και των συμφερόντων μιας πολύ συγκεκριμένης κάστας, της οποίας οι ευθύνες για την εξέλιξη του Κυπριακού μέχρι σήμερα είναι ασήκωτες. «Έχει ο καιρός γυρίσματα»... Μήπως θα πρέπει ν' αναθεωρήσω τη γνώμη μου σχετικά με την τηλεοπτική σύνδεση Ελλάδας - Κύπρου; Λέω, μήπως; ...

Το ελληνικό κρατικό ίδρυμα ραδιοτηλεόρασης, που αποδεικνύεται πολύ πιο προωθημένο από κάποιους άλλους, (όπως π.χ. το ΡΙΚ, που ασχολείται ακόμα με το πως θ' ανταγωνιστεί τα άλλα ιδιωτικά κανάλια)

Ένα νέο προϊόν από τη ΛΟΕΛ
σε μια πρωτοποριακή
συσκευασία πολυτελείας

Zivania de Luxe
The Divine
Spirit

**Η ZIVANIA De Luxe
στους 47°, φιλοδοξεί
να αποτελέσει προϊόν
αναφοράς για την
παραδοσιακή
μας παραγωγή.**

Η προσεγμένη διαλογή
των στεμφύλων (Ζίβανα),
η περίτεχνη διαδικασία
απόσταξης και η
επιστημονική
παρατήρηση των
συστατικών για την
απομόνωση των
ανεπιθύμητων ουσιών,
δίνουν στην Κύπρο
ένα προϊόν απόλυτα
άξιο για ευνοϊκές
συγκρίσεις στον στίβο
των οινοπνευματωδών
οποιασδήποτε χώρας.

ΛΟΕΛ ΛΤΔ

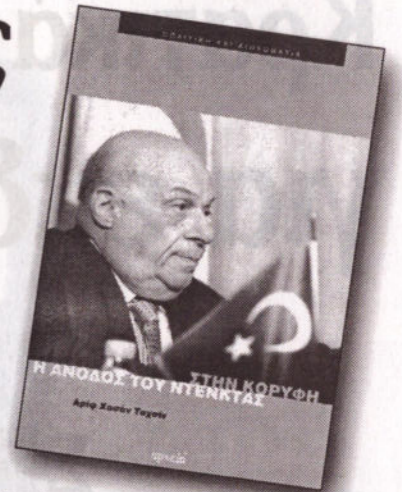
Τ.Κ. 139, ΤΗΛ: 05-369344, ΦΑΞ: 05-370042, ΛΕΜΕΣΟΣ

Πρώτη η
ΛΟΕΛ
αφού εξοπλίστηκε
κατάλληλα,
τοποθέτησε
στην αγορά τη
ΖΙΒΑΝΑ 45°
από Κυπριακές
ποικιλίες σταφυλιών,
σε άμβυκα ασυνεχούς
λειτουργίας που
κατασκευάστηκε
στη Γαλλία το 1900

■ βιβλιοπαρουσίαση
από τον Σοφοκλή Σοφοκλέους

Η άνοδος του Ντενκτάς στην κορυφή

Συγγραφέας: Αриф Χασάν Ταχσίν
Μετάφραση: Θανάσης Χαραννάς
Εκδόσεις: Διαφάνεια, Σειρά Αρχείο,
Πολιτική και Διπλωματία 4

Σύμφωνα με το εισαγωγικό σημείωμα του εκδότη στο βιβλίο αυτό αναδημοσιεύονται άρθρα του συγγραφέα, που είχαν πρωτοδημοσιευτεί στην τουρκοκυπριακή εφημερίδα ΣΟΖ το 1982 κάτω από τον γενικό τίτλο "Όσοι βαδίζουν στον ίδιο δρόμο δεν μπορούν να φτάσουν σε διαφορετικά σημεία".

Εκτός από τις προσωπικές του εμπειρίες αναφέρεται με κριτική προσέγγιση στο "Ομόσπονδο Τουρκοκυπριακό κράτος" καθώς επίσης στις δομές, αλληλοεξαρτήσεις και ισορροπίες μέσα στην Τ/Κ κοινότητα. Παραθέτονται ονόματα, θέσεις και αντιθέσεις ατόμων και οργανώσεων, περιγράφεται ο τρόπος λειτουργίας και λήψης αποφάσεων στη ψευδοβουλή, περιγράφεται ο βαθμός εξάρτησης των βουλευτών από την Τουρκία. Περιγράφει την αντίθεση λαού-βουλευτών, οι οποίοι αντί να στηρίζονται στο λαό πάντοτε ζητούν την υποστήριξη της Τουρκίας. Αναφέρεται στα πολλά προσωπικά τους ωφελήματα κάτι που αβίαστα θυμίζει τους δικούς μας βουλευτές. Προβληματίζεται που οδηγεί την κοινότητα του ο δρόμος που ξεκίνησε φτιάχνοντας κράτος, βουλή... δίνει εξηγήσεις για τους λόγους εξαθλίωσης των Τ/Κ, η οποία δεν ωφελείται στο εμπόριο αλλά στην έλλειψη εμπιστοσύνης των αξιωματούχων της Τουρκίας προς τους Τ/Κ, κάτι που οδηγεί την Τουρκία σε αποικιοκρατική πολιτική όπως ήταν η βρετανική. Αναφορικά με την αντιπολίτευση και τις αδυναμίες της μας εξηγεί ότι είναι εγκλωβισμένη αφού και αυτή έχει εκπαιδευτεί στην Τουρκία, όπως και όλοι γενικά οι άρχοντες της κοινότητας του, και συμπεραίνει ότι η σημερινή άρχουσα κατάσταση αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα αδιέξοδα των Τ/Κ και εκτιμά ότι "αν δεν φύγει αυτή η γενιά... δεν πρόκειται να δούμε καλό".

Παράλληλα ο συγγραφέας καταθέτει τις εμπειρίες του για τις σχέσεις των Ε/Κ και Τ/Κ, όπως τις έζησε μικρό παιδί στο χωριό του Άγιο Θεόδωρο Τυλληρίας, καταρρίπτοντας το μύθο της ειρηνικής συνύπαρξης, καυστηριάζοντας το ρόλο της εκκλησίας στη διαμόρφωση των αισθημάτων των Ε/Κ, κάνοντας τους να βλέπουν τους Τ/Κ αφ' υψηλού και σαν ξένους.

Παρουσιάζει ανάγλυφα, με απλά καθημερινά παραδείγματα τις φιλίες και τις εχθρές τους, τους αγώνες και τους ανταγωνισμούς τους. Τις σχέσεις των δύο κοινοτήτων της χωρίζει γενικά σε δύο περιόδους. "Τα χρόνια της φιλίας" αποτελούν η δεκαετία του '40, ενώ τα χρόνια μετά το 1950 και ιδιαίτερα μετά την 01.04.55 χαρακτηρίζονται ως "χρόνια πόνου για τους Κυπρίους". Περιγράφεται ο ρόλος της ΕΟΚΑ στη διαμόρφωση της σταδιακής αντίδρασης των Τ/Κ με αποκορύφωμα την ίδρυση της δικής τους υπόγειας οργάνωσης της ΤΜΤ. Σύμφωνα με το συγγραφέα η αντίθεση των Τ/Κ στην πολιτική των Ε/Κ οφειλόταν σε πολλούς λόγους, όμως ο βασικότερος λόγος της εισόδου τους στη βρετανική αστυνομία ήταν η ανεργία. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά "η διαφορά ανάμεσα στο να είσαι εχθρός της ένωσης από του να είσαι εχθρός των Ε/Κ είναι πολύ μεγάλη".

Συγκλονιστική είναι η αναφορά του συγγραφέα στον Κυριάκο Μάτση ότι "αυτή η γη ανήκει σε αυτούς που τη δουλεύουν, είτε είναι Έλληνες είτε Τούρκοι", που δεν απέχει καθόλου από το σημερινό "αυτή η γη είναι δική μας" της Τ/Κ αντιπολίτευσης.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η παρουσίαση των γεγονότων της προσπάθειας της Τ/Κ ηγεσίας να βάλει την Τουρκία στο παιχνίδι για το μέλλον της Κύπρου, καθώς επίσης τον ενεργό ρόλο που έπαιξε η βρετανική διπλωματία για την επιτυχή κατάληξη του εγχειρήματος. Αναφέρεται και στο ιστορικό της Ελληνοτουρκικής έχθρας, η οποία είναι απαραίτητη για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του ιμπεριαλισμού, δίνοντας έτσι και τον ταξικό χαρακτήρα και τοποθέτηση του συγγραφέα.

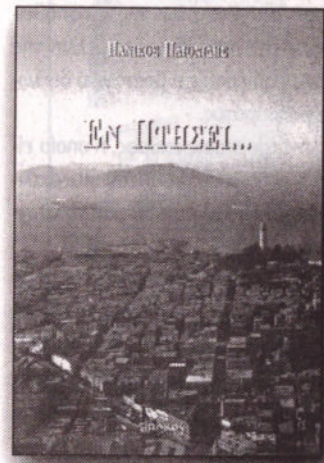
Σημαντικό τμήμα της εργασίας αποτελεί το "παρασκήνιο της άνοδου του Ντενκτάς στην κορυφή, από το 1948 μέχρι το 1973, όταν εξελέγη αντιπρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας". Δεν αποκρύβει να αναφερθεί και στο γεγονός ότι αρχικά θεωρείτο από τους Τ/Κ ως πράκτορας των Εγγλέζων, εξαιτίας της υποτροφίας που έλαβε από την αποικιοκρατική κυβέρνηση για σπουδές στο Λονδίνο και την υπηρεσία του στην εισαγγελία. Με λεπτομέρεια παρουσιάζονται οι διάφοροι σταθμοί και τα σκαμπανεβάσματα της σταδιοδρομίας του μέχρι να πάρει τη "σφραγίδα" της Τουρκίας. Περιγράφονται οι διάφορες προβόκατες και δολοφονίες που σχεδίασε και εκτέλεσε με τη βοήθεια της ΤΜΤ και τους αντιπροσώπους της Τουρκίας στην Κύπρο. Γίνεται επίσης αναφορά στην πιθανότητα συνεννόησης του Ντενκτάς με Ε/Κ εθνικιστικούς κύκλους και αφήνεται σοβαρά υπονοούμενα σχετικά με την εμπλοκή του τότε Υπουργού Εσωτερικών Π. Γιωρκάτζη. Περιγράφονται τα γεγονότα οργάνωσης και καταπολέμησης της αντιπολίτευσης ανάμεσα στους Τ/Κ, λαμβάνοντας ως παράδειγμα τους αγώνες των δασκάλων. Γίνεται αναφορά στην ίδρυση, λειτουργία και κλείσιμο της εφημερίδας "Γιάρν" που αβίαστα μας θυμίζει το σημερινό παράδειγμα της "Αβρούσα", δείχνοντας έτσι την ισχύ του καθεστώτος αλλά και την αδυναμία του για οποιαδήποτε αλλαγή.

Σημείο κριτικής είναι η μη αναφορά της ημερομηνίας δημοσίευσης των άρθρων με αποτέλεσμα ιδιαίτερα οι νεότεροι αναγνώστες, που δεν είναι γνώστες των διαφόρων γεγονότων σε πολλές περιπτώσεις να αιωρούνται στο χρονικό κενό. Παρ' όλες τις δομικές αδυναμίες που υπάρχουν, η εργασία αυτή αποτελεί μια όχι μόνο ελκυστική αλλά και πολύ ενδιαφέρουσα μαρτυρία ενός ανθρώπου της "άλλης πλευράς" που έζησε τα γεγονότα από μέσα. Ξεκίνησε, όπως πολλοί από μας από κάποιο μικρό χωριό, οδηγήθηκε στην εθνικιστική οδό ως μέλος της ΤΜΤ, εργάστηκε για τους αποικιοκράτες ως ειδικός αστυνομικός, μορφώθηκε και έγινε δάσκαλος, συγκρούστηκε ως συνδικαλιστής με το Τ/Κ κατεστημένο έχοντας σήμερα αριστερή οπτική γωνία σχετικά με τα γενόμενα στην πατρίδας μας.

Κρατικά βραβεία λογοτεχνίας για εκδόσεις 2000

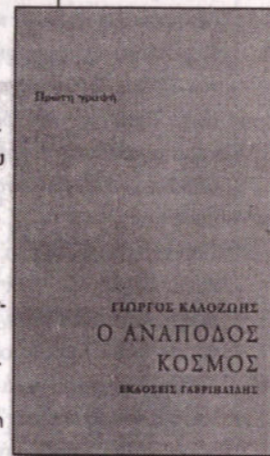
Στις 21 Δεκεμβρίου 2001 απονεμήθηκαν από τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού κ. Ουράνιο Ιωαννίδη τα Κρατικά Βραβεία Λογοτεχνίας για τις εκδόσεις 2000. Το βραβείο ποίησης απονεμήθηκε εξ ίσου στους Μιχάλη Παπαδόπουλο και Γιώργο Καλοζώνη για τα βιβλία τους «**Εντός συνόρων**» και «**Ανάποδος κόσμος**» αντίστοιχα, το βραβείο Διηγήματος στον Πανίκο Παιονίδη για το βιβλίο του «**Εν πτήση**», το βραβείο μυθιστορημάτων στον Χρήστο Χατζήπαπα για το βιβλίο του «**Στο μάτι του φιδιού**» και το βραβείο Δοκιμίου - Λογοτεχνικής μελέτης στον Γιάννη Ιωάννου για το βιβλίο του «**Χωροχρονικά στην ποίηση**». Το βραβείο Παιδικής Λογοτεχνίας απονεμήθηκε στον Χαράλαμπο Επαμεινώνδα για το βιβλίο του **Γαρυφαλιά**. Ελπίζουμε πως τα βιβλία που βραβεύτηκαν θα τύχουν φέτος καλύτερης υποδοχής από τον πρώτο φυσικό τους αποδέκτη, που είναι το κυπριακό αναγνωστικό κοινό. Γιατί, στ' αλήθεια, γράφεται και καλή λογοτεχνία στον τόπο μας, σ' αντίθεση με την επικρατούσα άποψη, για την οποία φταίει άραγε: η πλησμονή

γραφομανών στον τόπο μας, η μη προώθησή της ποιοτικής λογοτεχνίας στην εκπαίδευση, το στομαχισμό της από τα ΜΜΕ, τα βιβλιοπωλεία ή και τους ίδιους τους αναγνώστες, έστω και μη γνωρίζοντάς την; Ή απλά η σκέπη αδιαφορίας για ό,τι πνευματικό στον τόπο μας; Το Εξ υπαρχής θέλοντας να συμβάλει σε μια προσπάθεια εξοικείωσης των Κυπρίων με τους λογοτέχνες του τόπου του, δίνει, σε πρώτη φάση, τις σύντομες αντηφωνήσεις κάποιων από αυτούς. Είναι ίσως καιρός να αρχίσουμε να ακούμε κάποτε τη φωνή των δημιουργών μας, ξεχωρίζοντάς την μέσα στην πολυλογία των πολιτικών (από πρωίας μέχρι νυκτός), των φιμωτικών διαφημίσεων (των υπεραγορών) και των βαρβαρισμών στις λεγόμενες κυπριακές σειρές... Είναι καλύτερα να τους ακούμε κι ακόμη πιο καλά να τους διαβάζουμε, παρά να τους γυρνάμε την πλάτη, αυθαίρετα να τους κηρύσσουμε ερημίτες και αποσυνάγωγους. Γιατί, αν το καλοσκεφτείς, πρόκειται μάλλον για το εντελώς αντίθετο.

Θα ήθελα να μιλήσω για κάτι το οποίο με απασχολεί εδώ και καιρό. Για κάτι που ενώ είναι αυτονόητο, είναι την ίδια στιγμή ασαφές και απροσδιόριστο. Γιατί γράφουμε, γιατί περνούμε ώρες σκυφτοί καλλιγραφώντας ή μοντζουρώνοντας χαρπά, ενώ έξω υπάρχουν οι εκδρομές, τα σινεμά, η σκόλη στα λευκωσιάτικα καφέ; Επειδή δεν μπορούμε να κάνουμε διαφορετικά; Επειδή η ψυχική στάθμη ανεβαίνει μέχρι τα ρουθούνια, μπορεί να πει κάποιος, και μας πνίγει. Είναι η γραφή αποτέλεσμα άλλων εσωτερικών συγκρούσεων μας αποκαλύπτει η ψυχανάλυση. Αλλά εγώ μάλλον θα συμφωνήσω με το μεγάλο Μπρετόν φανερώνοντας έμμεσα και τις επιρροές μου. Γράφουμε για να κάνουμε φίλους. Κι η αλήθεια αυτή είναι τόσο κραυγαλέα. Καθώς περνούν τα χρόνια διαπιστώνεις με τρόπο πως οι παλιές συναισθηματικές σταθερές ατονούν. Οι γονείς μας γερνούν, παρά τη θέλησή τους βέβαια, κι αποκοτούν μια παιδικότητα και μια αφέλεια που όχι μόνο μας εκπλήσσει αλλά και που μας απομακρύνει μαθηματικά από αυτούς. Πόσο φίλος μπορείς να είσαι με το παιδί σου; Αλλά και η δουλειά, χώρος κοινωνικοποίησης και εξεύρεσης γνωστών και φίλων, κάνει με τον καιρό τη μαγεία της. Συχνά διαπιστώνεις πως δεν οραματίζεσαι αλλά διεκπεραιώνεις. Κι οι φίλοι σε τόσο ανταγωνιστικούς χώρους είναι λουλούδια που μόλις βγουν από το ψυγείο μαραίνονται. Κι εντούτοις ονειρευόμαστε πλούσια σαλόνια γεμάτα φίλους,

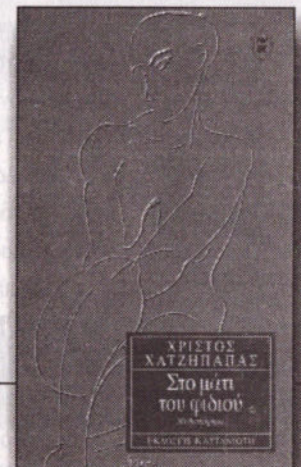
φιλικά κτυπήματα στους ώμους, τετράθυρα αυτοκίνητα για να πηγαίνουμε με τους φίλους εκδρομές, συμπόσια σε εξοκικά με φίλους. Στ' αλήθεια τι είναι ο φίλος; Διατρέχοντας τα ποιήματά μου βλέπω με έκπληξη πως είναι αυτός που βλέπει τα πράγματα αντικειμενικά, καθαρά, όταν η δική σου κρίση στανεί ή τυφλώνεται από εμμονές ή πάθη ή και τα δύο. Είναι ο παραστάτης που επισημαίνει τις κρυφές πλευρές του εαυτού σου και προειδοποιεί για τις οδυνηρές συνέπειες των πράξεων σου. Αυτός που συγκρατεί αλλά και συγκροτεί. Από τι; Από τη ρευστότητα, από τη διάχυση, από την τάση για αυτοκαταστροφή. Κι η αυτοκαταστροφή, το ξέρουμε όσοι ασχολούμαστε με το γράψιμο, έχει πολλά, σχεδόν αναρίθμητα πρόσωπα. Δε θα επεκταθώ για να μη γίνω περισσότερο εξομολογητικός. Όμως τις προάλλες, ενώ περιδιάβαζα τον εκθεσιακό χώρο του Δημοτικού Κέντρου Τεχνών, είδα με έκπληξη τη μοίρα μας ή μάλλον το μέλλον μας. Το έκθεμα ήταν δυο πρωτόγονοι προϊστορικοί άνθρωποι κατάμονοι μέσα στην απεραντοσύνη του χώρου και του χρόνου, απογυμνωμένοι, εύθραυστοι. Κι ωστόσο ο ένας ακουμπούσε τον άλλο κι ήταν αυτό το άγγιγμα σημάδι υποτυπώδους σχέσης, συγκρατημένης έστω φιλίας, ένα μήνυμα, το πιο ελπιδοφόρο για μένα μέσα στον παρόντα και το μέλλοντα χρόνο. **Γιώργος Καλοζώνης.**

Ένα κράτος, όσο μικρό και αν είναι χρειάζεται για να επιβιώσει και να ολοκληρωθεί, να σπριχθεί πάνω σε θεσμούς που να εμπνέουν το σεβασμό στους πολίτες. Πόσο μάλλον για ένα κράτος που πολλαπλάς αμφισβητήθηκε και αμφισβητείται ακόμα. Και όπως το κυπριακό κράτος, έτσι και ο θεσμός των Κρατικών Βραβείων μπορεί να μην έχει ακόμα αποκτήσει την αίγλη και το κύρος που του αρμόζουν. Είναι θεσμός ενός νέου και μικρού κράτους. Αλλά ταυτόχρονα δεν παύει να αποτελεί έναν από τους κορυφαίους θεσμούς της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η ενέργεια μου να υποβάλω το βιβλίο μου στο θεσμό αυτό ενέχει πρωτίστως συμβολικό χαρακτήρα. Θεωρώ ότι, ως πολίτης της Κυπριακής Δημοκρατίας, έχω καθήκον να σέβομαι τους θεσμούς της, να τους ενισχύω και να τους προστατεύω όσο οι ελάχιστες δυνατότητες μου το επιτρέπουν. Η ενδεχόμενη υπερηφάνια ή μέθη, για να θυμηθούμε τον ποιητή, έναντι τέτοιων θεσμών προπαντός που στοχεύουν στην ανάδειξη των πνευματικών δυνάμεων του τόπου, μόνο από ανευθυνότητα ή αρχοντοκωριασμό μπορούν να δικαιολογηθούν. Και ακριβώς στη φάση που περνά η Κυπριακή Δημοκρατία, χρειάζεται τη στήριξη των πνευματικών ανθρώπων, των επιστημόνων, των καλλιτεχνών της. Αλλά ταυτόχρονα, το ίδιο το κράτος οφείλει να ενισχύει όλο και πιο πολύ πνευματικούς, επιστημονικούς και καλλιτεχνικούς θεσμούς. Καθ' ό,τι, στο άκρως χρησιμοθηρικό, οικονομικό και νεόπλουτο περιβάλλον όπου ζούμε και εργαζόμαστε, επιβάλλεται η δημιουργία εξισορροπητικών θεσμών, η ενίσχυσή τους, η μετατροπή τους σε εστίες αντίστασης έναντι της απειλής της αλλοτρίωσης, της ισοπέδωσης και της κυριαρχίας του α-νόπου καταναλωτισμού. Ευχαριστώ την Επιτροπή που πρότεινε το βιβλίο μου. Ευχαριστώ τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας για τη διοργάνωση της τελετής και είμαι σίγουρος ότι όσο περνά ο χρόνος, ο θεσμός των κρατικών βραβείων θα αποκτά όλο και μεγαλύτερο κύρος.

Γιάννης Η. Ιωάννου

Η δημιουργία είναι μια επιστροφή στον εαυτό μας από την τύρβη της καθημερινότητας. Δεν είναι όμως φυγή από τα κακοτράχαλα της ζωής, είναι εντούτοις μια ύστατη καταφυγή στα ενδότερα που διεγείρει τις σκέψεις και διευκολύνει τις ανατασεις μας. Και καθώς η σκέψη υπήρξε πάντοτε ρίσκο για τον άνθρωπο, έτσι και ο ρόλος του υποκινητή της, του συγγραφέα στην περίπτωση μας, είναι επαναστατικός. Ή τουλάχιστο ανατρεπτικός για τα κακώς βαίοντα, υποσκάπτοντας τη λήθη που μας βολεύει σ' αναπαυτικά καθίσματα, υπονομεύοντας την ατομία μας. Για μένα τουλάχιστο, ο πρωτοσπινθήρας, το εμπύρευμα ενός γραπτού σάτθκε συχνά ο θυμός και η ασκήμια που βλέπω σαν ανοιξω το παράθυρο. Η αποτρόπαιη θέα, για παράδειγμα, του Πενταδάκτυλου, με την πέτρινη, συχνά καλλωπιζόμενη σαν κοκότα σημαία, ή η έλλειψη γενναιοδωρίας των συμπατριωτών μου απέναντι στους ξένους εργάτες, αυτούς τους σύγχρονους οικονομικούς δεσμώτες, συνδραυλίζουν έργα δημιουργίας. Το ίδιο και τα πανάθλια παιδικά και εφηβικά μας χρόνια, ως πατρίδας εννώ, αλλά και ημών - γιατί όχι, οι παραμορφώσεις στην πορεία και το κατάντημά μας, το ακρωτηριασμένο σώμα μας, αναρριπίζουν την οργή, όπως και ο έρωτας την πρῶφερότητα, ο σαρκασμός την αυτοσυνείδηση, έτσι που η γελοιοπότητά μας να μετουσιώνεται μέσα από το λόγο σε ομορφιά. Κι είναι τούτο που μας σώζει. Το μόνο ίσως που μας σώζει. Η ομορφιά που φυτρώνει από την ασκήμια είναι η σεροτονίνη μου, ο νευροδιαβιβαστής αυτός της γαλήνης και της ευτυχίας, που μου δίνει κουράγιο να ξανασιμώ τα άκρα του κύκλου μου και να κυλώ πάνω σ' αυτόν τις πεποιθήσεις και τα οράματά μου. Να φορτώνω με ιδέες τους ήρωές μου - χωρίς βεβαίως να σας γίνομαι φορτικός και αιναρός, εξαπατώντας σας, κατά κάποιον τρόπο, σπρώχνοντάς τους ήρωές μου ανάμεσά σας - να αναλαμβάνουν για λογαριασμό τους μύχιες επιθυμίες σας, άτολμες σκέψεις, να δρῶνουν για χάρη σας απαγορευμένους καρπούς και να ποιούν τολμήματα για τα οποία δεν είστε, δεν είμαστε, προορισμένοι. Κι όλα τούτα βεβαίως θα συμβούν μόνο αν το έργο μου καταξιωθεί αισθητικά στη συνειδησή σας, μόνο τότε θα έχω καταφέρει όσα «γλαφυρά» μόλις περιέγραψα. Μόνο τότε, σαν ο αναγνώστης γίνει συνδημιουργός, νοουμένου ωστόσο, πως η δραστηριότητα ενός κειμένου εξαρτάται και από τον παραλήπτη. Σας ευχαριστώ κι ευχαριστώ επίσης τη Συμβουλευτική Επιτροπή Γραμμάτων που έπεσε προφανώς στις παγίδες μου, εξέλαβε, δηλαδή, ως αρετές του λόγου αυτά τα «τεχνάσματα» στο μυθιστόρημά μου και πρότεινε τη βράβευσή του.

Χρήστος Χατζήπαπας

Ένας άνθρωπος έχει αρχίσει να γράφει περιμένοντας τη στιγμή που μέσα στη φαντασία των άλλων θα γίνει συγγραφέας. Ένας που δεν καταλαβαίνει καλά καλά τι είναι αυτό που κάνει περιμένει κάποια στιγμή οι άλλοι να καταλάβουν. Αφέλεια απαρνημένη καθ' εαυτό το ηρωικό ή ανυπαρξία γούστου; Κάπως έτσι ξεκίνησα, και αισθάνομαι πως κάπως έτσι θα τελειώσω **Μιχάλης Παπαδόπουλος.**

Ανάμεσα στον Bin Landen τζαι τον Big Brother

Του Σάββα Μενοίκου

Το «τέλος» της αμερικανικής εκστρατείας στο Αφχανιστάν συνοδεύτηκε από τόσο παραλογισμό που κατάντησε κωμωδία. Πρώτα ήταν η ανταπόκριση από την οροσειρά Τόρα Μπόρα ότι ο τάδε «φύλαρχος» («tribal leader» σύμφωνα με τα δυτικά ΜΜΕ) δήλωσε ότι είδε την προηγούμενη ημέρα τον Οσάμα Μπιν Λάντεν στην περιοχή. Τζαι την άλλη ημέρα θα ξεκινούσαν την αναζήτηση. Φοβερό. Ούτε τζικλα να ήταν. Τον είδε, δεν το συνέλαβε, δεν τον κυνήγησε, και θα τον έψαχνε όταν θα ανακοινώνονταν επίσημα «η επίθεση» μέσω των δυτικών ΜΜΕ. Ύστερα ήταν η είδηση ότι ο μουλλάς Ομάρ νοίκιασε 7 καμήλες για να διασχίσει την έρημο. Ωραίο. Με τόσα ραντάρ, αεροπλάνα, οπιούνους, φύλαρχους κλπ, ο άλλος θα διέσχιζε την έρημο με καμήλες για να μην τον εντοπίσουν. Και το αποκορύφωμα ήταν η απόδραση του μουλλά Ομάρ με μοτοσικλέτα. Μάλιστα. Τον περικύκλωσαν οι ειδικές μονάδες των αμερικανών, με ελικόπτερα και μηχανισμούς εντοπισμού της «τελευταίας τεχνολογίας», και αυτός το έσκασε με μοτόρα. Και αυτά λέγονται με πλήρη σοβαρότητα. Απαγγέλλονται από εκφωνητές, τα αναμεταδίδουν άλλοι, τα τυπώνουν, τα σχολιάζουν. Είναι βέβαια ανουσιχητικό το ότι ο κόσμος δεν γελά με όλα αυτά. Αλλά δεν είναι και η πρώτη φορά που τα ΜΜΕ μεταδίδουν το παράλογο με την σοβαροφάνεια της «δεδομένης αλήθειας». Θυμάστε τις εκλογές του '98 όταν ξαφνικά έγινε

αποκεντρωμένου ισλαμικού κινήματος σε όλη την Ασία (από τις Φιλιππίνες μέχρι τη Γάζα) το οποίο τους τελευταίους μήνες φάνηκε να αναβαθμίζει το επίπεδο των δραστηριοτήτων του όπως έδειξαν οι επιθέσεις αυτοκτονίας στην Ινδία και την Παλαιστίνη... Ύστερα είναι και αυτά τα οποία θα ήταν καλά να μην βγαίνουν πρωτοσέλιδα – όπως η κοινωνική έκρηξη στην Αργεντινή και η κατάρρευση της εταιρείας Εηγοη της οποίας ο πρόεδρος ήταν φίλος του Μπους. Όμως νομίζω ότι ο παραλογισμός των ειδήσεων ήταν και αποτέλεσμα των δυναμικών του θεάματος. Έχοντας απέναντι τους ένα «αυθόρμητο» υπερθέαμα, της εικόνας του αεροπλάνου να κτυπά τους πύργους, οι αμερικανοί έπρεπε να στήσουν μια υπερπαραγωγή «εκδίκησης»- το παγκόσμιο κοινό πήρε το ρορσοη του και έκατσε στην TV για να δει πως τιμωρεί η υπερδύναμη/ ηγεμόνας. Το σενάριο όμως είχε προβλήματα που φάνηκαν από την αρχή – οι ΗΠΑ μπορεί να είναι ένας «σημαντικός παίκτης» αλλά δεν είναι ο ηγεμόνας στην περιοχή της κεντρικής Ασίας και έτσι οι κινήσεις τους βασιζόνταν συνεχώς στη λογική των ισορροπιών. Ύστερα η «νίκη» βασίστηκε περισσότερο στην εξαγορά των τοπικών «φυλάρχων» οι οποίοι λειτουργούσαν με δικές τους λογικές συμμαχιών πέρα από τις επιθυμίες των αμερικανών. Και μετά ήταν και οι βιντεοκασέτες του Μπιν Λάντεν μέσω του Αλ Τζαζίρα - εκείνο το ερωτικό του φλερτάρισμα με το

«αυτονόητο» ότι υπήρχε «αμερικανική πρωτοβουλία» και οι δημοσιογράφοι αντιμετώπιζαν τον Ιακώβου λες και ήταν εξωγήινος όταν τους έλεγε ότι δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα; Αλλά σε εμάς ήταν ένα επεισόδιο σημμένων εκλογών ενώ στην περίπτωση του Αφχανιστάν θα είχαμε, υποτίθεται, μιαν κολιγούπιανη υπερπαραγωγή. Όλα αυτά βέβαια μπορεί να είναι οι αθέλητες συνέπειες της προσπάθειας του Πεντάγωνου να συνεχίσει τον πόλεμο και μετά την «εξαφάνιση» του αντιπάλου για να καλυφθεί μια όχι και τόσο ευχάριστη πραγματικότητα. Ο Μπιν Λάντεν εξακολουθεί να είναι άφαντος ενώ πίσω από το θέαμα της κατάρρευσης των ταλεμπάν υπάρχει η πραγματικότητα της ανάδυσης ενός

φακό λειτουργήσε σαν μια εκτός έλεγχου «κρυμμένη κάμερα». Οι βιντεοκασέτες αύξησαν βέβαια το ενδιαφέρον του show αλλά άλλαξαν και την ίδια την δομή του «έργου» – το έκαναν πιο «συμμετοχικό» αφού οι θεατές είχαν πλέον και άλλη επιλογή (τον ερωτικό άγιο εκδικητή) εκτός από τον αμερικανό cyber καουμπόη. Βρήκα μια χαρακτηριστική είδηση στο internet: στις βουλευτικές εκλογές που προηγήθηκαν της εξέγερσης στην Αργεντινή, πολλοί ψηφοφόροι διέγραψαν τους υποψήφιους και έγραψαν στο ψηφοδέλτιο «Οσάμα Μπιν Λάντεν». Σε δυο περιφέρειες μάλιστα ήρθε πρώτος στις προτιμήσεις. Με ένα παράδοξο τρόπο, λοιπόν, το θέαμα αυτονομήθηκε από την αμερικανική στρατηγική- αυτό έκφρασε

η γοητεία της εικόνας του Μπιν Λάντεν σε ανθρώπους που δεν έχουν καμία σχέση με την ιδεολογία του. Παλιά η εξουσία χρησιμοποιούσε σαν στρατηγικές επιβολής την καταστολή της ηδονής και τον αποκλεισμό από τη γνώση και την πολιτική. Σήμερα έχει σαφώς αλλάξει το σκηνικό καθώς η αμφισβήτηση της εξουσίας διευρύνεται και καθώς η τεχνολογία της επικοινωνίας έχει φτάσει στο σημείο να προσφέρει τη δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας και άμεσης/συμμετοχικής δημοκρατίας. Η νέα στρατηγική της εξουσίας είναι ο «κατακλυσμός της πληροφόρησης» και το θέαμα. Η κατασκευή της «Δημοκρατίας του Θεατή» περνά μέσα από την εμπλοκή του θεατή. Είναι ακριβώς σε αυτό το επίπεδο που ο Μπιν Λάντεν κέρδισε τις εντυπώσεις. Το Big Brother είναι εκφραστικό του νέου σταδίου στο οποίο μπαίνουμε. Από την μια είναι «συμμετοχική τηλεόραση» - εμπλέκει τους θεατές, τους δίνει την αυταπάτη της εξουσίας με την ψήφο αλλά και με το βλέμμα. Είναι ένα είδος «ενσωματωμένου θεαματικού». Και αυτή η συμμετοχή βασίζεται στη λογική του κουτσομπολιού (το οποίο θα μπορούσαμε να το αποκαλέσουμε «ειδησιογραφία» της καθημερινότητας) αλλά και, βαθύτερα, της λαγνείας και της ηδονής της κλειδαρότρυνας. Ο θεατής λοιπόν ζει την αυταπάτη της απόλυτης εξουσίας, του μικρού θεού, που «βλέπει» - όπως άλλωστε λειτουργεί και ο καταναλωτής της πορνογραφίας. Αν «η κατάλυση έγινε υποκατάστατο της δημοκρατίας», τώρα η λαγνεία γίνεται υποκατάστατο της πραγματικής ηδονής, της πραγματικής συμμετοχής στην καθημερινή ζωή. Από την άλλη οι συμμετέχοντες ουσιαστικά πουλούσαν, σαν γνήσιοι πλέον προλετάριοι, ένα «κομμάτι ζωής»

για κάποια λεφτά. Προφανώς σε μια εποχή όπου οι μηχανές κάνουν την εργασία άχρηστη το να μετατρέπουμε την ζωή μας σε θέαμα, να πουλούμε δικαιώματα στην καθημερινότητα μας, στο χρόνο μας, στο σώμα μας, γίνεται το ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού. Κι όσοι εννοήθηκαν με το ότι όλα γίνονταν σε ένα σημείο χώρο-κλουβί δεν χρειάζεται να ανησυχούν – αργά η γρήγορα η «συμμετοχή» μέσω του θεάματος θα φτάσει στο σημείο να νοικιάζεται το δικαίωμα μετάδοσης του τι κάνει κάποιος στο σπίτι του, στη ζωή του γενικά. Άλλωστε δεν είναι αυτό η ουσία της show business; Δεν είναι ουσιαστικά αγοραπωλησία «κομματιών/πακέτων ζωής» αυτή η ιστορία με τους μικρούς και μεγάλους σταρ που φιγουράρουν κάθε εβδομάδα στα εξώφυλλα των περιοδικών γιατί χώρισαν, γέννησαν, παντρεύτηκαν, ερωτεύτηκαν, φίλησαν, στραβοπάτησαν κλπ; Οι σταρ έχουν κάθε στιγμή της ζωής τους κάτω από τα φώτα/κάμερες της δημοσιότητας. Απλά το μοντέλο τώρα διευρύνεται. Όλων η ζωή είναι πιθανόν εμπόρευμα πλέον... Τα 2 show του φθινοπώρου (το Bin Landen τζαι το Big Brother) δείχνουν ότι το θέαμα έχει γίνει πλέον τρόπος ζωής – και στην καθημερινότητα και στη διεθνή πολιτική. «Κάθε τι που ήταν ιερό βεβηλώνεται...» έγραφε ο Μαρξ από το 1848. Αξίζει να θρηνήσει κανείς για τη χαμένη αυταπάτη ή πρέπει να απολαύσουμε την ώρα της αλήθειας; Νοιώθω πιο κοντά στο δεύτερο. Και σήμερα, καθώς το θέαμα διεισδύει στην καθημερινότητα, χρειαζόμαστε «κρυμμένες κάμερες» ενάντια στις κάμερες της εξουσίας. Αλλά εξακολουθώ να πιστεύω ότι το χιούμορ της πραγματικότητας είναι η πιο γερή γραμμή αντίστασης.

«Το Κυπριακό αντίστροφο»

■ Κ. Κάνω την εξής υπόθεση εργασίας Σοφοκλή, όσο μπορείς να κάνεις υπόθεση εργασίας σε ένα καφενείο, εν πάσει περιπτώσει εμείς θα την κάνουμε. Τα συμφέροντα της ελληνοκυπριακής κοινωνίας και ειδικότερα τα συμφέροντα της ελληνοκυπριακής τάξης δεν σπρώχνουν προς λύση του Κυπριακού αλλά προς διατήρηση του status quo, με ένταξη στην ΕΕ. Θέλω να πω ότι, πιθανόν να υπάρχουν και άλλες επιθυμίες αλλά η ανάλυση που κάνει η ελληνοκυπριακή πολιτική ηγεσία είναι ότι, δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί λύση ή συμφωνία πιο συμφέρουσα από την ένταξη χωρίς λύση.

■ Σ. Νομίζω ότι τα συμφέροντα της ελληνοκυπριακής αστικής τάξης δείχνουν καθαρά ότι εκείνο που θέλουν είναι να μπορέσουν να μπουν στην ΕΕ τζιαι να κρατήσουν την ταπέλα της Κυπριακής Δημοκρατίας και να δώσουν όσο το δυνατόν πιο λίγια πράματα στους Τούρκους. Εάν δεν μπορέσουν να δώσουν πολλά λίγια πράματα στους Τούρκους τζιαι εννα τους υποχρεώσουν να προχωρήσουν προς κάποια άλλη λύση, θα πρέπει να δούμε τους Ελληνοκύπριους να τείνουν προς διαχωρισμό όσο το δυνατόν παραπάνω, φτάνει να διατηρήσουν τη σφραγίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

■ Κ. Τι εννοείς διαχωρισμό; Όσο το δυνατόν περισσότερο διαχωρισμό;

■ Σ. Δηλαδή μιαν τέθικαν κατάσταση στην οποία η σχέση των Τούρκων μέσα στις υποθέσεις των Ελληνοκυπρίων να είναι αν εν δυνατόν τίποτε. Δηλαδή όσο το δυνατόν πιο λίλιον ανακάτωμα θα έσει το ομόσπονδο, ας πούμε, κράτος στο οποίον εννάν τζιαι οι Τούρκοι μέσα, να εν όσο γίνεται πιο λίλιον ανακατωμένο μέσα στις υποθέσεις του ελληνοκυπριακού κρατιδίου.

■ Κ. Δηλαδή, αν υποθέσουμε ότι το μάξιμουμ των στόχων των Ελληνοκυπρίων είναι η ένταξη χωρίς λύση, θα πρέπει να έχουν και κάποια εναλλακτική πρόταση, ή στάση στην περίπτωση που θα υποχρεωθούν να οδηγηθούν σε κάποιου είδους λύση ή συμφωνία μεταβατική. Λοιπόν, και σε αυτή την περίπτωση λες, ότι οι Ελληνοκύπριοι θα επιδιώξουν να είναι όσο γίνεται πιο αυτόνομοι, πιο μακριά από την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Να τη συναντούν λιγότερο στα πόδια τους όσο είναι δυνατόν. Εγώ θα ήθελα να προσθέσω και τον οικονομικό παράγοντα. Νομίζω ότι οι Ελληνοκύπριοι θα ήθελαν να πληρώσουν όσο το δυνατόν λιγότερα σε μιαν ενδεχόμενη λύση, άρα και στον οικονομικό τομέα θα επιδιώξουν μια απόσταση.

■ Σ. Ναι. Τούντα πράματα που λέμε φαίνονται ότι μάλλον οδηγούν σε μια τέτοια λογική. Όμως, βλέπουμε ότι οι φρασεολογίες που χρησιμοποιούν εν ακριβώς το αντίστροφο. Οπότε μπαίνει το ερώτημα: γιατί χρησιμοποιούν τούτο το είδος φρασεολογίας τζιαι τούντο είδος πολιτικής.

Πρώτον εν δημιουργά πρόβλημα μέσα στην ελληνοκυπριακή κοινότητα, αύριο που εννα έρτουν στο τελευταίο σημείο τζιαι εννά αναγκαστούν να φανερωθούν τα πράματα; Εννά μπορούν να περάσουν τούνην πολιτική; Της λιλιότερης, δηλαδή, σχέσης με τους Τουρκοκύπριους; Τζιαι δεύτερον, εννά μπορέσουν τούντο πράμα να το περάσουν εις τους έξω; Στην ΕΕ, την Ελλάδα ίσως...

■ Κ. Είναι το πραγματικό πρόβλημα αλλά και σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να δούμε πόσον εννοκλεί τους ξένους ή και την Ελλάδα μια τέθικα πολιτική. Να το δούμε στη συνέχεια όμως. Θα ήθελα να σταθώ λίγο πάνω σε αυτό που άρχισες

πριν: γιατί έχουν ένα λόγο ο οποίος φρασεολογικά τουλάχιστον, φαίνεται να επιδιώκει λύση και συνύπαρξη;

Νομίζω ότι ήταν υποχρεωμένοι μετά το '74 για μια σειρά ετών, να υιοθετήσουν αυτή την πολιτική, όχι τόσο για να την επιδιώξουν όσο για να σταθεροποιήσουν το νότιο κομμάτι. Και βλέπουμε ότι ολόκληρη η πολιτική ηγεσία προσαρμόστηκε σε αυτή τη σταθεροποίηση του status quo και μπορεί κάποιος πολύ εύκολα να δει ότι στα 30 χρόνια που προηγήθηκαν έλειψε παντελώς οποιαδήποτε ριζοσπαστική κίνηση για να αναστρέψει τούτο το status quo.

Όπως, π.χ., κάποιος μου έλεγε πριν, μια πολιτική που θα επροσέλυε τις δεκάδες χιλιάδες Τουρκοκυπρίων που έχουν μεταναστεύσει στη Βρετανία και την Αυστραλία, να επιστρέψουν στες ελεύθερες περιοχές. Λοιπόν, σε αυτή όμως τη χρονική στιγμή τί συμβαίνει; Έχουν πια μορφοποιηθεί διαφορετικά συμφέροντα, κυρίως οικονομικά από 30 χρόνια πριν, το ένα, και δεύτερον η κοινωνία έχει προσαρμοστεί σε αυτή τη ζωή και ζούμε μη το ξεχνούμε σε μια συντηρητική κοινωνία, η οποία περίπου ζει καλά ή νομίζει ότι ζει καλά και δεν θα ήθελε αλλαγές που θα την εφρόβιζαν. Θέλει κυρίως σταθερότητα. Θέλει να διατηρηθεί αυτό που υπάρχει. Επομένως υπάρχει αναντιστοιχία του πολιτικού λόγου με τα ουσιαστικά και πραγματικά συμφέροντα της αστικής τάξης και ενδεχομένως και της ελληνοκυπριακής κοινωνίας ή ενός μεγάλου κομμαθικού της.

■ Σ. Τούτον εν καθαρόν τζιαι που πολλές απόψεις ακόμα τζιαι μέσα στο δρόμον όταν κουβεντάζεις με τον κόσμο, το βασικόν του πρόβλημα σε μιαν ενδεχόμενη λύση είναι ήνταλος ενναν τούτη η λύση ώστε να μεν έχουμε ξανά τα ίδια, να μεν μπλεχτούμε σε μια κατάσταση όπου τούτα που έχουμε να τα χάσουμε τζιαι ο κίνδυνος του να βρεθούν ξανά σε μια σχέση στην οποία ένα μέρος της εξουσίας που απολαμβάνει σήμερα τούντο κομμάτι να το δώκουν στους Τούρκους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα που τοιμιά μέσπιν κοινωνία, είναι η εκ περιτροπής προεδρία που ακόμα τζιαι να είναι καθαρά πάνω στο τυπικό, φαίνεται ότι εννοκλεί πάρα πολλά τούνην κοινωνία.

■ Κ. Ε, βεβαίως.

■ Σ. Τζιαι εννοκλεί την επειδή νομίζουν ότι εν θέλουν να χάσουν τούντο πράμα που εσπίθηκε μέχρι σήμερα στο οποίον αισθάνονται πάρα πολλά όμορφα.

■ Κ. Δεν μπορεί ο μέσος Ελληνοκύπριος να δεχθεί ότι έστω και για λόγους δημοκρατίας μια φορά κάθε τόσα χρόνια θα εκπροσωπείται από έναν μη Ελληνοκύπριο. Για να υπάρχει αυτή η συνείδηση όμως, σημαίνει ότι ακολουθήθηκαν πολιτικές που την εμπέδωσαν.

■ Σ. Ήταν εντελώς από την αντίθετη πλευρά όμως. Ότι με την έννοια ότι εν εμάς το δικαίωμα να έχουμε τον πρόεδρο επειδή είμαστε πλειοψηφία. Εν εμάς το δικαίωμα να έχουμε ολόκληρη την Κύπρο, εν τούτο το πράμα που επέρασε μέσα στον κόσμο.

■ Κ. Έτο, ολόκληρη την Κύπρο νομίζω μπορείς να πεις, ίσως σε τελευταία ανάλυση, γιατί σε μεγάλο βαθμό έχει φθαρεί. Αλλά το ότι δεν θέλει η ελληνοκυπριακή κοινότητα να δεχτεί μέτρα που θα δείχνουν με πειστικότητα ότι η Κυπριακή Δημοκρατία εν ελληνοτουρκική, εν υπάρχει αμφιβολία. Έθεσες ένα ερώτημα όμως πριν. Η πολιτική ηγεσία πως είναι δυνατόν να δείξει, να πείσει τους Ελληνοκύπριους ότι είναι σωστό να δεχτούν λύσεις ή συμφωνίες οι οποίες είναι διαχωριστικές; Αφού λεν το αντίθετο, θέλουμε να είμαστε μαζί κτλ. Πως είναι δυνατόν να τους πείσουν; Νομίζω ότι έχει γίνει αρκετή δουλειά προς την κατεύθυνση ενός ας

πούμε πραγματισμού, ενός ρεαλισμού, μιας ρεάλ πολιτικής. Δεν μπορούμε να πετύχουμε περισσότερα. Η ελληνοκυπριακή πλευρά θα περάσει τις διαχωριστικές συμφωνίες, θα περάσει εκείνα τα σημεία που έρχονται σε αντιπαράθεση με το δημόσιο λόγο της, ως υποχρεωτικό συμβιβασμό και έχει γίνει πολλή προεργασία προς αυτή την κατεύθυνση. Και εν πάσει περιπτώσει, κλυδωνίζεται η πολιτική ηγεσία σε απορριπτικούς και ενδοτικούς, ας πούμε σε εισαγωγικά, επομένως δεν βλέπω να είναι δύσκολο. Το πιο δύσκολο είναι να πείσουν τους ξένους ότι υπάρχει μια αναντιστοιχία. Μα κοιτάξτε, οι ξένοι όμως έχουν έμπειρες διπλωματικές υπηρεσίες. Νομίζω έχουν εντοπίσει το πρόβλημα, και νομίζω ότι από καιρού εις καιρόν το λεν με διάφορους τρόπους. Και τί εννοκλεί τους ξένους εάν υπάρχει μια αναντιστοιχία του πολιτικού λόγου με την πολιτική επιδίωξη. Θα έβρουν τρόπο να συνεργαστούν πάνω στην πολιτική επιδίωξη.

■ Σ. Το θέμα τίθεται εάν για κάποιους λόγους φτάσουμε σε κάποιο σημείο που κοντεύει μια λύση η οποία κοντεύει παραπάνω προς τη φρασεολογία των Ελληνοκυπρίων, τζιαι εν πιο μακριά από τες επιδιώξεις τους, τζιαι με πως θα πείσουν τους ξένους ότι εν καλύτερα να βάλουν την Κύπρο στην ΕΕ, άσχετον αν δεν έσει επιτευχθεί η λύση, παρ' όλο που οι προϋποθέσεις της λύσης εν τζιαι με.

■ Κ. Μα γιατί να έρτε; Εν υπάρχει πιθανότητα να υπάρχουν πιθανότερες προς αυτή την κατεύθυνση, θα έπρεπε να είχε γίνει μια πολιτική προεργασία, να επιδιωχθούν σημεία προς σημείο κάποιες πολιτικές πρωτοβουλίες οι οποίες θα έτειναν να εμποδίσουν τη διαμόρφωση χωριστικής συνείδησης, τη διαμόρφωση ουσιαστικά χωριστής ζωής ανάμεσα στις κοινότητες και επομένως να σημειωθεί κάποια πρόοδος προς κάποια κατεύθυνση. Αλλά βλέπουμε εδώ τζιαι πάνω σε θέματα που πλέον ξεπερνούν και τον όριο του γελοίου, τους αγνοούμενους δεν κατάφεραν να κάμουν πρόοδο. Είναι 30 χρόνια που αναζητούμε 2000 αγνοούμενους η 1500 τόσους Ελληνοκύπριους και κάποιους Τουρκοκύπριους. Λοιπόν, σε ό,τι αφορά την ελληνοκυπριακή μάλιστα πλευρά είναι ενδιαφέρον να δεις ότι εξακολουθεί να αναζητά και 600 Τουρκοκύπριους τους οποίους δεν αναζητά η τουρκική πλευρά. Επομένως διερωτόμαι που μπορεί να στηριχτεί το ενδεχόμενο να παρουσιαστεί μια ουσιαστικά δικαιοσύνη δυναμική. Εξάλλου, και οι δυο κοινότητες έχουν εκπαιδευτεί στο να προσδοκούν την επίλυση χωρίς να προτείνουν. Οι πολίτες είναι αποστασιοποιημένοι από το Κυπριακό, κυρίως από την ελληνοκυπριακή πλευρά, αλλά και από την τουρκοκυπριακή που είναι κινητοποιημένοι, ζητούν από τον Ντενκτάς να βρει μια... λύση.

■ Σ. Προσδοκούν να ξαναενταχθούν μέσα στην παγκόσμια κοινωνία, βασικά εν τούτο που τους ενδιαφέρει.

■ Κ. Ομοσπονδία ή συνομοσπονδία.

■ Σ. Ναι, το πως εννά ονομαστεί εν έσει σημασία. Τζιαινο που θέλουν εν να ξαναμπούν μέσα στην παγκόσμια κοινωνία, να πάψουν να είναι το κρατιδί που δεν υπάρχει ας πούμε.

Στους Έλληνες δεν υπάρχει ούτε αντιπολίτευση ούτε τίποτε σε μια γενική πολιτική που κρατιέται που τες ηγεσίες, η οποία πολιτική έσει μιαν ασάφεια την οποία μπορεί να εντοπίσει πολλά εύκολα άρα κάποιος τζιαι ψάξει τζιαι τες διαφορές τους, τζιαι τες ομοιότητές των δια-

Ο Οσάμα Μπιν Λάτεν κοίταξε ήρεμος όσο ποτέ άλλοτε τις χιονισμένες κορυφές που έδεναν την αφγανική Γη με τον Ουρανό του Προφήτη. Όπως πάντα αντιμετώπιζε τα σημαντικά γεγονότα ως μικρά, έτσι όπως ο ίδιος ο Αλλάχ. Κάτω πέρα μακριά στο βάθος του ορίζοντα ο Μουλάς Ομάρ σαν φευγαλέα σκιά ξέφευγε από τους Αμερικανούς προς την έρημο, καβάλα στην αγαπημένη του Χάρλεϊ ενώ πίσω του έτρεχαν εφτά καμήλες.

Μετακινήθηκε αργά χωρίς ούτε αποφασιστικότητα ούτε αναποφασιστικότητα απελευθερωμένος από καιρό από τις συνήθειες ανθρώπινες κοινοτυπίες, και στάθηκε δίπλα στο φρεσκοσκαμμένο τάφο του. Όρα να χωριστούμε για λίγο καλέ μου Γιουσουφ έπιε στον πιστό υπασιπιστή του στη φθαρτή του ζωή. Πάρε αυτό το πιστόλι και στείλε με στον Παράδεισο όπου με αναμένουν τόσοι και τόσοι μάρτυρες του Αλλάχ, μεγάλο ας είναι το όνομα του.

Πάρε ακόμα αυτή την επιστολή και δώσε την στον αδελφό Χουσλίν.

Μετά από λίγες μέρες ο αδελφός Γιουσουφ παρουσιάστηκε στον αδελφό Χουσλίν αφού χωρίς δυσκολία πέρασε μέσα από τις γραμμές 1000 αμερικανών κομάντος με παραλλαγή και μαυρισμένα μάγουλα. Αμίλητος και σκεφτικός του έδωσε την επιστολή. Ο τελευταίος άνοιξε την επιστολή και διάβασε. « Εκτέλεσε αμέσως αυτόν που σου έφερε την επιστολή, δικως κουβέντα».

φόρων πολιτικών τάσεων, αλλά νομίζω τζιαινο που χαρακτηρίζει είναι ότι υπάρχει τζιαι εναν πράμα κοινόν, δηλαδή είτε απορριπτική είτε ενδοτική φαίνεται η γραμμή στην ουσία πρέπει να μιλούμε για περίπου το ίδιο πράμα.

■ Κ. Μα, στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν απορριπτικοί και ενδοτικοί. Είναι πολύ εύκολο να δεις πολιτικά ότι απορριπτικές πολιτικές εφαρμόζονται από ενδοτικούς και ενδοτικές πολιτικές από απορριπτικούς. Είναι ένα θέατρο, μια κεντρολαγνεία στην πραγματικότητα, γύρω από μια κοινά επιδιωκόμενη θέση, η οποία έχει ως κεντρικό της άξονα τη διατήρηση κεκτημένων.

Νομίζω, είναι και αστέιο να μιλά κανένας και για πιο βαθιές αντιθέσεις. Βέβαια πιο βαθιές αντιθέσεις υπάρχουν στο επίπεδο του λαού, στο επίπεδο της κοινωνίας, μπορούμε να δούμε ότι ένα κομμάτι της κοινωνίας επιδιώκει μια συνύπαρξη με τους Τουρκοκύπριους πολλές φορές.

■ Σ. Που εν ακαθόριστη τούτη η συνύπαρξη ακόμα.

■ Κ. Είναι καθορισμένη μες στον νου του καθενός κατά έναν τρόπο ρομαντικό. Και ένα κομμάτι της κοινωνίας το οποίο δεν επιδιώκει λύση η οποία να τον οδηγεί σε συνύπαρξη με τους Τουρκοκύπριους, είναι τα γνωστά... η δεξιά και η αριστερά, αλλά φαίνεται ότι, το π σκέφτεται η κοινωνία δεν μπορεί να περάσει μέσα στις πολιτικές ηγεσίες. Υπάρχει μια καθαρή σχιζοφρένεια στην κυπριακή πολιτική σκηνή. Χειρίζονται το Κυπριακό μυστικά, απόκρυφα στο εθνικό συμβούλιο, ερήμην του κόσμου. Και ο κόσμος έχει δεχθεί ότι έτσι πρέπει να χειρίζεται κανείς μιαν τόσο

σοβαρή υπόθεση όπως το Κυπριακό.

■ Σ. Φυσικά με τη λογική ότι πράγματι τη χειρίζονται. Εν πξέρω αν εν παρακινδυνευμένο αλλά μπορούμε να πούμε ότι στην ουσία τζείνον που έκαμαν τόσον τζιαιρόν, που το 74 τζιαι μετά, ήταν απλώς να φροντίσουν να βουλευτούν μέσα στην τζινούρκα κατάσταση που εδημιουργήθηκε τζιαι να αφήσουν το πράμα να τζυλλήσει να φτάσει ως τζιαμέ που εννά πάει τζιαι θωρούμε πάρακατω.

■ Κ. Ε, Σοφοκλή επειδή θωρούμε το Κυπριακό σαν Κυπριαίο. Το βλέπουμε από κοντά και πολύ τακτικά νομίζω χάνουμε ένα πολύ απλό πράμα που βλέπει ένας ξένος δημοσιογράφος μόλις έρθει στην Κύπρο. Ένας ξένος δημοσιογράφος, βλέπει ότι οι Ελληνοκύπριοι κάμνουν τη δική τους κοινωνία τζιαι οι Τουρκοκύπριοι τη δική τους.

Αυτό το πράγμα οι Ελληνοκύπριοι το επιδιώκουν από τον καιρό του '50. Τί επιδιώκουν οι Ελληνοκύπριοι; Ελληνική Κύπρο. Η Κύπρος στους Ελληνοκύπριους. Λοιπόν, έχασαν ένα κομμάτι της Κύπρου. Συνεχίζουν να επιδιώκουν την ελληνική Κύπρο, όση έμεινε. Είναι πολύ φυσιολογικό τούτο το πράμα. Αφού η όλη ιδεολογία, η όλη πολιτική επιδίωξη, η όλη αντίληψη της πολιτικής ήταν ότι η Κύπρος είναι ελληνική, θα παραμείνει ελληνική φυσικά χάνοντας ένα κομμάτι αφού τα πράγματα ήρθαν έτσι. Γιατί να χάσει την ελληνικότητά της και να γίνει κάποιου είδους ελληνοτουρκικό μόνρφωμα που ξενίζει τους ανθρώπους, δεν το έχουν σκεφτεί ποτέ, που το έχουν, μάλιστα, απορρίψει. Που έχουν εργαστεί για να μην υπάρχει αυτή η πιθανότητα.

■ Σ. Άρα δεν πρέπει να περιμένουμε καθόλου, που την ελληνοκυπριακή ηγεσία, ακόμα τζιαι την ενδοτική ή ακόμα κομμάτια της αριστεράς να πάει για ελληνοτουρκικό κράτος στην Κύπρο. Τζιαι αν δημιουργηθεί θα είναι σαν ένα τέχνασμα για να μπου στην ΕΕ.

■ Κ. Θα το δεχτούν όσο το δυνατόν λιγότερο. Όσο το δυνατόν πιο ελληνικό το ένα κομμάτι, μα και όσο πιο αποστασιοποιημένο το κομμάτι το απ' εκεί. Μα δεν είναι χαρακτηριστικό το ότι επιδιώκουν εδάφη, αντί συντάγματος. Εάν ήθελες να επιδιώξεις ενωποίηση είναι σαφές ότι η αιχμή του δόρατος σου θα έπρεπε να ήταν το συνταγματικό εάν επιδιώκεις την επιστροφή εδαφών, τί σημαίνει τούτο το πράμα; Σημαίνει ότι θέλεις να διευρύνεις το έδαφος πάνω στο οποίο θα κτίσεις τη δική σου εθνική προσωπικότητα. Γιατί ας πούμε δεν επιδιώκουν τριζωνική λύση; να έχει και μέσα στη μέση ένα καντόνιο για τους επαναπροσέγγιστες, που θα λειτουργήσουν όσο θα μπορέσουν, γιατί οι επαναπροσέγγιστες ποτέ δεν ανέβηκαν στο ύψος των περιστάσεων επίσης. Αλλά, γιατί δεν προτείνουν τριζωνική; Προτείνουν εδάφη έναντι συντάγματος,

θα σας δώσουμε απόσταση συνταγματική και δώστε μας εδάφη. Αυτό το πράμα δεν ξεκίνησε τώρα. Ξεκίνησε σε '74.

■ Κ. Ή μπορεί να πούμε, δηλαδή...

Φίλος της σπύλης μας επισήμανε ότι εμπεδώνεται διεθνώς πλέον η εικόνα της Κύπρου ως χώρου ύποπτων δοσοληψιών. Εκείνα που αναφέραμε στην κουβέντα του καφερείου του περασμένου τεύχους είναι μόνο λίγα από τα πολλά παραδείγματα. Για παράδειγμα, σημείωσε, ενώ η Ρωσική Κυβέρνηση, όπως όλες οι κυβερνήσεις, ασκεί μόνο δειγματοληπτικό έλεγχο στις συναλλαγές με ξένες εταιρείες, όλοι οι λογαριασμοί που προέρχονται από την Κύπρο, ελέγχονται όλοι ένα προς ένα

δή αν κοιτάξεις πίσω στην ιστορία, θωρείς ότι ξεκίνησε τζιαι πριν το '74. Τζείνον που εγώ είδα τελευταίως πάνω στον τρόπο που η ελληνοκυπριακή αστική τάξη, ακόμα τζιαι πριν τη δημιουργία της αστικής τάξης -όπως τη λέω εγώ- τζιαι τη ξέρουμε σήμερα, την τάξη που ήταν έτσι λλλίο σε εμβρυακή κατάσταση, εν τζείνον το στοιχείο που είπες προηγούμενα ότι επιδιώκουν μια ελληνική Κύπρο, αλλά ταυτόχρονα τζείνον που επιδιώκουν είναι μιαν ελληνική Κύπρο που να μεν έσει Τούρκους αν εν δυνατόν μέσα. Τζιαι έχουμε τα εξτρεμιστικά που ήταν «οι Τούρκοι στη θάλασσα», του '64, '65 τζιαι '66, ή «οι Τούρκοι στη γωνιά» που τους πιο μαλακούς. Τούτο το πράμα σαν βασική πολιτική εν φαίνεται να έσει αλλάξει καθόλου. Υπάρχουν κάποιες ρητορίες που δέχονται τους Τούρκους σαν μέρος του τζινούρκου μορφώματος που εννα γίνει, αλλά τζιαι στην περίπτωση που αναγνωρίζουν ισότητα, την ισότητα την αναγνωρίζουν με έναν τέθκιον τρόπο που δεν είναι ισότητα. Άρα, νομίζω ότι τζείνον που πρέπει να περιμένουμε που την ελληνοκυπριακή ηγεσία σήμερα, θα πρέπει να είναι μια κατάσταση στην οποία θα βάλουν συνέχεια αντιστάσεις πάνω σε μικρά-μικρά πράματα, ώστε αν είναι δυνατόν να οδηγήσουν τις συνομιλίες σε έναν είδος ναυαγίου το οποίο δεν θα κρωθεί πάνω τους, ή αν δεν μπορούν να τις οδηγήσουν, να οδηγήσουν σε μιαν συμφωνία η οποία να είναι περίπου διχοτομική.

■ Κ. Και ειρηνική, βέβαια.

■ Σ. Ναι, ειρηνική, εννοείται. Το βασικό πράμα που δεν θέλουν οι Ελληνοκύπριοι, βασικά, εν τον πόλεμο. Εν καθαρό νομίζω.

Ο Χρυσός καφές της Κύπρου

Άρωμα Γεύση Φρεσκάδα

εξ υπαρχής

Πολυαγαπημένοι μου
συνδρομητές και συνδρομήτριες,
για τρίτο τώρα Δεκέμβρη νιώθω
τη θέρμη των χεριών σας
στο σώμα μου και αντικαθρεφτίζω
το ενδιαφέρον της ματιάς σας
στο πρόσωπό μου.

Θα ήταν άραγε πολύ να σας ζητήσω
να μου βρείτε ακόμα ένα
συνδρομητή/συνδρομήτρια ο καθένας σας
ή η κάθε μια σας; Τώρα που περάσαμε
τις δυσκολίες των βουνών, συνοδέψτε με
για λίγο στις δυσκολίες των πεδιάδων.